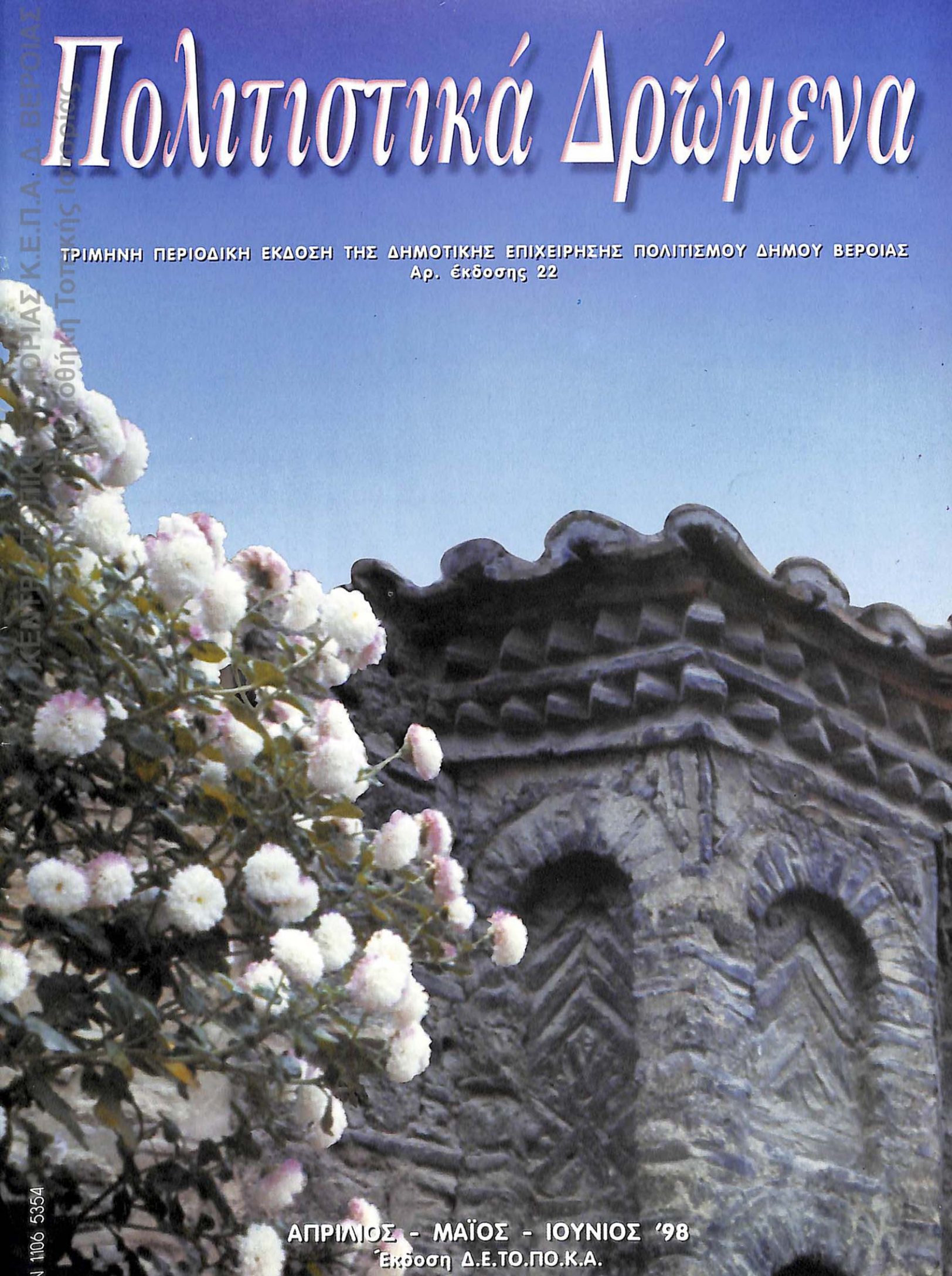

ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Κ.Ε.Π.Α. Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ
Αρ. έκδοσης 22

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ '98
Έκδοση Δ.Ε.ΤΟ.ΠΟ.Κ.Α.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

πρόεδρος
ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΟΛΒΑΤΖΗΣ

αντιπρόεδρος
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΙΟΝΙΔΗΣ

μέλη
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΟΦΙΑΝΙΔΗΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΔΡΑΓΚΟΛΑΣ
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΖΥΓΟΥΛΙΑΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΡΟΥΖΙΔΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

διευθυντής
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ
λογιστήριο
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ
προγραμματισμός
ΧΑΡΟΥΛΑ ΟΥΣΟΥΛΤΖΟΓΛΟΥ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΤΑΝΤΖΟΣ
γραμματεία
ΣΟΦΙΑ ΧΙΟΝΙΔΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΕΡΡΟΣ
τεχνική υποστήριξη
ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
ηλεκτρολόγος
ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
βιβλιοθηκονόμος
ΒΟΥΛΑ ΚΟΤΣΑΛΟΥ
γενικών καθηκόντων
ΜΗΝΑΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Διεύθυνση - Γραμματεία:

Α. Αντωνιάδη 19, 591 00 Βέροια, τηλ. (0331) 22967, 62548 Fax 27914
ΑΝΤΩΝΙΑΔΕΙΟΣ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΤΕΧΝΩΝ

Α. Αντωνιάδη 19, τηλ. 62548

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΘΕΑΝΩ ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ»

Θ. Ζωγιοπούλου 3, τηλ. 24879

ΑΙΘΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ «ΟΛΓΑΝΟΣ»

Ολγάνου 19, 28277

ΣΥΝΟΙΚΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

10^ο Δημοτικό Σχολείο - Καλλιθέα

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

Διεύθυνση - Γραμματεία:

Μητροπόλεως 40, 591 00 Βέροια, τηλ. (0331) 74433 Fax 74443

Ετήσια συνδρομή (4 τεύχη):

3.000 δρχ. για Νομικά Πρόσωπα, Οργανισμούς

1.500 δρχ. για Φυσικά πρόσωπα

Τιμή τεύχους: 500 δρχ.

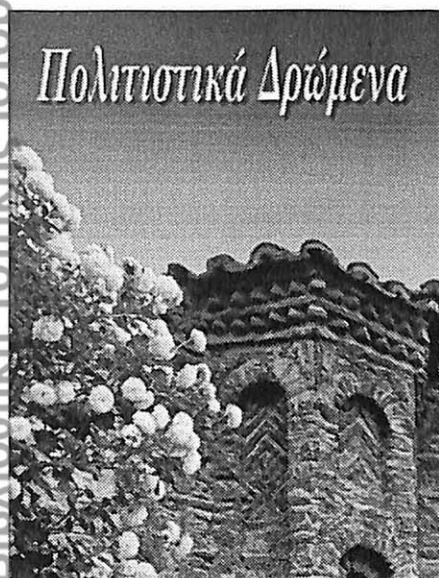
Ηλεκτρονική επεξεργασία περιοδικού:

«Κλίμαξ», Αγ. Δημητρίου 3 τηλ.-fax (0331) 24984

Εκτύπωση:

TYPE PRESS Ν. Καραμανλίδης, Ν. Νικομήδεια τηλ. (0331) 90234

Εξώφυλλο:
Ι.Ν. Κηρύκου και Ιουλίττης

- Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα.
- Το περιοδικό δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

Πολιτιστικά Δρώμενα

Τρίμηνη Περιοδική Έκδοση
της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού
Δήμου Βέροιας
Αρ. Έκδοσης 22
Υπεύθυνος Έκδοσης:
Γιάννης Καμπούρης
Υπεύθυνες Σύνταξης:
Τυφοξύλου Ευθαλία - Λάμπρη Χαρά

5 Σχόλια

Παρουσιάσεις

8 ΕΛΕΝΗ ΒΑΚΑΛΟ, ΤΟ ΑΛΛΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ
Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος

10 ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΚΑΛΟ
Ανθολόγηση: Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος

14 200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ
Γιώργος Μύαρης

19 ΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΕΡΑ ΣΤΗ ΒΕΡΟΙΑ: 1996-1998
Δρ. Ιωάννης Ασλάνης

21 Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ. 20 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ
Σ. Δρούγου

25 ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΣΑΡΜΑΝΙΤΣΑΣ ΣΕΛΙΟΥ
Γιάννης Α. Μελετίδης

28 ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΑ
Γιώργος Νικολαΐδης

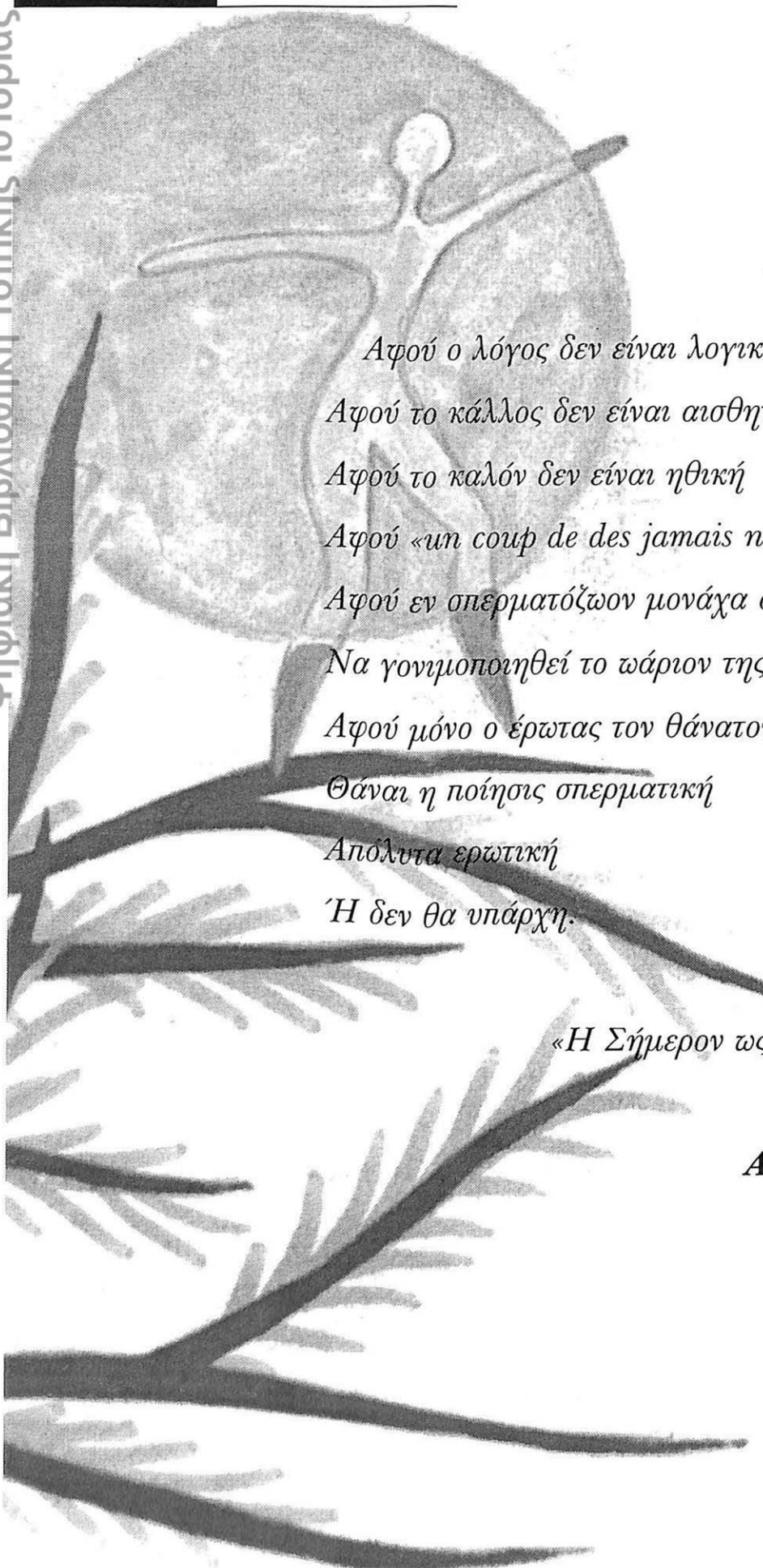
30 Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΒΕΡΟΙΑ ΣΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ
Επιστολή της Λαΐδης Μαρκς στον Δήμαρχο Βέροιας

31 ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
Παρέμβαση στην ημερίδα της Γ.Γ. Νέας Γενιάς

33 ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ. ΚΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ
Κότσαλου - Πάπαρη Βούλα

35 Βιβλιοπαρουσιάσεις

42 Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων Εκδηλώσεων
Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού

Αφού ο λόγος δεν είναι λογική
 Αφού το κάλλος δεν είναι αισθητική
 Αφού το καλόν δεν είναι ηθική
 Αφού «un coup de des jamais n'abolira le hasard»
 Αφού εν σπερματόζωον μονάχα αρκεί
 Να γονιμοποιηθεί το ωάριον της γυναικός ή ο λόγος
 Αφού μόνο ο έρωτας τον θάνατον νικά
 Θάναι η ποίησις σπερματική
 Απόλυτα ερωτική
 Ή δεν θα υπάρχει.

«Η Σήμερα ως αύριον και ως χθες»

Ανδρέας Εμπειρικός

Η λήξη της χρονιάς σηματοδεύτηκε από την οργάνωση, από μέρους της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού, τριών κύκλων εκδηλώσεων της «Μουσικής Άνοιξης», της «Εβδομάδας Παράδοσης» και της «Συνάντησης Μοντέρνου & Κλασικού Χορού».

Οι εκδηλώσεις αυτές, έδωσαν την δυνατότητα σε ένα μεγάλο αριθμό νέων παιδιών να παρουσιάσουν την δουλειά τους και να μεταδώσουν ένα μήνυμα ελπίδας και δημιουργίας.

Αποδέκτες του μηνύματος όλοι εμείς που πρέπει να λειτουργήσουμε όχι σαν απλοί αποδέκτες αλλά να απαντήσουμε σε αυτό σαν ενεργοί πολίτες. Να δώσουμε σε αυτά τα παιδιά την πιστοποίηση της σημαντικότητας της προσφοράς τους. Να τα βοηθήσουμε ώστε να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητές τους και ν' αναπτύξουν τις ικανότητές τους.

Φαντασία, δημιουργία, μεράκι.

Μακριά από αποστεωμένα πρότυπα και αντιλήψεις.

Μακριά από αυτόκλητους δασκάλους και παιδαγωγούς. Με ανοιχτούς ορίζοντες.

Ο πολιτισμός δεν δημιουργείται στο μυαλό ορισμένων. Δεν χαρακτηρίζεται από ταμπέλες.

Ο πολιτισμός είναι το απαύγασμα της καθημερινής συμπεριφοράς μας.

Σεβασμός στο διαφορετικό και το άλλο, σεβασμός στον εαυτό μας και στην ύπαρξη.

I.K.

Όταν ο Μάνης...

«Ποιός είν' αυτός
ο Κον Μπεντί;»
απορούν
συνδικαλιστές και αστυνομία.
Η απάντηση δόθηκε
στα οδοφράγματα

«Διεθνής» εναντίον «Αλονζ' ανφάν».
Αλλά το σύμβολο των καταλήψεων
ήταν η απόγνωση
«I can get no satisfaction».

...ήταν διαφορετικός

Πεϊρεφίτ (υπουργός Παιδείας):
«Όχι στη βία, ναι στο διάλογο».
Στιγμιότυπο «διαλόγου» με τα CRS.

Ένα εκατομμύριο γκολιστές
διαδηλώνουν μετά την «αναρχία».
Το σύστημα σώθηκε, το γουίκ-έντ
δεν κινδυνεύει

Ελένη Βακαλό, Το άλλο του πράγματος,

Ποίηση 1954-1994, Νεφέλη, Αθήνα 1995

*Ο τρόπος να κινδυνεύουμε είναι
ο τρόπος μας σαν ποιητές*

Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος

Με τίτλο Το άλλο του πράγματος η Ελένη Βακαλό, που υπήρξε και έγκυρος κριτικός τέχνης στην εφημερίδα τα Νέα στα χρόνια 1949-1974, συγκεντρώνει τη δουλειά 40 χρόνων ποίησης, η οποία μοιράζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο, με τίτλο Πριν από το λυρισμό, περιλαμβάνονται οι συλλογές Το δάσος (1954), Φυτική αγωγή από την Τοιχογραφία (1956), Ημερολόγιο της ηλικίας (1958), Περιγραφή του σώματος (1959), Η έννοια των τυφλών (1962), Ο τρόπος να κινδυνεύουμε (1966). Στο δεύτερο μέρος, που επιγράφεται Τα κοινά, περιέχονται οι συλλογές Γενεαλογία (1971), Του κόσμου (1978), Οι παλάβρες της κυρά-Ροδαλίνης (1984), Γεγονότα και ιστορίες της κυρά - Ροδαλίνης (1990). Εκτός από τη σιωπηρή παράλειψη πέντε ποιημάτων της Τοιχογραφίας, σιωπηρά παραλείπονται και οι τρεις πρώτες παιητικές συλλογές. Θέμα και παραλλαγές (1945), Αναμνήσεις από μια εφιαλτική πολιτεία (1948), Στη μορφή των θεωρημάτων (1951). Η Ελένη Βακαλό, γεννημένη το 1921, ανήκει βέβαια στο πλατύ ρεύμα της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, η οποία, όπως είναι γνωστό, επηρεάστηκε καθοριστικά από τα τραγικά γεγονότα της δεκαετίας 1940-1950. Παρά τις κοινές εμπειρίες όμως, η ποίησή της δε φαίνεται να διαποτίζεται από, μακρινή έστω, μέθεξη στην αγωνία των δύσκολων καιρών, καθώς κάτι τέτοιο συνάφεται και με άλλους παράγοντες, όπως είναι η ιδεολογικοπολιτική θέση του ατόμου και οι ειδικές συνθήκες, οικονομικές και κοινωνικές, μέσα στις οποίες αυτό αναπτύσσεται. Γι' αυτό και οι προβληματισμοί της φαίνονται τουλάχιστον «παλαιοτελείς» για μια εποχή και έναν τόπο που διαπερνούσαν η φωτιά και το σίδερο αλλά και ιδιαίτερα δύσκολοι στην αναγνωστική πρόσληψη. Η ποίηση της Βακαλό χαρακτηρίστηκε ανορθόδοξη και ασυντακτη (Αντώνης Φωστιέρης - Θανάσης Θ. Νιάρχος, Σε δεύτερο πρόσωπο, Αθήνα 1990, σσ. 51 και 53 αντίστοιχα), αλλόκοτη (Γ. Π. Σαββίδης,

«40 χρόνων άλλη ποίηση», εφ. Τα Νέα (11/4/1995) και δύσκολη (Ανδρέας Καραντώνης, Η ποίησή μας μετά τον Σεφέρη, Αθήνα 1976, σ. 45), καθώς πρόκειται για μια γραφή που βρίσκεται πολύ μακριά από αυτό που έχουμε συνηθίσει ως λυρική ποίηση. Η Βακαλό έχει μια συγκεκριμένη φιλοσοφική αντίληψη για τη σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και στα πράγματα. Επηρεασμένη από τον ανατολικό τρόπο σκέψης που καταργεί το δυϊσμό υποκειμένου - αντικειμένου και εξομοιώνει λόγο και διαίσθηση, σε αντίθεση με το ευρωπαϊκό πνεύμα, επιχειρεί, μια κι έτσι αποχτιέται η γνώση, την ταύτιση με τα πράγματα, κυρίως στο πρώτο μέρος της συγκεντρωτικής έκδοσης Πριν από το λυρισμό, το οποίο, κατά τον Ανδρέα Καραντώνη, θερμό, παρά τις επιφυλάξεις του, υποστηρικτή αυτής της ποίησης, οφείλει το όνομά του και τους τρόπους του στην αίσθηση της αφής που προτιμάει η Βακαλό, αντίθετα με την ποίηση του Ελύτη και του Καρούζου, για παράδειγμα, που στηρίζεται στην όραση (Ανδρέας Καραντώνης, ό. π., σ. 42-43), αντιστοιχία που ανταποκρίνεται στη διάκριση «ποίηση-ρίζα» και «ποίηση-λουλούδι» [δες συνέντευξη της Ελένης Βακαλό στο περ. Διαβάζω 351 (Απρίλιος 1995) 44]. Αντί της αντικειμενικής γνώσης ταύτιση - ενσωμάτωση, λέει η ίδια η ποιήτρια, η σωστή λέξη θα ήταν, αν δεν έχει χρησιμοποιηθεί τόσο από την ιδεαλιστική πλευρά, η λέξη «ενδοσκοπήση»: όχι μόνο με το μυαλό αλλά και με τις αισθήσεις, όχι μόνο μέσα στον εαυτό μας αλλά και μέσα στο άλλο που είναι και αυτό υποκείμενο και όχι αντικείμενο (Αντώνης Φωστιέρης - Θανάσης Θ. Νιάρχος, ό. π., σ. 53). Απόρροια αυτών των αντιλήψεων είναι η δύστροπη γραφή, που όμως δεν έχει καμιά σχέση με τις άλογες υπερεαλιστικές τεχνικές, καθώς εδώ είναι ο ορθολογισμός που οργανώνει το λόγο. Οι συμβάσεις του συντακτικού δοκιμάζονται (Νόρα Αναγνωστάκη, Μαγικές εικόνες, Αθήνα 1980, σ. 94), το επίθετο εξορίζεται, το ποίημα δύσκολα γίνεται γέφυρα ανάμεσα στον πομπό και στο δέκτη. Η ποίηση της Βακαλό, γράφει ο Γιώργος Θέμελης, είναι τόσο πυκνή στη σύνταξή της την εσωτερική και την γλωσσολογική, ώστε σχεδόν είναι αδιαπέραστη, παραμένει μέσα της ένα μυστικό, ως να μη θέλει η ποιήτρια να το προδώσει,

Μ. Αργυράκης. Όνειρο

ως να φοβάται αυτή την προδοσία. Ουσιαστικά το είδος τη ποίησης, αυτή η ατόφια σύλληψη, η άμεση σα φώτιση, σε πυκνώματα ουσιών, είναι από τη φύση της αδιαίρετη, επομένως μη αναγώγιμη σε έννοιες (Γιώργος Θέμελης, Η νεώτερη ποίησή μας, Αθήνα 1963, σ. 310). Αλλά και η ίδια η Βακαλό το ομολογεί αυτό στη συλλογή του 1978 Του κόσμου: Λοιπόν όταν άλλοτε έγραφα να κρύβω ήθελα μερικά, εκείνα που νόμιζα ότι οι άλλοι δεν τα χρειάζονται / και γιατί από μένα να ξέρουν περισσότερα το πως και το τι / καθένας έλεγα τα δικά του και μαζί του τα παίρνει, ύστερα όταν πεθάνει τα βρίσκουνε διάφοροι άλλοι ποια ήταν αυτά / μας κολακεύει μάλιστα μια τέτοια περιέργεια τους πιο πολλούς / (κανένας ποιητής και γυναίκα δεν το απέφυγε αυτό) [Το άλλο του πράγματος, ό. π., σ. 67]. Στο μεταξύ, από το 1971 με τη Γενεαλογία, με την οποία αρχίζει και το δεύτερο μέρος της

συγκεντρωτικής έκδοσης Τα κοινά, αλλάζει ο φιλοσοφικός προσανατολισμός, γι' αυτό αλλάζουν και οι τρόποι της ποίησης [Μαρία Κακαβούλια, «Πέρα από τον δυϊσμό», περ. Ποίηση 5 (Ανοιξη 1995) 232]. Τώρα ο στόχος δεν είναι η ταύτιση με τα πράγματα αλλά η ταύτιση με την κοινότητα [συνέντευξη στο Βασίλη Καλαμαρά, εφ. Ελευθεροτυπία (19/2/1995)]. Η έγνοια αυτή στρέφει την αναζήτηση στην παιδική και εφηβική ηλικία, ενώ και οι κατοπινές εμπειρίες μυθοποιούνται, συχνά με αλληγορίες, όπως αυτές της Κυρά-Ροδαλίνας, τις οποίες η Αρτεμис Λεοντή βλέπει σαν ένα παιχνίδι που προκαλεί σε συμμετοχή [Αρτεμис Λεοντή, «Παίζουμε κυρά-Ροδαλίνα», περ. Ελίτροχος 9 (Καλοκαίρι 1995) 21-29]. Η ποιητική γραφή γίνεται πολύτροπη. Άλλοτε είναι η ποιητική πρόζα, η οποία ενσωματώνοντας έμμετρους, ιαμβικούς ή τροχαϊκούς ρυθμούς, κυρίως στη Γενεαλογία (1971), καλύπτει ολόκληρο το ποίημα ή υποδέχεται παραδοσιακές στροφές, κι άλλοτε είναι το έμμετρο λαϊκότροπο κομμάτι που κυριαρχεί ή διακόπτεται από την πρόζα. Η μουσικότητα στο μέρος Τα κοινά, που στηρίζεται στο δίδαγμα του δημοτικού τραγουδιού, επιχειρεί να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στον προφορικό λόγο και στο γραπτό. Η ποιητική αυτή πρακτική οφείλει τη γέννησή της σε μια άλλη άποψη της Βακαλό, η οποία βλέπει την απώλεια της προσωπικής παρουσίας στο πέρασμα του λόγου από την προφορική στη γραπτή του μορφή (Αντώνης Φωστιέρης - Θανάσης Θ. Νιάρχος, ό.π., σ. 54). Δύσκολη στην αισθητική εμπειρία του αναγνώστη η ποίηση της Ελένης Βακαλό αλλά πάντα πειραματική και γι' αυτό πολύτροπη, έχει τη δική της ταυτότητα. Μια ταυτότητα κατεξοχήν γλωσσική, όπως γράφει, κρίνοντας τη συγκεντρωτική έκδοση, ο Ευγένιος Αρανίτσης [εφ. Ελευθεροτυπία (8/3/1995)], η οποία στις οριακές της στιγμές θυμίζει στρουκτουραλιστικές ως και μεταστρουκτουραλιστικές αντιλήψεις και τους διάσημους στίχους του Αρτσιμπολντ Μακ Λις: Ένα ποίημα δεν πρέπει να σημαίνει / αλλά να είναι. Ή, όπως ερμηνεύει ο Τοντόρωφ: ακόμα και το νόημα θεωρείται ως κάτι το υπερβολικά εξωτερικό (Τσβετάν Τοντόρωφ, Κριτική της Κριτικής, μετάφραση: Γιάννης Κιουρτσάκης, Αθήνα 1994, σ. 23).

Δ. Μνταράς. Κονέλες

ΠΟΙΗΜΑΤΑ της ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΚΑΛΟ

Ανθολόγηση: Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος

[Ατίτλο]

Τα φυτά στον κήπο
Η πρώτη εντύπωση που κάνουν
Είναι η ειρήνη
Περισσότερο και από τα κατοικίδια
Όμως η πρώτη αυτή εντύπωση αλλάζει
Γιατί βραδιάζοντας
Ο κήπος σα να πλήθυνε
Στην κίνηση
Αναλογιών οχημάτων
Καταλαβαίνετε
Αποφεύγω τότε να τον κυτάζω
Μην κρύβεται κανένας
Που μοιάζει τόσο
Ο κήπος όμως το πρωί
Θα είναι πάλι
Σαν τη γραμμή που κατεβαίνει στις παρειές
Των πολύ νέων κοριτσιών
Όταν το φως τους πέφτει από το πλάι.

Εμείς στον κήπο μας φυτεύουμε γαρδένιες
Πρέπει να μεγαλώσουν στην αρχή
Σκεπασμένες μ' ένα ποτήρι
Δεν έχω δοκιμάσει ποτέ να τις αφήσω έτσι
Πάντοτε φοβάμαι
Πως μπορεί να μην μιάσουν

Μιλώ πάνω σ' αυτό το θέμα επειδή θέλω να είμαι
Εναντίον:

Τον χιούμορ
Της χάρης
Της προσωπικής συνέπειας
Του πνεύματος
Όπως το εννοεί ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός
Αυτή είναι με τα φυτά η κυριότερη διαφορά μας

Τα θαμνώδη φυτά που έχομε δίπλα
στις θάλασσές μας

Είναι ίσως τα μόνα που κάπως μας μοιάζουν
Τρυφερά χόρτα ανάμεσά τους φυτρώνουν
Κατεβαίνοντας ως τη θάλασσα απ' τους λόφους
Γειτονεύουμε ήρεμα μια συστάδα από θάμνους
Τα φυτά μας που ανοίγουν σε βλάστηση χλιαρή απ' το κλίμα
Σα να είναι φωλιές
Τη σκιά στον μυχό τους την κρύβουν
Και το χρώμα τους γίνεται πιο βαθύ απ' των άλλων
Στα κλωνιά έχουν όμορφο κόκκινο χρώμα
Οσο είναι βλαστάρια
Και λυγούν στον αέρα εκείνα μονάχα
Όπως θύσσανοι
Ή χαμόγελο μου θυμίζουν εμένα
Από μέσα όταν δέσουν
Τη φλύδα αν χαράξεις του ξύλου μυρίζει
Και όχι τα φύλλα
Πάλι αν τα τσακίσεις μυρίζουν και κείνα

Των φυτών η ανάσα παγώνει
Στο ψεγγάρι τριγύρω τη νύχτα

Ποιες συνήθειες των φυτών με τρομάζουν

Στα ξερά τα κλαδιά όταν σκάνε τα μάτια
διπλωμένα είναι μέσα τους ένα ένα τα πράσινα φύλλα
- Ίσως είναι γι' αυτό που δεν ξέρεις τα φυτά αν πεθαίνουν
σι' αλήθεια -

γιατί ένα κλωνάρι καινούργιο
γερό
που ανθίζει
πετάει απ' την ίδια τη ρίζα
και τη θέση του κορμιού που μαραίνεται παίρνει
πάλι είναι φυτά πριν πεθάνουν ο σπόρος τους πέφτει
στην κατάλληλη εποχή θα τα δεις να φυτρώνουν
ή η ρίζα τους μένει
πιο πολλά που γεμίζουνε τότε τον επόμενο χρόνο μας δίνει
Η αντοχή των φυτών με ξαπνιάζει
Μερικά με τη ρίζα περνούν προχωρώντας στα θεμέλια
Απ' τον κήπο στο πλάι
Μια λεύκα μας φύτρωσε έτσι κι είναι τώρα μεγάλη
Τα φυτά δεν τα ορίζεις
Τα κλαδεύεις μονάχα όταν πρέπει
Τα φυτά που απλά τα νομίζουμε όλοι

(Φυτική αγωγή, 1956)

[Ατίτλο]

Θα πω μιαν ιστορία που μου την έχουν πει,

Ο άγιος άνθρωπος που περπατούσε στον κόσμο και γύρω του πολλοί μαθητές, σήκωσε μια μέρα το ρούχο του και κείνοι που τον ακολουθούσαν κοντά του και άλλοι από μακριά τον είδαν να δραςκελάει ένα ρυάκι μικρό ίσα-ίσα να το περάσει ένα μικρό παιδί. Και πάλι μια δυο και τρεις φορές πηδώντας σαν ένα μικρό παιδί

Όταν τον ρώτησαν τι νόημα είχε η πράξη του να τους διδάξει που ήταν σοφός, - Αχ, είπε, δεν γέλασε άραγε ούτε ο Θεός;

Γενεαλογία

Η γιαγιά μου ήταν ένα κοριτσάκι γριά

Το καπέλο της γιαγιάς μου

Την ρώτησα πώς είχε ερωτευτεί για πρώτη φορά,

Φορούσα ένα καπέλο
Στο γύρο του λουλούδια
Και πάνω στην κορφή του ένα πουλί
Απ' το πουλί κρεμόντανε άλλο κλαδί
Και στο κλαδί λουλούδια
Στην άκρη του φωλιά
Καθόνταν στο λαιμό μου
Κι είχε πουλιά και και

Πετούσαν τα πουλιά

[Ατίτλο]

Η άλλη η γιαγιά η μεγάλη που ήταν απ' το νησί
Είχε πέντε παιδιά αγόρια
Κάθε χρονιά που γύριζαν τα καράβια κι ένα παιδί

Λένε πως είχε ορκιστεί για να ζήσουνε όλα να χάσει όποιο θα ήταν στερνό
Ξέρω πώς γίναν οι άλλοι ογδόντα χρονώ
Κι αυτή η παλιά γιαγιά μου κράτησε το ταγμένο σαν πέθανε αγκαλιά
Πως δεν το έκλαψε είπαν, μα δεν ξανακατέβηκε για τα καράβια πιά

Μονάχα μια φορά, κι ήταν που αποχαιρέτησε ένα της γιό
Κι αυτός ήταν ο πατέρας μου
Μικρότερος πριν από το νεκρό

Κι η γιαγιά μου ακόμη έχω να πω, στο τραπέζι κάθισε εκείνη τη μέρα και δε μίλησε για κείνο που το ήξερε πεθαμένο ως να τελειώσουν το φαγητό

Το δικαστήριο των λύκων

Εχασε ο λύκος κάποτε τ' αρνί που κυνηγούσε
Οι λύκοι ένα κοπάδι
Πεινούσανε πολύ
Και το αρνί κρυμμένο
Καλά μες στο μαντρί
Περίμεναν οι λύκοι να φάνε μερτικό
Για τη φυλή των λύκων
Να χάσεις, να μη φέρεις
Στην πείνα, είναι ντροπή
Δίχως αρνί τον λύκο τον δίκασε η φυλή
Κι η απόφαση σκληρή
Αυτός να φαγωθεί
Το δίκιο έτσι είναι, τι έχασες πληρώνεις
Κι οι λύκοι το κρατούν
Οι λύκοι είναι λύκοι, αρνάκι μου τα' ακούς;

Γνωστοί και άλλα συγγενικά πρόσωπα

Γλυκό τους δίναμε και έφευγαν, άλλοι ήταν πεθαμένοι, τα ονόματά τους πέραγαν στη συντροφιά, θυμόταν, που χάλασε ο μάστορας μια καλή καρέκλα να φτιάξει είπε ένα σκαμνί, και κείνον που στα νιάτα του φορούσε ένα ζουνάρι, ήταν ψηλός και όμορφος, του το 'δενε η γυναίκα του να πάει να ξεφαντώσει, - Γυναίκα φερ' το γύρους

Καλόκαρδοι ήταν άνθρωποι, σε γάμους και κηδείες μια ζωή πως πέρασε, σαν κήπος λέγαν ήταν, πέσαν τα φύλλα τα παλιά καινούργια φύλλα βγήκαν

Τετράστιχα

Ο νέος θεός πρώτος
Με έμαθε χορό
Ένα δύο, ένα δύο
Και διπλό

Αλλο,

Γέροντα, λένε το βουνό π' ασπρίζει όλο το χρόνο
Γέροντας κι ο παππούλης μου ζαρώνει απ' το κρύο
Ο παππούς μου ο βοριάς, ο παππούς μου ο χιονιάς
Ο παππούς μου ο πόλεμος, πάνε χίλια χρόνια

Εορτολόγιο

Δεκέμβρη, αρχίζουν οι γιορτές
Φλεβάρης οι αποκριές
Το Πάσχα πέφτει άνοιξη
Το καλοκαίρι όταν θά'ρθει
Παιχνίδια πού'χει η εξοχή

[Α τ ι τ λ ο]

Στον τόπο μας, τα πράσινα που έχομε, τα διάφορα, τα όμορφα, δεν είναι αλλού, και γειτονιές μου μοιάζουν

Τα πράσινα τα σκοτεινά πριν ανεβεί ο ήλιος,

Σαν κόσμος που μαζεύτηκε κρύβοντας μια φοβέρα
Το δάσος που τα δέντρα του ακόμη δε σηκώθηκαν
Ξεχωριστά στη μέρα
Σαν ενωθούν βαριές καρδιές πολλών μαζί ανθρώπων
Πριν βγει κανένας τους μπροστά, πριν πιάνουν να μιλήσουν

Κι αυτά είναι έτσι, πράσινα που πιο πολύ είναι μαύρα

Λίγες κορφές τους μες στο φως
Και τ' άλλα ακόμη σκοτεινά πυκνή σιωπή κρατώντας

Τα πράσινα τα τρυφερά,

Στις μέρες τις γιορτάσιμες λουλουδία μοιάζουν οι άνθρωποι
όπου θα μαζευτούνε, γεράνια μάλιστα, που στις αυλές, στο πλάτωμα και στα μπαλκόνια ανθίζουν

Και σα νησιά δεν είναι;

[Α τ ι τ λ ο]

Στο χωριό της η γιαγιά, μια φορά,
Πείνα που είχε πέσει
-Παραμύθι για τους λύκους
Πάλι αρχινά-

Κι είχαν έρθει στρατιώτες
Κουρελήδες, φωμοζήτες
Από πόλεμο μετά
Κι είχε και παιδιά
Είπε, κάντε πέρα οι άντρες
Που σκοτώνετε για τ' άλλα
Όταν λείπει το φωμί
Και στο δρόμο κατεβαίνει
Για την πόλη που πηγαίνει,
Τον φαρδύ

Αμάξια περνούσαν
Στην πόλη κατέβαιναν

Σιτάρι να πάνε
Στην πόλη να φάνε
Στη στροφή το πρώτο αμάξι
Ούτε σταματά
Και στο δεύτερο φωνάζει
Πιο πολύ να τρέξουνε
Στ' άλογά του, ο αμαξάς
Μα στο τρίτο που τρομάζουν
Αλογα και αμαξάς
Η γιαγιά τα γκέμια αρπάζει
Και το σέρνει ως εμάς

Φάγανε χορτάσανε
Στρατιώτες και παιδιά
Κι όλοι ξέρουν πως κοντά της
Εφαγε κι ο αμαξάς

(Γενεαλογία, 1971)

Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος

Θα σας πω πώς έγινε
Ετσι είναι η σειρά

Ενας μικρός καλός άνθρωπος αντάμωσε στο δρόμο του
έναν χτυπημένο
Τόσο δα μακριά από κείνον ήτανε πεσμένος και λυπήθηκε

Τόσο πολύ λυπήθηκε
Που ύστερα φοβήθηκε

Πριν κοντά του να πλησιάσει για να σκύψει να τον πιάνει,
σκέφτηκε καλύτερα

Τι τα θες τι τα γυρεύεις

Κάποιος άλλος θα βρεθεί από τόσους εδώ γύρω, να ψυχοπονέσει τον κατημένο.

Και καλύτερα να πούμε
Ούτε πως τον έχω δει

Και επειδή φοβήθηκε
Ετσι συλλογίστηκε

Τάχα δεν θα είναι φταίχτης, ποιόν χτυπούν χωρίς να φταίξει; Και καλά του κάνουνε αφού ήθελε να παίξει με τους άρχοντες

Αρχισε λοιπόν και κείνος
Από πάνω να χτυπά

Αρχή του παραμυθιού καλημέρα σας

**Με λογάκια παιδικά
ποιήματα Μαρξιστικά**

Ένα κι ένα
 κάνουν δυό
Το ένα
 σπρώχνει
 το άλλο
Εμπρός

Τρυφερά σαν παιδιά θέλω να πω, κοιτάζουνε οι φτωχοί
άνθρωποι τους άλλους φτωχούς
Αν λίγο πιο δυνατοί ή πλουσιότεροι είναι

Στην στροφή αλλάζει

Σκύλος σκύλο αν πεινά
Τον σπαράζει

Παλικάρι
Σφαχτάρι

Ταιριάζει

Αρχοντας σαν άλλαξε
Σ' άρχοντα τη θέση
Οσοι είναι χαρούμενοι
Από σήμερα-

 αύριο
Γράψε, λυπημένοι

Οποιος βγάζει τα νύχια από τον τίγρη
Καλό του κάνει;

Και για τα είδη

Θερία και άλλοι πρόβατα
Καμιά φορά χειρότερα
Οσοι είναι σαν τα πρόβατα
Για τη δική μου γνώμη

Κι έτσι γιατί οι γυναίκες - και πόσα θηρία - τον έρωτα
κάνουνε και τότε περισσότερες μοιάζουν να είναι σε μπόι
 Από το νου τους ψηλότερες αυτές οι
γυναίκες

 σημάδι που έχουν στην όψη τους κι από του
περάσαν μπροστά μας ολόδροσες και τώρα ακόμη

«Φωτιά να τις κάψει», επειδή εσείς αυτό πιστεύετε καλοσύνη;

Η μικρή θεατρίνα στο σινικό τείχος

Τη μικρή θεατρίνα μου είπε ο φίλος, την είδα στο τείχος
που χωρίζει τον κόσμο. Από δω είναι ο ήλιος από κει είναι ο
κόσμος

Με μένα τι έχει να κάνει, ρωτώ

Χρόνια είχα να τον δω

Τα μανίκια της κοννούσε και σκιά πουλιού πετούσε. Τη
μικρή θεατρίνα ψηλά ανεβασμένη την είδα να γέρνει

Κι ο ήλιος δεν βγήκε, ρωτώ.

Από δω σας χαιρετώ

Χρόνια πίσω στην κρεμάλα δεν τραβούσαν το σκοινί, έτσι
έλεγε ο νόμος, πριν απ' την ανατολή

Μαζεμένοι ήταν όλοι, οι καλόγεροι κι ο φίλος, με σταχτιά
εκείνοι, εκείνος - δεν θυμάμαι διόλου χρώμα

(Κάπως έτσι μας τα δείχνουν πως γινόταν και στο Νότο)

Γύρω τους μεγάλο πλήθος για να δούνε τους κακούς που
τους πάνε στην κρεμάλα

- Οχι δεν το διασκεδάω -

Μα το γέλιο αν τ' ακούσω απ' το πλήθος το φοβάμαι
 Είναι τρόμος

Ο φύλαρχος ο Αφρικανός
Από μιαν ήπειρο
Γελάει

Τον άσπρο
Που ήλιος δεν τον είδε
Ψώρα θα τον φάει

(Του κόσμο, 1978)

**Αχ, πως τον γνωρίζω
τον υψηλό μου αφέντη**

Εγώ

Η δεσποσύνη του αχερώνα
8 μηνών έγκυος
8 χρόνια τώρα
Και ό,τι λέω δεν γίνεται

Είμαι ένα πρόσωπο που λυπάται τον εαυτό του
Σας παρουσιάζω τον εαυτό μου
Η κυρά Ροδαλίνα

Καθημερινά σε καβάλα
Ο αφέντης μου βγαίνει
Κι εγώ από πίσω

Τα καπούλια του αλόγου του βλέπω
Στρογγυλά σαν τον κόσμο που ορίζει
Κι η καβαλίνα του εμένα μου φαίνεται
Ηλιος που δύει

Αχ πως τον γνωρίζω τον υψηλό μου αφέντη

Και διασκεδάω

(Οι παλάβρες της κυρά Ροδαλίνας, 1984)

ΔΙΑΚΟΣΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟ
ΘΑΝΑΤΟ

ΤΟΥ
ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

*«Συλλογάται καλά,
όποιος συλλογάται ελεύθερα»:
προσμονή και ανησυχία*

Γιώργος Μύαρης
Φιλολόγος

Πληροφορίες πολύτιμες για την υποδοχή των ιδεών που διαμορφώθηκαν στον κύκλο του Ρήγα στα προεπαναστατικά χρόνια αντλούνται εκτός των άλλων πηγών και από το μέρος των χειρογράφων

του ρώσου φιλέλληνα Ιωάννη Πετρώφ (1849-1922) με τον τίτλο «Περίδοξος Κλεφτουριά της Μακεδονίας». Το χειρόγραφο μετέγραψε από τη Βιβλιοθήκη της Βουλής και εξέδωσε με εισαγωγή και πολύτιμες σημειώσεις ο ιστορικός της Βέροιας Γιώργος Χ. Χιονίδης (Θεσσαλονίκη 1972). Στο χειρόγραφο καταγράφονται πληροφορίες που συνέλεξε ο Ι. Πετρώφ για την επίδραση που άσκησε το εθνικοαπελευθερωτικό σχέδιο και τα επαναστατικά άσματα του Ρήγα στον ξακουστό καπετάνιο των Κλεφτών Νικοτσάρα γύρω στα 1800. Ο συγγραφέας παραθέτει και ένα μεγάλο τμήμα του «Θούριου» (σ. 144 - 147), που όμως ο Γ. Χ. Χιονίδης ορθά κρίνει ως ελλιπές και με διαφορές από το πρωτότυπο. Ο Νικοτσάρας και οι γενναίοι πολεμιστές του εμπυχώνονταν από τα τραγούδια του Ρήγα. Επίσης, μετά την περιγραφή των στρατιωτικών περιπετειών και της περιπλάνησης του ημαθιώτη ήρωα Τσάμη Καρατάσου (γεννημένου στη Δοβρά της Βέροιας), ο Ι. Πετρώφ καταγράφει τον συγκινητικό αποχαιρετισμό του προς το γιό του Αναστάσιο, όταν προαισθάνεται το θάνατό του στο Βελιγράδι. Μεταξύ άλλων σημειώνεται: «Αφες τα οστά μου πλησίον ηρώων, πλησίον του Ρήγα του Φεραίου» (σ. 97). Αλλά και ο Νικ. Φιλιππίδης πληροφορεί για την επίδραση των ασμάτων του Ρήγα στην πολιορκία της Νάουσας (1822): «Απαντες οι πολίται ευρέθησαν άδοντες τον ρκον του Φεραίου, ούτινος τα πατριωτικά άσματα εψάλοντο προ πολλού ανεπιφύλακτως εν Νιαούση» («Η επανάσταση και η καταστροφή της Νιαούσης», σ. 44).

Εκτός όμως από τις ιστορικές ειδήσεις σε κάθε επέτειο ο προβληματιζόμενος πολίτης διαμορφώνει μια κριτική στάση με βάση τις κοινωνικές εμπειρίες, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και τις διαδικασίες «εορτασμού» των ιστορικών επετείων. Έχει την αμυδρή ελπίδα ότι οι δραστηριότητες και οι

Συμπληρώνονται τον Ιούνιο διακόσια χρόνια από τη δολοφονική ενέργεια των οθωμανικών αρχών σε βάρος της ζωής του Ρήγα Βελεστινλή και των συνεργατών του Ευστράτιου Αργέντη, Αντώνιου Κορωνιού, Ιωάννη Καρατζά, Δημητρίου Νικολούδη, Θεοχάρη Γ. Τουρούντζια, Ιωάννη και Παναγιώτη Εμμανουήλ (13/24/1798). Το επαναστατικό έργο και η υποδειγματική θυσία τους για την ελευθερία της Ελλάδας και όλης της Βαλκανικής αποτελούν μέρος της συνεχούς ηρωικής αντιστασιακής πορείας του ελληνισμού και ασκούν ευρύτερες επιδράσεις στα Βαλκάνια.

Υπάρχουν όμως και ιδιαίτερα στοιχεία που συνδέουν την κίνηση του Ρήγα με το μακεδονικό χώρο, όπως η καταγωγή πολλών συνεργατών του από μακεδονικές πόλεις, τόσο αυτών που θανατώθηκαν (Θ.Γ. Τουρούντζια από τη Σιάτιστα, Ι. και Π. Εμμανουήλ από την Καστοριά) όσο και αυτών που διέφυγαν το θάνατο λόγω ευρωπαϊκής υπηκοότητας (Γ. Θεοχάρη από την Καστοριά, Κωνστ. Δούκα και Γ. Πούλιου από τη Σιάτιστα).

πρωτοβουλίες που θα παρθούν θα επιτρέψουν την ολόπλευρη προσέγγιση του έργου και την επαναξιολόγηση του μηνύματος αυτής της θυσίας μέσα στις σημερινές συγκυρίες και για την αναζήτηση των επίκαιρων στοιχείων στο φιλολογικό, επιστημονικό, πολιτικό, επαναστατικό έργο του Ρήγα. Στέκεται ανήσυχος μπροστά στη θλιβερή εμπορευματοποίηση που υφίστανται οι κοινωνικοί και εθνικοί αγώνες, οι ιδέες, τα σύμβολα, οι επέτειοι στον «πολιτισμένο» κόσμο μας! Είναι νωπά στη μνήμη τα σχετικά με τα τριανάχρονα από το θάνατο ενός νεότερου «αγίου των φτωχών και καταπιεσμένων» του Ερνέστου Τσε Γκεβέρα. Δε λησμονήθηκαν τα όσα συνόδευσαν επετείους όπως τα 200 χρόνια της Γαλλικής Επανάστασης (1989), τα 50 χρόνια από τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου (1995), τα 80 χρόνια της Ρωσικής Επανάστασης (1997). Η Ευρώπη και όλη η ανθρωπότητα βιώνουν τις συνεχείς απόπειρες των σκοταδιστικών κύκλων για αναθεωρήσεις σύμφωνες με τις ιδεολογικές ανάγκες τους. Εξαιτίας αυτών δικαιολογείται η ανησυχία για πιθανές έως αναμενόμενες απόπειρες επιλεκτικού «εορτασμού», μεθερμηνειών, αποσιωπήσεων και ασφυκτικών «οικειοποιήσεων».

Όμως, αναμφιβόλως, χαροποιεί το γεγονός ότι πλήθος φορέων έχει αναλάβει επετειακές, καλλιτεχνικές και επιστημονικές συναντήσεις και εκδηλώσεις, εξασφαλίζοντας σ' ένα βαθμό τον απαραίτητο πλουραλισμό στο περιεχόμενο της επετείου. Ενδεικτικά, ο Τομέας Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων οργανώνει συνέδριο τον Μάιο, στο οποίο θα διερευνηθεί το πολύπλευρο έργο του Έλληνα επαναστάτη στοχαστή του 18ου αιώνα. Το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού συμμετέχει στη διοργάνωση παγκόσμιου συνεδρίου των πανεπιστημιακών εδρών νεοελληνικών σπουδών στο Βελιγράδι (Ιούνιος '98) και δύο ακόμη συνεδρίων στο Παρίσι και τη Νεάπολη με αντικείμενο συζήτησης τη συμβολή του Ρήγα στα βαλκανικά κινήματα απελευθέρωσης. Επίσης, το ΔΗΠΕΘΕ της Βέροιας σε συνεργασία με το Γιώργο Σκούρτη θα παρουσιάσει θεατρικό έργο για τη ζωή και τη δράση του Ρήγα.

Στα πλαίσια αυτά, είναι άξια ιδιαίτερης μνείας η «Πρόταση για τον εορτασμό των 200 χρόνων από το μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα Βελεστινλή», την οποία επεξεργάστηκε προ διετίας και αποφασιστικά υλοποιεί η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης «Φερών - Βελεστίνου - Ρήγα». Αυτός ο συλλογικός οργανισμός με το εκδοτικό και επιστημονικό έργο του συγκαταλέγεται μεταξύ των πλέον δραστήριων φορέων που με επιτυχία προβάλλουν το έργο του Ρήγα και συμβάλλουν στην προαγωγή της έρευνας και του ενδιαφέροντος για τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό. Η Επιστημονική Εταιρεία έχει στο ενεργητικό της σχετικές εκδόσεις, όπως τη μελέτη του Δημ. Απ. Καραμπερόπουλου «Γνώσεις ανατομίας και φυσιολογίας του Θεσσαλού Διδασκάλου του Γένους Ανθίμου Γαζή» (1993) και τις «Γερμανικές επιδράσεις στη σκέψη των χρόνων της Νεοελληνικής

Αναγέννησης. Στέφανος Δούγκας ή Περί Φυσικής Φιλοσοφίας», όπου ο Γιάννης Καρας πρωτοδημοσιεύει το χειρόγραφο αυτό έργο του Θεσσαλού στοχαστή Στ. Δούγκα (1993).

Φιλόδοξο και ουσιαστικό - για τα δεδομένα μιας επιστημονικής ένωσης που ενδιατρίβει σε θέματα τοπικής ιστορίας με την ευρύτερη σημασία του όρου - το εκδοτικό πρόγραμμα της Εταιρείας. Ενώ η πολυσχιδής παρέμβασή της εκδηλώνεται και σε θέματα που αφορούν την εκλαΐκευση του έργου και της δράσης του Ρήγα Βελεστινλή με εκπομπές στα μ.μ.ε. και άλλες παιδαγωγικές δραστηριότητες, όπως η ιστορικής σημασίας αποκατάσταση ανιστόρητων λαθών στα σχολικά εγχειρίδια του Δημοτικού και του Λυκείου γύρω από την καταγωγή και το όνομα του Ρήγα Βελεστινλή. Εκτός από τα προηγούμενα διεθνή συνέδρια των ετών 1986 και 1992, συγκάλεσε πρόσφατα το Γ' Διεθνές Συνέδριο «Φερών - Βελεστίνου - Ρήγα» (Βελεστίνo 2-5 Οκτωβρίου 1997) σε ανάμνηση της συγγραφής και εκτύπωσης της «Νέας Πολιτικής Διοικήσεως των κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανιάς» από τον Ρήγα (Βιέννη, τυπογραφείο αδελφών Πούλιου Οκτώβριος 1797). Σ' αυτό πραγματοποιήθηκαν σαράντα τέσσερις εισηγήσεις που αφορούσαν τη ζωή, το λογοτεχνικό και πολιτικό και επιστημονικό έργο του Ρήγα, αλλά και τις βαλκανικές επιδράσεις που αυτό άσκησε κατά καιρούς.

Από τα έργα του Ρήγα Βελεστινλή η Εταιρεία έχει επανεκδόσει το «Φυσικής Απάνθισμα» (φωτοεπανάστατική έκδοση 1991), τα «Επαναστατικά» (Επαναστατική Προκήρυξη, Δίκαια του Ανθρώπου, Σύνταγμα, Θούριος, Ύμνος Πατριωτικός, 1994, 1997), «Χάρτα της Ελλάδος» (επανεκδοση σε σμίκρυνση 1994). Συνέβαλε στον εμπλουτισμό της σχετικής με τον Ρήγα βιβλιογραφίας εκδίδοντας, εκτός των πρακτικών των δύο συνεδρίων, τις μελέτες: Νικόλαου Πανταζόπουλου «Μελετήματα για τον Ρήγα Βελεστινλή» (1994), Μαρίας Μαντουβάλου «Ο Ρήγας στα βήματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου» (1996), Δημ. Απ. Καραμπερόπουλου «Όνομα και καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή» (1997). Συνέβαλε στην έκδοση αναμνηστικού γραμματόσημου και χρηματοδότησε την παραγωγή ψηφιακού δίσκου με πέντε παραδοσιακές μουσικές παραλλαγές του

Θούριου και τέσσερις προεπαναστατικές μελωδίες (1997). Επιμελήθηκε τις φωτοαναστατικές επανεκδόσεις με ευρετήρια των σπάνιων, μετά την παρέλευση τόσων ετών, συναγωγών αρχαικών εγγράφων «Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και των συν αυτώ μαρτυρησάντων εκ των εν Βιέννη Αρχείων εξεχθέντα» των Αιμίλιου Λεγράνδ-Σπυρίδωνος Λάμπρου (α' έκδοση 1930, επανέκδοση 1997, σελ. 6.χ. α.+ζ' +182 +23+8χ.α.) και «Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή» του Κωνστ. Αμαντού (α' έκδοση 1930, επανέκδοση 1997, σελ. 2χ.α.+λβ'+198 + 2χ.α. +29).

Στην «Πρόταση για τον εορτασμό των 200 χρόνων από το μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα Βελεστινλή» εκτός των προηγούμενων πρωτοβουλιών περιλαμβάνονται εκδηλώσεις και δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάδειξη της προσωπικότητας του Ρήγα και της επικαιρότητας του έργου του. Μεταξύ άλλων προτείνονται η ανέγερση μνημείου, η λειτουργία Κέντρου Ενημέρωσης για το Ρήγα και Ιδρύματος στο Βελεστίνο, η τοποθέτηση αδριάντα στην ελληνική Βουλή, η έκθεση βιβλίων του Ρήγα ανά την Ελλάδα, επετειακές εκδηλώσεις στις γενέτειρες πόλεις του Ρήγα και των επτά συντρόφων του, επετειακά συμπόσια στις πρωτεύουσες των βαλκανικών κρατών και στη Βιέννη, σεμινάρια για τη ζωή, το έργο και τη διάσταση του μηνύματος του Ρ. Βελεστινλή στο σύγχρονο βαλκανικό χώρο. Ως συμπλήρωση των προηγούμενων προβλέπονται η μετάφραση και έκδοση των «Τελευταίων ημερών του Ρήγα» του Ντούσαν Πάντελιτς (Βελιγράδι 1930) και νέα καλαίσθητη έκδοση «Ρήγας

Βελεστινλής 1757-

1798» του αείμνηστου Λέανδρου Βρανούση. Επίσης, υπό εκτύπωση βρίσκονται οι επανεκδόσεις των έργων του Ρήγα «Μέγας Αλέξανδρος» (μονόφυλλο, Βιέννη 1797), «Νέος Ανάχαρις» (τόμος 4ος Βιέννη 1797), «Ηθικός Τρίπους» (Βιέννη 1797, με τις μεταφράσεις του Ρήγα και του Κορωνιού έργων των METASTASIO, MARMONTEL, GESSNER), «Χάρτα της

Ελλάδος» (Βιέννη 1797, στο φυσικό μέγεθος με προσθήκη εισαγωγικών σχολίων, μελετών για τα νομίσματα και τις επιπεδογραφίες, ευρετήρια).

«Κάθε νουνεχής φιλόπατρις λυπείται βλέποντας τους δυστυχείς απογόνους των ευκλεεστάτων Αριστοτέλους και Πλάτωνος, ή πάντη γεγυμνωμένους από την ιδέαν της φιλοσοφίας, ή αφ' ού εγήρασαν επεκεκυφότες εις μόνα τα σπάνια της Ελληνικής διαλέκτου βιβλία, να εκαρποφορήθησαν πολλά ολίγον, ή παντελώς («Φυσικής Απάνθισμα», Προς τους αναγνώστας). «Δεν ημπορεί ποτέ κανείς να ειπή, ότι η τάδε χώρα πολεμείται, δεν με μέλει, διατί εγώ ησυχάζω εις την ιδικήν μου αλλ' εγώ πολεμούμαι, όταν η τάδε χώρα πάσχη, ως μέρος του όλου οπού είμαι. Ο Βούλγαρος πρέπει να κινήται, όταν πάσχη ο Έλλην και τούτος πάλιν δι' εκείνον και αμφοτεροι δια τον Αλβανόν και Βλάχον». («Τα Δίκαια του Ανθρώπου» άρθρον 34).

«Ο λαός, απόγονος των Ελλήνων, (...) και όλοι όσοι στενάζουν υπό την δυσφορωτάτην τυραννίαν του Οθωμανικού βδελυρωτάτου δεσποτισμού (...), όλοι, λέγω, Χριστιανοί και Τούρκοι, χωρίς κανέναν ξεχωρισμόν θρησκείας (επειδή όλοι πλάσματα Θεού είναι και τέκνα του πρωτοπλάστου), στοχαζόμενοι ότι ο τύραννος, ονομαζόμενος Σουλτάνος (...) ελησμόνησε και κατεφρόνησε την ανθρωπότητα (...), κατήντησεν εις μίαν βδελυράν αναρχίαν, τόσον ώστε κανένας, οποιασδήποτε τάξεως και θρησκείας, δεν είναι σίγουρος μήτε για την ζωήν του, μήτε δια την τιμήν του, μήτε δια τα υποστατικά του» (Προκήρυξη). «Η Ελληνική Δημοκρατία είναι μία, με όλον όπου συμπεριλαμβάνει εις τον κόλπον της διάφορα γένη και θρησκείας. δεν θεωρεί τας διαφοράς των λατρειών με εχθρικόν μάτι. είναι αδι-αίρετος». «Ο αυτοκράτωρ λαός είναι όλοι οι κάτοικοι του βασιλείου (=χώρας) τούτου, χωρίς εξαίρεσιν θρησκείας και διαλέκτου, Έλληνες, Βούλγαροι, Αλβανοί, Βλάχοι, Αρμένιδες, Τούρκοι και κάθε άλλο είδος γενεάς». «Οι Έλληνες δέχονται όλους τους αδικημένους ξένους και όλους τους εξωρισμένους από την πατρίδα των δι' αιτίαν της Ελευθερίας. Απαρνούνται και δεν δίδουν υποδοχήν και περιποίησιν εις τους Τυράννους» (Σύνταγμα, άρθρα 1,7,120). «Όταν η Διοίκησης βιάζη, αθετή, καταφρονή τα δίκαια του λαού και δεν εισακούη τα παράπονά του, το να κάμη τότε ο λαός ή κάθε μέρος του λαού επανάστασιν, να αρπάζη τα όρματα δια να τιμωρήσει τους τυράννους του, είναι το πλέον ιερόν από όλα τα δικάιά του και το πλέον απαραίτητον από όλα τα χρέη του» (Τα Δίκαια του Ανθρώπου, άρθρο 35).

Στο πολιτικό έργο του Ρήγα Βελεστινλή η ενότητα επαναστατικής θεωρίας και πράξης εδράζεται στις γαλλικές επαναστατικές αρχές των Ιακωβίνων, στον ελληνικό δημοκρατικό πατριωτισμό, στα αρχαία ελληνικά πολιτικά ιδεώδη. Το κοινωνικό και πολιτικό σύστημα της «Ελληνικής Δημοκρατίας» - μιας πολυεθνικής δημοκρατίας με πολιτική ηγεμονία των Ελλήνων - στηρίζεται στην ισότιμη δημοκρατική

συνύπαρξη των ελεύθερων πολιτών, των διαφορετικών λαών και πολιτισμών, απαλλαγμένων από την τυραννία των Σουλτάνων. Αυτές οι αρχές ερμηνεύουν τη συνταγματική πρόνοια και κατοχύρωση προωθημένων κοινωνικών δικαιωμάτων προς την κατεύθυνση της κοινωνικής ισότητας (παραγραφή χρεών, αναγνώριση δικαιώματος εργασίας και υποχρεωτικής εκπαίδευσης των δύο φύλων). Επίσης, συνδυάζονται με την παραχώρηση εθνικών δικαιωμάτων, την περιορισμένη παρουσία της στρατιωτικής ιεραρχίας και την απουσία της εκκλησιαστικής, το διαχωρισμό εκκλησίας - κράτους (1).

Ο «αυτοκράτωρ λαός» (δηλ. ο αυτεξούσιος και κυρίαρχος λαός) γίνεται η έκφραση της ρήξης με το καθεστώς της οθωμανικής τυραννίας, αλλά και με τους εκπροσώπους της κοινωνικής πραγματικότητας των υποδούλων (2), για την κατάκτηση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της ευτυχίας. Στην «εθνική παράσταση» (την Εθνοσυνέλευση) αντιπροσωπεύει «όλον το Έθνος το πλήθος του λαού, το οποίον είναι ως θεμέλιον της εθνικής παραστήσεως, και όχι μόνον οι πλούσιοι και οι κατζίμασπιδες» (Σύνταγμα αρ. 21).

Όπως είναι γνωστό, οι κοινωνικές και πολιτικές ιδέες του Διαφωτισμού μαζί και οι φορείς του υπέστησαν συστηματικές διώξεις από τους εκπροσώπους της συμβατικής παιδείας και ιδεολογίας στους κόλπους του υπόδουλου ελληνισμού. Παρ' όλα αυτά συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ιδεολογικής προετοιμασίας του 1821, ενέπνευσαν τους πρωταγωνιστές της ελληνικής απελευθέρωσης. Στη συνέχεια, όμως, στο κοινωνικό και πολιτικό στερέωμα κυριάρχησε η «αντιφιλελεύθερη ιδεολογία του αλυτρωτικού εθνικισμού» που διαμόρφωσε και έναν περιοριστικό τρόπο υποδοχής της σκέψης του Ρήγα στις στρεβλές πραγματικότητες του ελληνικού κρατικού μορφώματος. Αυτή η ιδεολογία και η ιδεολογική χρήση της ιστορίας - άλλη αρχαιότητα των ανταγωνιστικών κοινωνιών - συνδυάστηκαν, με αποτέλεσμα το κακοπάθημα της ιστορικής διάστασης φαινομένων, ιδεών, προσώπων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ιδεολογικές χρήσεις του έργου του Αδαμάντιου Κοραή και του κοραϊσμού

στον 19ο και ιδίως στον εικοστό αιώνα (3). Απ' αυτές προέκυψε η αναπαραγωγή σχεδόν ως τις μέρες μας από τη σχολική παιδεία ή και μελέτες «επιστημονικές» μιας πλανερής εικόνας για τον γέροντα σοφό που δήθεν αποκομμένος από τη ζωή αδιαφορεί για τον χειμαζόμενο ελληνισμό. Αντιθέτως η έρευνα έχει αποδείξει το συνεχές ενδιαφέρον του Κοραή για την πολιτισμική πρόοδο και την απελευθέρωση των Ελλήνων. Επίσης, είναι διαπιστωμένη η προβολή θέσεων της ριζοσπαστικής και ιδίως της φιλελεύθερης δημοκρατίας μέσα από την αξιοποίηση των εμπειριών της Γαλλικής Επανάστασης.

Απλουστευμένοι ορισμένοι φτάνουν να αντιπαράθουν στον Κοραή τον Ρήγα Βελεστινλή: Ο πρόμαχος της ανατολικής παράδοσης εναντίον του «γραικοφράγκου» Κοραή. Αλλά ο πρώτος Έλληνας στοχαστής που υπερασπίζεται τον Ρήγα και το επαναστατικό του έργο είναι ο Κοραής, καταγγέλοντας την κατεστημένη δουλοπρέπεια της «Πατρικής Διδασκαλίας» και την καταδικαστική για το Ρήγα εγκύκλιο του πατριάρχη Γρηγόριου Ε' (1 Δεκ. 1798). Την ίδια στάση καταγράφει το «Υπόμνημα περί της παρούσης καταστάσεως της Ελλάδος» (Παρίσι 1803). Γι' αυτούς δεν έχει σημασία ότι η «Νέα Πολιτική Διοίκησης» του Ρήγα - άγνωστη στο επιστημονικό και αναγνωστικό κοινό ως τα 1871 - είναι στο μεγαλύτερο μέρος της μεταγραφή του ριζοσπαστικού συντάγματος των Ιακωβίνων (1793) και αυτού του Διευθυντηρίου (1795). Παραγνωρίζεται, επίσης, το γεγονός ότι τα τυπικά δείγματα των επιδράσεων και των επιδόσεων του γαλλικού κυρίως Διαφωτισμού είναι και τα υπόλοιπα έργα που εξέδωσε. Λ.χ. τα «Φυσικής Απάνθισμα» (1790) περιέχει σε μεγάλο μέρος ιδέες και αποσπάσματα της καινοτόμου ENCYCLOPÉDIE με τις επιστημονικές ιδέες των DIDEROT, D' ALEMBERT, ROUSSEAU κ.α. (4).

Το θρύλο προσεταιρίστηκε αποκλειστικά και όχι το έργο του Ρήγα η κυρίαρχη ιδεολογία του 19ου αιώνα και τον συνέδεσε ετεροχρονισμένα με τη «Μεγάλη Ιδέα», το ιδεολόγημα του 1844 και όχι του 1797. Έτσι ερμήνευσε ως δήθεν πολιτειακό μοντέλο της σκέψης του Ρήγα την αναβίωση της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Ενισχύθηκε ο κυρίαρχος συντηρητικός ιδεολογικός μηχανισμός στη συνεχή

αντιπαλότητα μέχρι τα πρόσφατα χρόνια με τα δημοκρατικά, αντιβασιλικά, σοσιαλιστικά και κομμουνιστικά ρεύματα σκέψης που θεωρούσαν προέκταση φυσιολογική του οράματος του Ρήγα τη Β α λ κ α ν ι κ ή Ομοσπονδία. Ενώ

επανέρχεται σήμερα η ιδεολογική χρήση του έργου και των οραματισμών του Ρήγα Βελεστινλή εν μέσω θρησκευτικών, Εθνικιστικών, φονταμενταλισμών που στα Βαλκάνια συνόδευσαν κυρίως τα αδιέξοδα του κρατικού σοσιαλισμού και την αποσύνθεση ενός ομοσπονδιακού κοινωνικού πειράματος, της Γιουγκοσλαβίας, που απείχε πολύ από τις ιδέες του Ρήγα.

Η σχέση κυρίαρχης ιδεολογίας και επαναστατικού στοχασμού του Ρήγα, όπως σε αδρές γραμμές σκιαγραφήθηκε στα προηγούμενα είναι βεβαρυμένη από κακοποιήσεις και παραμορφωτικές αναπαραστάσεις. Καθίσταται πιθανό ορισμένες γνωσιολογικές, παιδαγωγικές και πολιτικές θέσεις του Ρήγα, χαρακτηριστικές για το σύνολο του έργου του, να «λησμονηθούν» ή να αποστεωθούν στην εκτύλιξη του «εορτασμού» για τα διακόσια χρόνια από τη θυσία του εθνικού και κοινωνικού επαναστάτη στοχαστή. Ενδεχομένως ο βαλκανικός ριζοσπαστισμός του 18ου και 19ου αιώνα που είχε πρωτοπόρο τμήμα του τις ελληνικές αστικές κοινωνικές δυνάμεις, να θεωρηθεί ασήμαντος ή ότι δεν συνάδει με την

εικόνα του «εθνικά αποδεκτού» Ρήγα. Όταν κύκλοι του κοινωνικού κατεστημένου επιδιώκουν με κάποια συνθήματα αποσπασμένα από το έργο του Ρήγα να ενισχύσουν τη διείσδυση του ελληνικού καπιταλισμού στις βαλκανικές χώρες, τότε η «Ελευθερία - Ισότητα - Αδελφοσύνη» καταντούν προσχήματα: Ο χρόνος θα δείξει.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, *Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Οι πολιτικές και κοινωνικές ιδέες*, Αθήνα 1996 (αγγλική έκδοση 1978), σ. 321-324.

2. PAN. NOUTSOS, DE LA «NATION» AU «PEUPLE»: RIGAS FERREOS ET CORAY, «EPSILON» (UNIV. OF COPENHAGEN): No 2, 12. 23-30, ιδίως 23-24.

3. Φίλιππου Ηλίου, *Ιδεολογικές χρήσεις του κορσισμού στον 20ο αιώνα*. Αθήνα 1989.

4. Δημ. Απ. Καραμπερόπουλου, *Ρήγα Βελεστινλή «Φυσικής Απάνθισμα» και γαλλική ENCYCLOPEDIE*. Ανάτυπο από τα πρακτικά Β' Συνεδρίου «Ρήγα», 1992, Αθήνα 1994.

Ο Κοραΐς και ο Ρήγας αναστηλώνουν την Ελλάδα.
Αλληγορική παράσταση σε παλιά λιθογραφία

Το Παράρτημα του ΚΕΡΑ στη Βέροια: 1996-1998

Δύο χρόνια δραστηριότητας

Δρ. Ιωάννης Ασλάνης

Αρχαιολόγος - ερευνητής
Υπεύθυνος στο ΚΕΡΑ -
Παράρτημα Βέροιας

Τον Απρίλιο τρέχοντος έτους συμπληρώνονται δύο χρόνια λειτουργίας του παραρτήματος του Κέντρου Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας (ΚΕΡΑ) στη Βέροια. Η ανακοίνωση της ίδρυσής του από τον διευθυντή του ΚΕΡΑ στην Αθήνα κ. Μ.Β. Χατζόπουλο και τον Δήμαρχο Βέροιας κ. Ι. Χασιώτη απετέλεσε το τελικό στάδιο μιας προεργασίας που είχε αρχίσει χρόνια πριν στην Αθήνα με την υποβολή έκθεσης σκοπιμότητας από τον γράφοντα προς τον διευθυντή του ΚΕΡΑ.

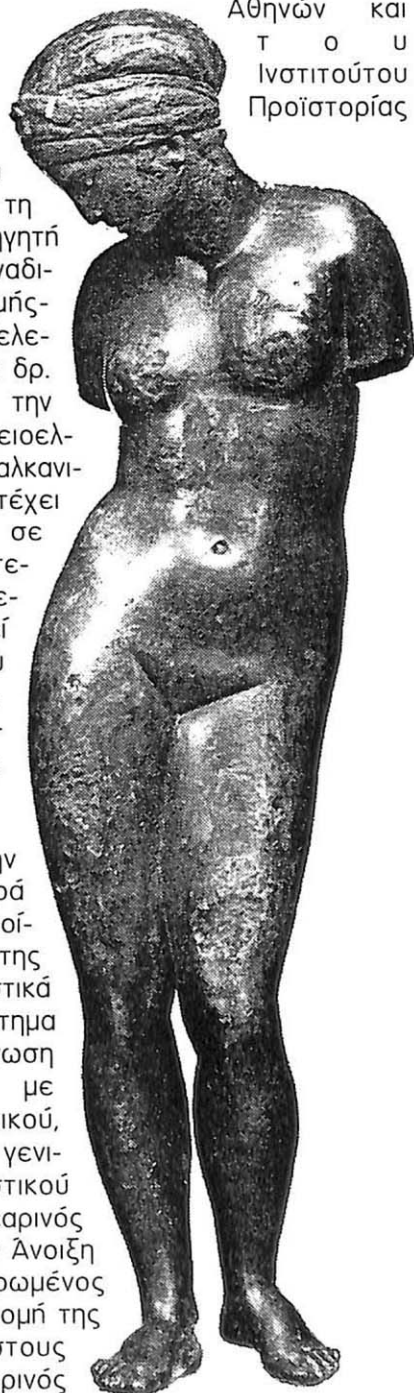
Η απόφαση επέκτασης του Ινστιτούτου αποτελεί παράδειγμα «επιθετικής» προσπάθειας προώθησης της έρευνας σε καιρούς χαλεπούς γι' αυτόν τον τομέα επιστημονικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, ενώ η επιλογή της Βέροιας ως χώρου εγκατάστασης θεωρήθηκε επιτυχής, γιατί τόσο η πόλη όσο και η ευρύτερη περιοχή βρίσκονται σε άμεση σχέση με τα επιστημονικά ενδιαφέροντα πολλών ερευνητών του ΚΕΡΑ. Την σημασία εγκατάστασης ενός ερευνητικού ιδρύματος στη Βέροια διέγινωσε πρώτος ο κ. Γ. Χιονίδης, ο οποίος κατέβαλε ιδιαίτερη προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση, ενώ η υποσχεση αμέριστης αρωγής του Δημάρχου Ι. Χασιώτη μέσω της ΔΕΤΟΠΟΚΑ επετέλεσε ένα ιδιαίτερα θελκτικό κριτήριο που επηρέασε θετικά στην απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, τμήμα του οποίου αποτελεί το Ινστιτούτο ΚΕΡΑ.

Από τον Απρίλιο 1996 το Παράρτημα λειτουργεί σε ένα ταπεινό γραφείο στην Αντωνιάδαιο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών δραστηριοποιούμενο προς διάφορες κατευθύνσεις. Στον επιστημονικό - ερευ-

και Πρωτοϊστορίας του πανεπιστημίου του Βερολίνου υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Dr. B. Hansel. Ο μοναδικός -μέχρι στιγμής- ερευνητής που στελεχώνει το Παράρτημα δρ. Ι. Ασλάνης μελετά την Προϊστορία του βορειοελλαδικού και του βαλκανικού χώρου, συμμετέχει με ανακοινώσεις σε συνέδρια του εσωτερικού και του εξωτερικού και προωθεί το συγγραφικό του έργο, το οποίο, ωστόσο, είναι προσιτό μόνο στους ειδικούς.

Με σκοπό την κοινωνική προσφορά και την ευαισθητοποίηση των κατοίκων της Βέροιας σε πολιτιστικά θέματα το Παράρτημα ανέλαβε την οργάνωση «κύκλων ομιλιών» με θέματα ιστορικού, αρχαιολογικού και γενικότερα πολιτιστικού περιεχομένου. Ο «εαρινός κύκλος ομιλιών» την Άνοιξη 1997 ήταν αφιερωμένος στην ιστορική διαδρομή της Βέροιας μέσα στους αιώνες. Ο «χειμερινός κύκλος ομιλιών» που ακολούθησε, συνέπεσε

νητικό τομέα, που είναι ο κύριος χώρος δράσης του ΚΕΡΑ, το Παράρτημα έχει να επιδείξει αξιόλογη δραστηριότητα: Συμμετέχει στο πρώτο αρχαιολογικό πρόγραμμα Ελλάδας και Βουλγαρίας καθώς και στο ανασκαφικό πρόγραμμα «Άγιος Μάμας» του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών και Τόυ Ινστιτούτου Προϊστορίας

Χάλκινο αγαλματίδιο λουομένης. Μόναχο

με τη συμπλήρωση 20 χρόνων από την ανακάλυψη των βασιλικών τάφων στη Βεργίνα. Με την ευκαιρία αυτήν οι συνεχιστές του έργου του Μ. Ανδρόνικου παρουσίασαν στο κοινό της Βέροιας - για πρώτη φορά σε τέτοια πληρότητα - τα αποτελέσματα του ανασκαφικού έργου τους στην Βεργίνα. Από αυτές τις δύο εκδηλώσεις φάνηκε να διαμορφώνεται ένας μικρός μεν αλλά φανατικός κύκλος ακροατών, ο οποίος σε σύγκριση με τον πληθυσμό της Βέροιας είναι μεν μικρός, αλλά ικανός να αποτελέσει τον πυρήνα πραγματικών -και όχι περιστασιακών- αρχαιολατρών με σταθερό ενδιαφέρον για την ιστορία και τον πολιτισμό και όχι παρασυρόμενοι ευκαιριακά από λαμπρά ευρήματα ή από συγκυριακές καταστάσεις.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και της τουριστικής κίνησης στην πόλη το Παράρτημα επέτυχε την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα προγράμματος, στο πλαίσιο του οποίου -με συγχρηματοδότηση του Δήμου Βέροιας θα δημιουργηθούν «Ηλεκτρονική Τράπεζα Δεδομένων», CD-ROM και σελίδα στο Internet. Στην «Ηλεκτρονική Τράπεζα Δεδομένων» θα καταχωρηθεί όλη η βιβλιογραφία που αναφέρεται στην ιστορία και τον πολιτισμό της Βέροιας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Από αυτήν θα μπορεί καθένας να αντλεί αμέσως πλήρη βιβλιογραφία για όποιο θέμα και εποχή ενδιαφέρεται. Στο CD-ROM θα παρουσιάζεται με λόγο και εικόνες η πορεία της πόλης της Βέροιας μέσα στους αιώνες. Η εγκατάστασή του σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους σε επιλεγμένα σημεία της πόλης θα παρέχει τη δυνατότητα στους επισκέπτες (αλλά και στους κατοίκους) να έχουν άμεση, έγκυρη και καλαίσθητη πληροφόρηση της ιστορίας και των μνημείων της πόλης που επισκέπτονται και κατοικούν. Ειδικά για τους επισκέπτες θα υπάρχουν και πρακτικές πληροφορίες για τη δυνατότητα διανυκτέρευσης, φαγητού, ιατρικής περίθαλψης κλπ.

Ωστόσο, το μέλλον του Παραρτήματος, παρά τον αρχικό ενθουσιασμό που ήταν διάχυτος στους πρωτεργάτες δημιουργίας του, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ευοίωνο. Οι δραστηριότητές του είναι πλέον τόσο πολυσχιδείς που η στελέχωσή του με νέο προσωπικό και η οικονομική του ενίσχυση φαντάζουν περισσότερο από αναγκαία.

Η στελέχωση του Παραρτήματος με νέους ερευνητές θα αποτελέσει την απαρχή δημιουργίας ενός δυναμικού πυρήνα επιστημόνων στη Βέροια που θα ενισχύσουν την επιστημονική δραστηριότητά του. Σε συνεργασία με το μητροπολιτικό ΚΕΡΑ προγραμματίζεται να αρχίσει νέα εκδοτική δραστηριότητα με κέντρο το Παράρτημα Βέροιας.

Η κοινωνική προσφορά του Παραρτήματος θα συνεχιστεί με την διατήρηση του «κύκλου ομιλιών» αλλά και την εισαγωγή νέων εκδηλώσεων, όπως οι «εαρινοί αρχαιολογικοί περίπατοι» σε χώρους ιδιαίτερου αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος μέσα και γύρω από την πόλη της Βέροιας. Ήδη προγραμματίζονται δύο επισκέψεις στη Βεργίνα (στον αρχαιολογικό χώρο και στο συγκρότημα των βασιλικών τάφων).

Ωστόσο, η οικονομική δυσπραγία του μητροπολιτικού ΚΕΡΑ και κατ' επέκταση του Παραρτήματος Βέροιας, που αντανάκλα μια γενικότερα περιορισμένη χρηματοδότηση των ερευνητικών κέντρων σήμερα, είναι ο κυριότερος ανασταλτικός παράγοντας οποιουδήποτε φιλόδοξου σχεδιασμού. Δεν είναι καθόλου υπερβολικό -όσο και αν φαίνεται παράδοξο- το γεγονός, ότι το ΚΕΡΑ - Παράρτημα Βέροιας δεν διαθέτει καθόλου δικούς του πόρους. Ότι έχει κατορθώσει μέχρι σήμερα, έγινε με τη συνεισφορά της ΔΕΤΟΠΟΚΑ Βέροιας, από την οποία έχει απολυτη οικονομική εξάρτηση.

Ηρακλής. Από το μεγάλο τάφο της Βεργίνας

Είναι ευνόητο, ότι μια τέτοια οικονομική εξάρτηση, όσο κι αν λειτουργεί χάρη στην προθυμία των συνεργατών, δεν είναι δυνατόν να αποτελέσει το θεμέλιο της επιστημονικής και κοινωνικής δραστηριότητας που αναπτύσσει εδώ και δύο χρόνια το ΚΕΡΑ - Παράρτημα Βέροιας. Η οικονομική ενίσχυσή του από τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και χορηγίες ιδιωτικών φορέων θα δώσουν την αναγκαία ώθηση αλλά και θα δείξουν, ότι οι παράγοντες της Βέροιας επιθυμούν να καταστήσουν την πόλη τους όχι μόνο οικονομικό αλλά και πολιτιστικό κέντρο της Μακεδονίας.

Η ΜΕΓΑΛΗ ανακάλυψη

20 χρόνια
μετά

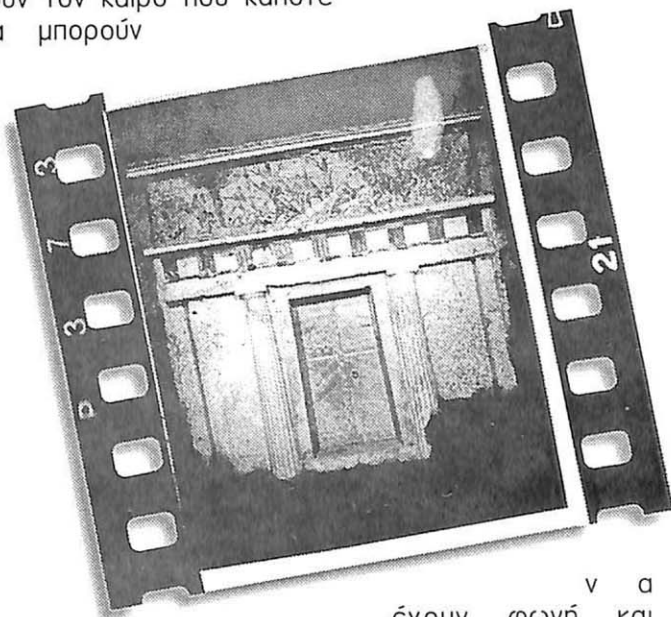
Σ. Δρούγου
Αρχαιολόγος

Δεν είναι υπερβολή να θεωρήσει κανείς την Βεργίνα ένα τεράστιο Μουσείο αρχαίας ζωγραφικής και ως τέτοιο θα έπρεπε να αναδειχτεί.

Εχουν περάσει είκοσι και πλέον χρόνια από τις μέρες εκείνες του Οκτωβρίου 1977, όταν ο Μ. Ανδρόνικος μετά από μια βασανιστική ανασκαφή είχε αποφασίσει να κλείσει την ανασκαφή στη Βεργίνα, στη Μεγάλη Τούμπα για τον χρόνο εκείνο. Όμως στις 13 Οκτωβρίου φάνηκαν τα πρώτα ίχνη ενός χτίσματος, του πρώτου μέσα στον μεγάλο τεχνητό λόφο. Στις 8 Νοεμβρίου μετά από μια δύσκολη εργασία βρισκόμασταν μπροστά στην απείραχτη κάμαρα ενός ασύλητου μακεδονικού τάφου. Την ημέρα εκείνη του Νοεμβρίου ο καθηγητής Μ. Ανδρόνικος και οι συνεργάτες του αντικρίζουν για πρώτη φορά το εσωτερικό του ασύλητου τάφου και στη συνέχεια αγγίζουν με τα χέρια τους τα πολύτιμα κτερίσματα που συνοδεύουν τον ξεχωριστό νεκρό και συγχρόνως δένουν τον αρχαίο χρόνο με τον σύγχρονο.

Μετά το εύρημα αυτό το όνομα της Βεργίνας έκανε τον γύρο του κόσμου προκαλώντας το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Μοιάζει περίεργο το γεγονός, ότι το μικρό αυτό χωριό στα βόρεια Πιέρια με την σύντομη ιστορία έκρυβε στα σπλάχνα του μια από τις μεγαλύτερες ιστορίες του ελληνικού κόσμου. Μετά το 1977 η ανεύρεση μιας σειράς από μνημεία όρισε με διαφορετικό, νέο τρόπο την σημασία του τόπου. Ο αρχαιολόγος και η δουλειά του ενώ είναι μια συνηθισμένη εικόνα για την περιοχή, παραμένει συγχρόνως ένα μυθικό πρόσωπο και ό,τι είναι ανασκαφή συχνά φαίνεται μια αξιοθαύμαστη κατάσταση, που άλλοτε προκαλεί τη ζήλια, άλλοτε προκαλεί προστριβές, ή παρερμηνείες. Ωστόσο δεν υπάρχει τίποτα περίεργο στην εργασία αυτή παρα πολύ συχνά κόπος και κάποτε συγκίνηση. Για τον αρχαιολόγο τα ευρήματα αποκτούν αξία, όταν αυτά γίνουν κατανοητά, όταν υπάρχει ερμηνεία. Η κατάσταση της ανασκαφής με ξύλα, λαμαρίνες, σκάμματα είναι χαρακτηριστική, μοιάζει κάποτε με εικόνα καταστροφής. Στη συνέχεια έρχεται αυτό που στις μέρες μας έγινε πρωταρχι-

κό αίτημα η αξιοποίηση του μνημείου η ανάδειξή του ως ζωντανό στοιχείο του σύγχρονου πολιτισμού. Η επέμβαση και η οικοδόμηση «νέων μνημείων» πάνω στα παλιά είναι δεδομένα για τον σύγχρονο άνθρωπο, για την στήριξη της μνήμης, αλλά και την έκφραση της αισθητικής του. Ετσι μετά από πολλά χρόνια τα ταφικά μνημεία της Μεγάλης Τούμπας με τη βοήθεια της σύγχρονης αρχιτεκτονικής και της τεχνολογίας βρέθηκαν αλλά και δημιουργήσαν ένα νέο τοπίο. Μένουν τα πολυάριθμα κινητά ευρήματα, αυτά που μπορούν σχεδόν άμεσα να μιλήσουν για τη ζωή και τη σκέψη των ανθρώπων που τα δημιούργησαν. Αυτά φυλαγμένα σε πολύχρωμα κουτιά και κιβώτια, θα περιμένουν τον καιρό που κάποτε θα μπορούν

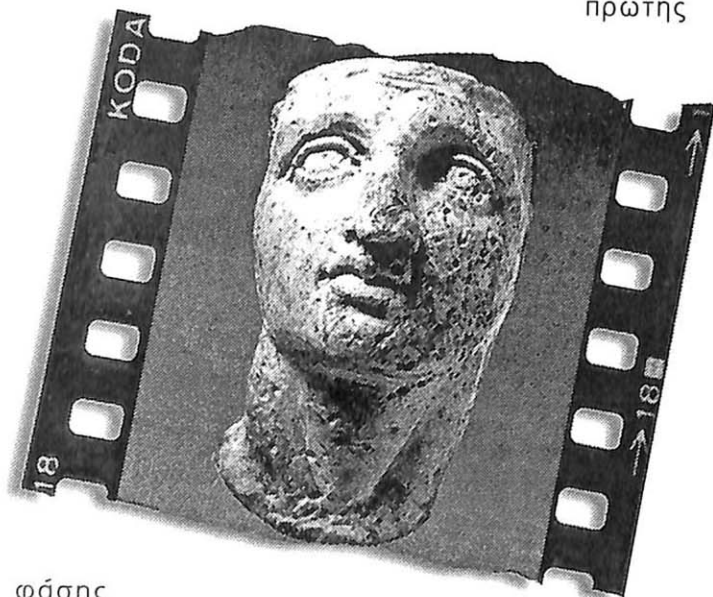
να έχουν φωνή και μέσα σε κάποια βιτρίνα μουσείου θα μπορούν να διηγούνται την ιστορία του τόπου.

Ας γυρίσουμε πίσω στα Πιέρια και μάλιστα πριν από εκατόν πενήντα σχεδόν χρόνια, όταν ακόμη δεν υπήρχε το χωριό Βεργίνα, ενώ για κεφαλοχώρι είχε η περιοχή τα Παλατίτσια, ένα χωριό γνωστό από τον 13ο αιώνα. Στο ύψωμα της Αγ. Τριάδας υπήρχαν τα ερείπια ενός πολύ αρχαίου κτιρίου. Τα ερείπια αυτά επισκέπτεται ο γάλλος αρχαιολόγος L. Henzey το 1856 ενώ λίγα χρόνια μετά επιχειρεί μια σύντομη ανασκαφή που δεν ολοκληρώθηκε καθώς μια επιδημία τους εμπόδισε να συνεχίσουν. Ωστόσο πρόλαβε ο γάλλος σοφός να ερευνήσει και έναν μεγάλο υπόγειο χτιστό τάφο που είναι γνωστός με το όνομα του ερευνητή του. Σήμερα βρίσκονται στο μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι αρκετά αρχιτεκτονικά μέλη του ανακτόρου και του τάφου, προϊό-

ντα της παλιάς αυτής ανασκαφής.

Η είσοδος του εικοστού αιώνα σημαδεύτηκε από πολέμους και καταστροφές. Τα ερείπια στα Παλατίτσια ξεχάστηκαν. Στην περιοχή ήρθαν Έλληνες από την Μ. Ασία και ιδρύουν μαζί με ντόπιους το χωριό Βεργίνα. Για τα σπίτια τους παίρνουν τις πέτρες από τα ερείπια του ανακτόρου και κοκκινόχωμα από το αρχαίο νεκροταφείο. Λίγα χρόνια αργότερα, όταν ήδη είχε ιδρυθεί το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, έφτασε στη Βεργίνα ο καθηγητής κ. Ρωμαίος με μια ομάδα φοιτητών και αρχίζει την έρευνα της περιοχής και κυρίως του ανακτόρου. Έτσι αναλαμβάνει το Πανεπιστήμιο την αρχαιολογική έρευνα της Βεργίνας. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος βρίσκει τον καθηγητή και τους φοιτητές του - μεταξύ αυτών ο Μ. Ανδρόνικος και ο Φ. Πέτσας - στη Βεργίνα. Η ανασκαφή διακόπτεται για μερικά χρόνια, όταν όμως γυρίζουν, είναι η κατάσταση διαφορετική. Οι παλιοί φοιτητές είναι αρχαιολόγοι και καθηγητές. Η ανασκαφή εκτός από το ανάκτορο εκτείνεται στο μεγαλοπροϊστορικό νεκροταφείο. Επικεφαλής της ανασκαφής είναι ο Μ. Ανδρόνικος και λίγο αργότερα και ο Γ. Μπακαλάκης που μέχρι το 1970 περίπου ασκούν ερευνητικό και εκπαιδευτικό έργο στη Βεργίνα. Για χρόνια ο τόπος μεταβάλλεται σ' ένα σχολείο αρχαιολογίας με τους φοιτητές και τους καθηγητές του. Δίπλα στη βαθμιαία αποκάλυψη του ανακτόρου, ανασκάπτεται ένας μακεδονικός τάφος, ο γνωστός με την προσωνυμία «του Ρωμαίου», ένα από τα πιο κομψά παραδείγματα του είδους. Παρέμενε ωστόσο αναπάντητο το ερώτημα της ταυτότητας της αρχαίας πόλης παρά τις θεωρίες και τους ποικίλους μύθους για μια ξακουστή βασιλίτσα.

Οι ανασκαφές της πρώτης

φάσης

συνεχίστηκαν ως το 1970-71 οπότε τα σύγχρονα γεγονότα της χώρας υποχρέωσαν την διακοπή τους και μόνο το 1976 ο Μ. Ανδρόνικος αποφάσισε να επιστρέψει και να συνεχίσει την αρχαιολογική έρευνα,

αυτή τη φορά στη Μεγάλη Τούμπα που βρισκόταν μέσα στο χωριό.

Το καλοκαίρι τον 1976 με έναν φοιτητή κι έναν βοηθό - την υπογράφουσα - με λίγους εργάτες και λιγότερα οικονομικά μέσα ξεκίνησε ο Μ. Ανδρόνικος την δεύτερη φάση της ανασκαφής του Πανεπιστημίου στη Βεργίνα. Οι ενδείξεις της ανασκαφής οδηγούν τον Μ. Ανδρόνικο να αποδεχτεί τις απόψεις του ιστορικού Ν. Hammond και τον χειμώνα του ίδιου χρόνου να ανακοινώσει την άποψή του, ότι δηλ. η αρχαία πόλη στη Βεργίνα δεν είναι άλλη από την παλιά πρωτεύουσα των Μακεδόνων Αιγές, την πόλη όπου θάβονταν οι βασιλείς της Μακεδονίας. Η διαπίστωση αυτή υπήρξε η αφετηρία για μια νέα πορεία της ανασκαφής και τα γεγονότα και τα ευρήματα του επόμενου έτους 1977 επιβεβαίωσαν τις προσδοκίες.

Ήταν ένας χρόνος αναστάτωσης, έκπληξης και μεγάλης έντασης και δουλειάς, καθώς βρεθήκαμε όλοι μπροστά σε πολύ σημαντικά θέματα και σε μια ακόμη μεγαλύτερη προοπτική. Τον Νοέμβριο του '77 ο Μ. Ανδρόνικος και οι συνεργάτες του εισχωρούσαν στον μεγάλο και ασύλητο μακεδονικό τάφο και αντίκριζαν πρώτοι την ταφή ενός σπουδαίου ανθρώπου. Λίγες μέρες αργότερα ο καθηγητής ανακοινώνει την άποψή του για την ταυτότητα του νεκρού και προτείνει τον βασιλιά Φίλιππο.

Μετά το 1980-82 η ανασκαφική δραστηριότητα μεταφέρθηκε στην αρχαία πόλη και γρήγορα χάρη στα νέα ευρήματα, αλλά και την κατανόηση των παλιών μνημείων άρχισε να συγκροτείται η εικόνα της πόλης. Ήδη ο L. Henzey είχε αποτυπώσει τα τείχη της στο τοπογραφικό της περιοχής. Η αρχαία πόλη απλωμένη σαν βεντάλια στις βόρειες πλαγιές των Πιερίων αντικρίζει τον κάμπο του Αλιάκμονα και την ανατολή. Την στεφανώνει η ακρόπολη στο ψηλότερο σημείο, ενώ λίγο χαμηλότερα σε ασφαλή τοποθεσία βρίσκεται το ανάκτορο και το θέατρο.

Χαμηλά, στον κάμπο απλώνεται το εκτεταμένο και μακράινο νεκροταφείο. Περιλαμβάνει ταφές από τον 10ο αιώνα π.Χ. έως τους χρόνους της ρωμαϊκής κατάκτησης αποδεικνύοντας μια εγκατάσταση δέκα και πλέον αιώνων στην περιοχή. Η αρχή της πόλης χάνεται στον μύθο, όμως φαίνεται ότι η ακμή της συμπίπτει με την ακμή του μακεδονικού βασιλείου στον 4ο προχριστιανικό αιώνα. Μια εποχή, όπου η αθηναϊκή δημοκρατία παρακμάζει οικονομικά, ενώ οι μικρές ελληνικές πόλεις δεν μπορούν να αντισταθούν στην πίεση του μακεδόνα βασιλιά, που γρήγορα γίνεται κυρίαρχος στον ελληνικό χώρο. Η ακμή του 4ου αιώνα αποτυπώνεται στη μνήμη της πόλης, αν και πια πρωτεύουσα του βασιλείου είναι η Πέλλα με όλα τα πλεονεκτήματα της θέσης της. Το γεγονός ότι στις Αιγές θάβονται οι βασιλείς κάνει την πόλη ιερή και σεβαστή. Η βασιλική οικογένεια γιορτάζει εκεί σημαντικές γιορτές, όπως τους γάμους της κόρης του Φιλίππου, που υπήρξε και ο χρόνος της

δολοφονίας του βασιλιά.

Ας μείνουμε στους χρόνους της μεγάλης ακμής!

Στη δυτική πλευρά της πόλης κυριαρχεί το μεγάλο κτίριο του ανακτόρου. Πρόκειται για ένα μεγάλο τετράπλευρο κτίριο με μεγάλη κεντρική αυλή που την πλαισιώνουν τέσσερις δωρικές στοές. Στην ανατολική πλευρά ανοίγονται οι χώροι της μνημειακής εισόδου και αμέσως μετά η εσωτερική θόλος για την λατρεία του «πατρώου» Ηρακλή. Στην ίδια πλευρά ένας δεύτερος όροφος φαίνεται ότι εξυπηρέτούσε τις ιδιωτικές ανάγκες των κατοίκων του ανακτόρου. Ιδιαίτερα πολυτελή και εντυπωσιακά πρέπει να ήταν τα δωμάτια για τα βασιλικά συμπόσια στη δυτική πλευρά. Η είσοδος γίνεται από έναν χώρο ανοιχτό προς την αυλή ενώ τα ίδια τα δωμάτια έχουν μαρμάρινα κατώφλια και πολυποίκιλτα ψηφιδωτά δάπεδα.

Η μεγάλη βεράντα στη βόρεια πλευρά του κτιρίου, από όπου κανείς αντικρίζει ολόκληρη την πόλη και τον κάμπο, είναι από τους νεωτερισμούς της αρχιτεκτονικής του.

Με μαρμάρινα κατώφλια και μεγάλες ξύλινες πόρτες με λαμπρά κόκκινα, κίτρινα, μαύρα και γλυκά χρώματα με τα στολισμένα κεραμίδια, τα λίθινα κανάλια του αναδεικνύεται ως ένα ξεχωριστό οικοδόμημα που επιβάλλεται στην πόλη και προφανώς θα εντυπωσίαζε τους επισκέπτες του, φίλους του βασιλιά.

Στα συμπόσια θα χρησιμοποιούσαν πολύτιμα σκεύη, όπως αυτά που βρέθηκαν στους μακεδονικούς τάφους. Οι άνδρες και οι γυναίκες που ζούσαν εκεί θα έφεραν και θα φορούσαν απλά και πολυτελή υφάσματα, όμοια με αυτά αναγνωρίστηκαν μέσα στους τάφους. Ετσι θα μπορούσε κανείς εύκολα να φανταστεί την πομπή με τον Φίλιππο και τους άλλους καλεσμένους που κατέβηκε από το ανάκτορο προς το θέατρο για τους γάμους της κόρης του με τον Αλέξανδρο της Ηπείρου, ακριβώς όταν ο βασιλιάς βρήκε τραγικό θάνατο από έναν εταίρο.

Το θέατρο των Αιγών στη Βεργίνα είναι ένα από τα παλιότερα θέατρα του αρχαίου κόσμου και ένα από τα μεγαλύτερα, ιδιαίτερα η ορχήστρα του.

Έχει λίθινη μόνο την πρώτη σειρά των καθισμάτων, ενώ το υπόλοιπο κοίλο είναι χρωματιστό. Ένα λίθινο κανάλι στην περιφέρεια της ορχήστρας οδηγούσε τα νερά της βροχής έξω από το θέατρο. Δεν είναι παράξενη η παρουσία ενός τέτοιου μεγάλου και τόσο παλιού θεάτρου στη Βεργίνα. Η ακμή των Μακεδόνων υπήρξε η αιτία να συγκεντρωθούν

στη χώρα σ' αυτούς τους χρόνους καλλιτέχνες, σοφοί και τεχνίτες από όλο τον ελληνικό κόσμο και να συμβάλλουν με το έργο τους στην ανάπτυξη της Μακεδονίας. Το θέατρο υπήρξε μία από τις σπουδαιότερες εκδηλώσεις του αρχαίου κόσμου και ήταν φυσικό να προκαλέσει το ενδιαφέρον των μακεδόνων βασιλέων.

Βόρεια του θεάτρου και όχι πολύ μακριά από αυτό διαμορφώθηκε η πολιτική αγορά της πόλης με κύριο χαρακτηριστικό της την λατρεία της Εύκλειας και τα βασιλικά αναθήματα προς τιμή της θεάς. Η βασίλισσα Ευριδίκη αφιερώνει στη θεά αγάλματα από τα οποία ένα σώζεται και εντυπωσιάζει. Η λατρεία αυτή υφίσταται σ' ολόκληρη τη διάρκεια των ελληνιστικών χρόνων και συνδυάζεται με την λατρεία άλλων θεών όπως του Διός Μειλίχιου.

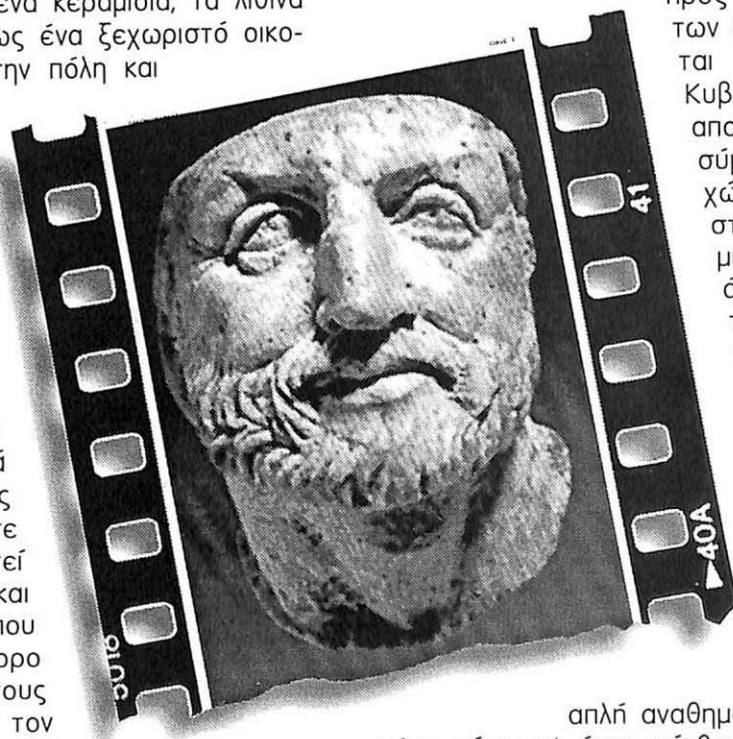
Είναι φανερό ότι η δυτική πλευρά της πόλης σχετίζεται άμεσα με την βασιλική οικογένεια, της οποίας γνωρίζει την μέριμνα με θαυμαστά έργα. Όμως η πόλη έχει και τη δική της ζωή. Έχει τα ιδιωτικά κτίρια και της δικές της εκδηλώσεις, ιδιαίτερα τις θρησκευτικές. Το 1990 στο κέντρο σχεδόν της πόλης διαπιστώθηκε η ύπαρξη ενός ιερού

προς τιμή της Μητέρας των Θεών - που λατρεύεται με την μορφή της Κυβέλης. Η ανασκαφή αποκάλυψε ένα κτιριακό σύμπλεγμα με ποικίλους χώρους αφιερωμένους στη θεά, άλλους για την μύηση των πιστών και άλλους για τη φύλαξη των ιερών αντικειμένων και των αφιερωμάτων. Δίπλα σε οπές χοών και βόθρους - βωμούς βρέθηκαν ποικίλες πηλινες μορφές της θεάς και του ιερού ζώου της, του ταύρου, ή άλλα σκεύη που σχετίζονται με τη λατρεία της. Μια

απλή αναθηματική επιγραφή χαραγ-

μένη πάνω σ' έναν κύνθαρο, ένα πήλινο ποτήρι από τον 4ο αιώνα επιβεβαίωσε το όνομα της θεάς, αλλά συγχρόνως μαρτυρεί το γεγονός ότι η λατρεία της είναι γνωστή τουλάχιστον από τον 4ο αιώνα π.Χ. και διαρκεί ως το τέλος της ζωής της πόλης το 150 π.Χ.

Η αρχαιολογική έρευνα που διενεργήθηκε στο εκτεταμένο τοπικά, αλλά και χρονολογικά νεκροταφείο της πόλης υπήρξε αποφασιστική για τη γνώση και τη κατανόηση των αρχαιοτήτων της περιοχής. Χωρίς να λησμονείται η σημασία των προϊστορικών τάφων, η ανασκαφή των μεγάλων τάφων των ιστορικών χρόνων και ιδιαίτερα του 4ου αιώνα

υπήρξε αποφασιστική, σχεδόν αποκαλυπτική.

Η ανασκαφή της Μεγάλης Τούμπας υπήρξε το κορυφαίο γεγονός στη διάρκεια ολόκληρης της ανασκαφής της Βεργίνας, δεδομένου ότι όχι μόνο αποκάλυψε σημαντικά και πολύτιμα μνημεία, αλλά συγχρόνως-έριξε φως στα ιστορικά θέματα που συνδέονται με τον χώρο της Βεργίνας. Ο μεγάλος τεχνητός λόφος είχε καλύψει και είχε προστατέψει πολύ σημαντικά οικοδομήματα, τάφους σημαντικών ανθρώπων.

Διαπιστώθηκε ακόμη ότι δημιουργήθηκε μετά από την απόπειρα σύλησης των τάφων που συνδέεται με την παρουσία του Πύρρου και των μισθοφόρων του στις Αιγές.

Τα ταφικά μνημεία που ήρθαν στο φως βρίσκονται στη περιφέρεια της Μεγάλης Τούμπας. Πρόκειται για δυο μακεδονικούς τάφους που απέφυγαν την σύληση, ενώ ένας τρίτος καθώς και ο μικρότερος κιβωτιόσχημος υπέστησαν την αρπακτική επίθεση των εχθρών. Ανάμεσά τους και ένα υπέργειο Ηρώο αφιερωμένο στον νεκρό του μεγάλου μακεδονικού τάφου.

Τα δεδομένα της ανασκαφής και τα πολύτιμα ευρήματά οδήγησαν τους ανασκαφείς σε διαπιστώσεις με μεγάλο ενδιαφέρον. Ο νεκρός του μεγάλου μακεδονικού τάφου ταυτίστηκε με τον βασιλιά Φίλιππο Β' που δολοφονήθηκε (336 π.Χ.) στο θέατρο των Αιγών από τον Πausανία μετά από συνωμοσία της γυναίκας του, της Ολυμπιάδας.

Ο μεγάλος μακεδονικός τάφος, ένα από τα παλιότερα δείγματα της μορφής αυτής ταφικών μνημείων, σώζει τα κύρια χαρακτηριστικά του. Στην δωρική πρόσοψή του τα αρχιτεκτονικά στοιχεία σώζουν τα χρώματά τους άριστα, κυρίως όμως στη θέση του αετώματος την ζωοφόρο με την μεγάλη τοιχογραφία με το βασιλικό κυνήγι (μήκους 5 μ., ύψος 1.10 μ.). Πρόκειται ίσως για το σπουδαιότερο από τα ευρήματα, το πρώτο μεγάλο δείγμα της ζωγραφικής των κλασσικών χρόνων. Σύνθεση, χρώματα, πλάσιμο μορφών, το ξεχωριστό περιεχόμενο προδίδουν ένα μεγάλο καλλιτέχνη που εργάστηκε για το μνημείο αυτό. Παριστάνονται επεισόδια από ένα πλούσιο κυνήγι σ' ένα πολυφυτευμένο τόπο ανάμεσα σε δύο βράχους. Εφιπποι και πεζοί κυνηγοί κινούνται στο τοπίο ενώ τα θηράματα αντιλόπη, κάπρος, αρκούδα, λιοντάρι με τα σκυλιά, συμπληρώνουν την πλούσια εικόνα.

Ο διθάλαμος τάφος έκρυβε τα πλούσια δώρα, έπιπλα όπλα και σκεύη συμποσίου, που συνόδευσαν τον νεκρό. Στον κύριο θάλαμο φυλάξαν μέσα στην χρυσή λάρνακα τα οστά του νεκρού μετά την καύση του και τοποθέτησαν το πολύτιμο κιβώτιο στην μαρμαρίνη σαρκοφάγο που την κάλυψε η θαυμαστή χρυσελεφάντινη κλίνη. Ανάμεσα στις μορφές που διακοσμούν το εντυπωσιακό έπιπλο ο Μ. Ανδρόνικος αναγνώρισε τις μορφές του Αλέξανδρου και του Φιλίππου. Στον προθάλαμο του τάφου μια δεύτερη χρυσή λάρνακα περιείχε τα οστά μιας νεαρής γυναίκας τυλιγμένα με χρυσοϋφαντο ύφασμα ενώ

όπλα και πολύτιμα έπιπλα φυλάχτηκαν δίπλα στην πολύτιμη λάρνακα.

Το 1978 ήρθε στο φως ο δεύτερος μακεδονικός τάφος στην περιοχή της Μεγάλης Τούμπας. Ήταν ασύλητος και τα οστά του νεκρού ήταν φυλαγμένα σε μια μεγάλη ασημένια υδρία, στεφανωμένη με χρυσό στεφάνι. Επρόκειτο για έναν πολύ νεαρό άνδρα, - ούτε δέκαπέντε χρόνων - που όμως φαίνεται ότι είχε κιόλας σχέση με τη ζωή των ενηλίκων όπως δείχνουν τα όπλα και τα σκεύη του συμποσίου και της άθλησης που τον συνόδευσαν. Τα ταφικά δώρα είναι πλούσια και εντυπωσιακά και κατατάσσουν τον νεκρό στην τάξη της βασιλικής οικογένειας (ο τάφος του πρίγκιπα).

Η ζωγραφική υπήρξε από τα σπουδαιότερα χαρακτηριστικά των ευρημάτων στη Βεργίνα και ιδιαίτερα στα μνημεία της Μεγάλης Τούμπας. Οι τοιχογραφίες με τον μύθο της αρπαγής της Περσεφόνης από τον βασιλιά του κάτω κόσμου, του Πλούτωνα, από τον συλημένο τάφο δίπλα στον τάφο του Φιλίππου υπήρξαν εύρημα ύψιστης σημασίας τόσο αρχαιολογικής, όσο και καλλιτεχνικής. Χρονολογημένο λίγο μετά το 350 π.Χ. αποδείχτηκε ότι πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό έργο τέχνης, έργο πιθανότατα του ζωγράφου Νικόμαχου.

Τα ταφικά μνημεία στη Βεργίνα, σχηματίζουν μια πολύτιμη αλυσίδα έργων και συγχρόνως πληροφοριών για την αρχαία τέχνη και ζωή. Θα χρειαζόταν κανείς πολύ χρόνο για να περιηγηθεί σ' όλα. Αρκεί σήμερα κανείς να αναφέρει τον μεγάλο τάφο γυναίκας με βαρύτιμο και καταστόλιστο μαρμαρίνο θρόνο. Η σύνθεση στον έναν τοίχο του μιας ψευδοπρόσοψης ενός οικοδομήματος κωνικού ρυθμού είναι μοναδικό παράδειγμα μιας ανάλογης εφαρμογής, αλλά και διατήρησης. Ο τάφος αποδεικνύεται παλιότερος και αυτού του τάφου του Φιλίππου και ίσως ο παλιότερος όλων των μακεδονικών τάφων που είναι σήμερα γνωστοί.

Στον 3ο αιώνα π.Χ. χρονολογείται το σύνολο των τάφων που βρέθηκαν στο αγρόκτημα Μπέλλα. Μολονότι συλημένα τα μνημεία αυτά με την αρχιτεκτονική τους και τη ζωγραφική τους αποδίδουν άριστα την εποχή τους και συγχρόνως αποτελούν δείγμα για την τελευταία φάση των μνημείων αυτών. Η τοιχογραφία της πρόσοψης του μονοθάλαμου τάφου και η ζωγραφική διακόσμηση της κλίνης του διθάλαμου δωρικού τάφου είναι έργα που προστίθενται στη σειρά των ζωγραφικών έργων της αρχαιότητας στη Βεργίνα. Δεν είναι υπερβολή να θεωρήσει κανείς την Βεργίνα ένα τεράστιο Μουσείο αρχαίας ζωγραφικής και ως τέτοιο θα έπρεπε να αναδειχτεί.

Ο τόπος είναι πλούσιος και η ζωή των ανθρώπων υπήρξε συνεχής και ποικίλη ως τις μέρες μας **Μένει να εκτιμηθούν τα έργα των ανθρώπων και να εξαρθούν δημιουργώντας με τη σειρά τους στους σύγχρονους παιδεία και πολιτισμό.**

Το ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΣΑΡΜΑΝΙΤΣΑΣ ΣΕΛΙΟΥ

5 ΜΑΪΟΥ 1905

του Γιάννη Α. Μελετίδη

Στον καιρό της μαύρης κι αζημέρωτης σκλαβιάς, η τυραννία ήταν αφόρητη. Μόνο στα ψηλά βουνά υπήρχαν τόποι λεύτεροι, τα λημέρια των κλεφτών. Από εκεί, ξεκινούσαν οι αδούλωτοι αυτοί Έλληνες και χτυπούσαν τους Τούρκους.

Το Βέρμιο, το καταπράσινο αυτό βουνό, με τις πολλές χάρες έχει κι αυτό το μερτικό του. Εκεί, στην περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα (1904-1908), είχαν τη θερινή τους διαμονή Βλάχοι, όπως και Σαρακατσαναίοι, προσηλωμένοι στους θεσμούς της λεβεντιάς και της κλεφτουριάς, όπως και παλιότερα.

Οι αγνοί εκείνοι πατριώτες, βοήθησαν έμπρακτα τον Αγώνα σαν τροφοδότες, σύνδεσμοι, οδηγοί, αγγελιαφόροι, ταχυδρόμοι, μεταφορείς, μαχητές και οπλαρχηγοί. Οι καλύβες, οι στάνες, τα τυροκομεία, τα νεροπρίονά τους έγιναν τα ασφαλή κρησφύγετα των Ανταρτικών Σωμάτων, όπως και σημεία απόκρυψης οπλισμού και πυρομαχικών. Πολλοί τραυματίες σώθηκαν από τα αδελφικά τους χέρια.

Μικρό δείγμα από τη μεγάλη τους προσφορά, αποτελεί και η Μάχη Σαρμανίτσας Σελίου, στις 5 Μαΐου 1905, μεταξύ Ανταρτικών Σωμάτων και του Τουρκικού Στρατού, όπου οι Βλάχοι της περιοχής υπήρξαν εθελοντές μαχητές και τροφοδότες. Βρισκόμαστε στα 1905. Δύο Ανταρτικά Σώματα, αφού πέρασαν τον πόρο του Αλιάκμονα, μέσω Ράχης (Ράχοβας) και Κουμαριάς (Δόλιανης), φτάνουν στις 3 Μαΐου στο Ανω Σέλι (Ανω Βέρμιο), με σκοπό να καταστήσουν την περιοχή αυτή ένα από τα ασφαλή σημεία εξόρμησής τους στον κάμπο των

Γιαννιτσών, όπου δρούσαν οι Κομιτατζήδες. Οι Τούρκοι της Βέροιας, θορυβήθηκαν από την εμφάνιση των Ανταρτικών Σωμάτων στο Βέρμιο. Συγκρότησαν δύο Τάγματα Κυνηγών (Αβτζήδων) για την καταδίωξή τους. Τα δύο Ανταρτικά Σώματα είχαν το καθένα από 35 περίπου άνδρες. Αρχηγός του πρώτου Σώματος ήταν ο Υπολοχαγός Πυροβολικού Μαζαράκης Κωνσταντίνος (καπετάν Ακρίτας). Υπαρχηγός του Σώματος ο οπλαρχηγός από το Πήλιο Γαρέφης Κωνσταντίνος. Σαν διμοιρίτες διέθετε τους Υπαξιωματικούς Επιλοχία Πυροβολικού Παπακυριαζή Σπυρίδωνα, Επιλοχία Πεζικού Ζερβογιάννη

Δημήτριο και Μπάμπαλη Σπυρίδωνα και το Λοχία Ευζώνων Παπακώστα Βασίλειο. Το δεύτερο Σώμα είχε αρχηγό τον Υπομοίραρχο Σπυρομήλιο Σπυρίδωνα (καπετάν Αθάλης Μπούας) και Υπαρχηγό τον Ανθυπολοχαγό του πεζικού Λυμπερόπουλο Μαρίνο.

Στο Ανω Σέλι (Ανω Βέρμιο) οι αρχηγοί των Σωμάτων συναντήθηκαν με τον πλούσιο Βλάχο τσέλιγκα Σέρμψη Χρηστοβασίλη (Χρήστο - Βασίλη), όπως και με άλλους κεχαγιάδες κι άρχισαν να οργανώνουν την περιοχή. Πρόθυμα προσφέρθηκαν οι κτηνοτρόφοι πατριώτες να βοηθήσουν στον Αγώνα. Μάλιστα νεαροί κτηνοτρόφοι κατατάχθηκαν, εθελοντικά, στα Σώματα. Άλλοι πάλι, ζήτησαν να εκπαιδευτούν στο χειρισμό των όπλων, για να μπορέσουν να συνδράμουν στην ασφάλεια της περιοχής. Για τη συνάντηση αυτή, ο Σπυρομήλιος στη σχετική Εκθεσή του (για τη Μάχη Σαρμανίτσας) μεταξύ άλλων σημειώνει τα εξής: «Ο κεχαγιάς Χρηστοβασίλης, Έλλην την ψυχήν, μας φιλοξένησεν στο διαμέρισμά του (εννοεί την καλύβα του) επί του Καρατασίου (Βερμίου όρους), τα ποιμνιά του εκεί που έβοσκον. Ο Χρηστοβασίλης ήτο εκλεκτός, πολυπράγμων, διακεκριμένος, σημαντικός... εξασκών επιρροήν εφ' όλων των πέριξ οικούντων βλαχοφώνων χωρίων. Η εμφάνισής μας τον ηυχαρίσκει... και εφρόντισε να συμπληρωθεί ό,τι αναγκαίουσε...».

Στις 4 Μαΐου, έφτασε στο Ανω Σέλι (Ανω Βέρμιο) και το μικρό Σώμα του Κρητικού οπλαρχηγού Κατσιγάρη Εμμανουήλ. Η συνολική δύναμη των τριών Σωμάτων μαζί με τους εθελοντές Βλάχους έφτασε τους 110 άντρες. Βλέποντας ο Χρηστοβασίλης τη συγκέντρωση τέτοιας δύναμης, όπως λέει στην Εκθεσή του ο Σπυρομήλιος τους συμβούλεψε να χωριστούν και να είναι έτοιμοι, για-

τί, όπως τους είπε οι Τούρκοι ήταν αδύνατον να μην εμφανιστούν, ύστερα από αυτά που προξένησαν στους Βουλγάρους², όταν περνούσαν τον Αλιάκμονα. Και συνέχισε να τους λέει (ο Χρηστοβασίλης): «Οι Αγάδες ως το βράδυ θα φανούν». Πράγματι ο συνेतός εκείνος Τσέλιγκας σκεπτόταν σωστά. Δεν ξεκουράστηκαν ακόμα καλά-καλά, όταν έφτασε σημείωμα από τη Νάουσα, που ανέφερε κίνηση τουρκικού στρατού προς το Βέρμιο. Τότε, κάνανε συμβούλιο οι Αρχηγοί των Σωμάτων και πήραν απόφαση να κινηθούν προς το χωριό Μεσόβουνο (Κρίμσια). Γι' αυτήν την κίνηση σ' άλλο σημείο της Εκθεσής του ο Σπυρομήλιος γράφει: «Εφύγαμεν την 5 μ.μ. δια του δάσους βαδίζοντας προς τα εκεί. Η πρωία μας εύρε εις το Μπατζιό της Σαρμανίτσας (Ματζιό έλεγαν το τυροκομείο. Σαρμάνιτσα είναι η θέση του υψώματος 1400). Οι τυροκόμοι μας επεριοποίησαν».

Στις 2 περίπου το μεσημέρι οι παρατηρητές, που είχαν τοποθετηθεί στις κορυφές των γύρω υψωμάτων, ανάγγειλαν την εμφάνιση τουρκικού στρατού από το χωριό Μεσόβουνο (Κρίμσια) με κατεύθυνση προς τις καλύβες Σαρμανίτσας. Ο Μαζαράκης τότε, έδωσε εντολή να πάρουν οι δυνάμεις θέση στις απέναντι, από τις καλύβες της Σαρμανίτσας ύψωμα 1779. Ο ίδιος, με μια διμοιρία, ανέβηκε στην κορυφή του υψώματος.

Ο τουρκικός στρατός που είχε δύναμη ενός Τάγματος³, όταν έφτασε στις καλύβες της Σαρμανίτσας σταμάτησε για λίγο, για να εκτιμήσει την κατάσταση. Ένα ρέμα χώριζε το Τάγμα από τις ανταρτικές δυνάμεις. Το ρέμα μόνο από αριστερά (ψηλά) προσφερόταν για διάβαση. Στο κέντρο και στο δεξιό ήταν βαθύ και δυσκόλευε το πέρασμα.

Μετά από λίγη ώρα η εμπροσθοφυλακή του τουρκικού Τάγματος πέρασε το ρέμα. Εφτασε σ' απόσταση βολής, όπου κι αναπτύχθηκε. Ανυπομονούν οι Τούρκοι να δρασκειλίσουν το ύψωμα και να το κάνουν να πλεύσει στο αίμα και στον πόνο. Καρτερούν το σύνθημα για το γιουρούσι. Οι αντάρτες πίσω από τις πρόχειρες πολεμίστρες

Φωτ. Ο Μαζαράκης με τα παλληκάρια του στο Βέρμιο

ακούνε τα πικρόχολα χλευάσματα των Τούρκων και πικραίνονται, αλλά και πεισματώνουν. Γι' αυτούς ο θάνατος είναι μικρός μπροστά στην πολεμική τους τιμή και την πατριωτική τους υπερηφάνεια. Αισθάνονται τη μητρική παρουσία της Παναγίας κι εμψυχώνονται. Έχουν την έμπρακτη βοήθεια των κτηνοτρόφων Βλάχων κι ενδυναμώνονται.

Οι πρώτες βολές πέφτουν από τη διμοιρία, που ήταν επικεφαλής ο Μαζαράκης. Το σύνθημα δόθηκε! Χυμούν οι Τούρκοι να πάρουν το ύψωμα! Ορμούν κι οι μαχητές! Οι αλλόφυλοι με δύο Λόχους, τον ένα απ' αριστερά και τον άλλο από δεξιά, προσπαθούν να υπερφαλαγγίσουν το ύψωμα. Οι εθελοντές ακροβολιστές τους αποθαρρύνουν. Τους δημιουργούν κενά και διασπάσεις. Αρχίζουν να κάμπτονται. Υποχωρούν, για να ξαναεπιτεθούν. Τους περιμένει όμως η ίδια απογοήτευση. Όλες οι επιθέσεις τους είχαν την ίδια αποτυχία.

Και καθώς ερχόταν το σούρουπο τα τουφέκια, ένα-ένα άρχιζαν να σιωπούν. Στο τέλος μόνο τα ουρλιαχτά των τσακαλιών έσχιζαν τον αέρα. Οι αντάρτες κι οι εθελοντές κτηνοτρόφοι φάνταζαν σαν νέοι Βυζαντινοί Ακρίτες, που είχαν διώξει ύστερα από χαροπάλεμα τους Σαρακηνούς. Οι μαχητές αντέταξαν τη χαλύβδινη ψυχή τους και καταντρώσαν ένα ολόκληρο Τάγμα «επιλέκτων» εχθρών. Η θετική έκβαση της μάχης πλημμύρισε τις πατριωτικές τους ψυχές από χαρά, υπερηφάνεια κι ενθουσιασμό για τη συνέχιση του ιερού Αγώνα.

Το χάραγμα βρήκε τους γενναίους μαχητές στη θέση «Πριόνια». Μια αυγή γεμάτη μεγαλείο και καλονή. Λόφοι, βράχοι, δάση, βουνά, γη και ουρανός φανερώνονταν μέσα σ' ένα ουράνιο φως. Η αυγή τύλιξε το Βέρμιο με θεία πορφύρια και χρύσωνε τα πάντα. Ξύπνησαν οι αετοί και τα γεράκια, οι πέρδικες, τα τρυγόνια και τα χελιδόνια και δέχτηκαν με φωνές και κελαηδήματα τη νίκη της Μάχης. Η φύση συγγιόρταζε με τους ανθρώπους τη νικηφόρα έκβαση της Μάχης της Σαρμανίτσας.

Εκεί στα «Πριόνια» καταμετρήθηκαν⁴: Τραυματίες 4, αγνοούμενοι 7. Οι απώλειες των Τούρκων ήταν

βαρύτατες. Νεκροί 50. Ανάμεσά τους κι ένας Αξιωματικός. Τραυματίες πολλοί. Το λόγο πάλι στον Σπυρομήλιο: «Επανελθόντες πάλιν εις την περιφέρειαν του φίλου Χρηστοβασίλη Κεχαγιά. Εκεί εξημερώσαμε και παραμείναμε 24 ώρες αναπαυόμενοι εκ του κόπου». Οι Τούρκοι σ' όλο αυτό το διάστημα δεν ξανατόλμησαν να τους επιτεθούν. Τράβηξαν κατά τη Νάουσα με τις απώλειές τους...

Η νικηφόρα έκβαση της Μάχης Σαρμανίτσας είχε μεγάλη σημασία. Ήταν μια αποφασιστική μάχη, που κατέδειξε την ισχύ των Ανταρτικών Σωμάτων κι άνοιξε το δρόμο να κυριαρχήσουν στην οροσειρά του Βερμίου. Ακόμα, φανέρωσε για άλλη μια φορά, την καθοριστική συμβολή, που είχαν οι κτηνοτρόφοι Βλάχοι του Βερμίου στον Αγώνα εκείνο. Το γεγονός της νικηφόρας Μάχης της Σαρμανίτσας, ίσως, θα μπορούσε να καθιερωθεί σαν Τοπική Επέτειος για το Σέλι, για να τιμηθεί κι ιερή μνήμη όλων εκείνων των πατριωτών Βλάχων του Βερμίου, που τόσα προσέφεραν στο Μακεδονικό Αγώνα.

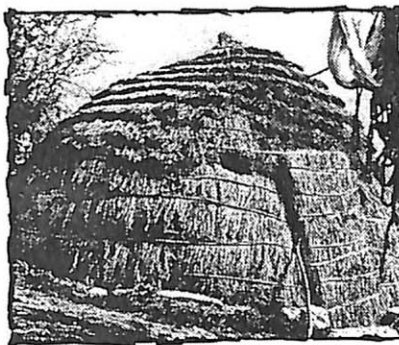
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Μέλη ειδικών ευέλικτων Ταγμάτων γρήγορης επέμβασης, που χρησιμοποιούσαν οι Τούρκοι για την καταδίωξη Ανταρτικών Σωμάτων.

2. Οι Βούλγαροι εργάζονταν στη γύρω από τον Αλιάκμονα ορεινή περιοχή. Υπήρξαν συνεργάτες των Βουλγαρικών Κομιτάτων. Τους χρησιμοποιούσαν (οι Βούλγαροι) σαν κατασκόπους, μεταφορείς όπλων, οδηγούς και καταδότες των Ελλήνων στις τουρκικές αρχές. Απ' αυτούς απάλλαξαν την περιοχή τα Σώματα.

3. Το Τάγμα ήταν ενισχυμένο με επιπλέον δύναμη ενός Λόχου.

4. Για τις απώλειες των Ανταρτικών Σωμάτων, όπως και για τις Τουρκικές δεν υπάρχει συμφωνία

Φωτ. Καλύβα ως κρυπτήριο

μεταξύ των πηγών. Συγκεκριμένα:

Α. Στο βιβλίο «Ο Μακεδονικός Αγών και τα εις Θράκην Γεγονότα» της Δ/νσεως Ιστορίας Στρατού, αναγράφεται ότι τραυματίστηκε στη Μάχη ο Λοχίας Παπακώστας Βασίλειος κι ένας Αντάρτης. Επίσης σημειώνει ότι 8 άντρες αποκόπηκαν κατά τη νυχτερινή σύμπτυξη. Καμία νύξη δεν γίνεται για τις απώλειες των Τούρκων.

Β. Ο Κων/νος Δούφλιας στο βιβλίο του «Μακεδονία» - «Μακεδονικός Αγών» αναφέρει, ότι στη Μάχη έπεσε νεκρός (όπως τον αποκαλεί) ο γενναίος Σάββας (!) μ' άλλα 7 παλικάρια. Δεν σημειώνει κι αυτός για τις απώλειες των Τούρκων.

Γ. Στο βιβλίο του «Ο Μακεδονικός Αγών» ο Χρήστος Νεράντζης, λέει, ότι στη Μάχη 4 τραυματίστηκαν και 7 αναφέρθηκαν αγνοούμενοι. Επίσης αναφέρει ότι 50 Τούρκοι σκοτώθηκαν κι ανάμεσά τους ένας αξιωματικός.

Από τις τρεις αυτές πηγές προσωπικά θεωρώ την πιο ακριβή του Χρήστου Νεράντζη και την οποία αποδέχομαι, διότι τα στοιχεία τα πήρε από την επίσημη Εκθεση της Μάχης, την οποία συνέταξε ο Υπομοίραρχος Σπυρομήλιος Σπυρίδων και ο οποίος ήταν αυτόπτης μάρτυρας και επι πλέον ένας από τους πρωταγωνιστές της Μάχης.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

1. Γενικών Επιτελείων Στρατού, «Ο Μακεδονικός Αγών και τα εις Θράκην Γεγονότα», Εκδοσις Δ/νσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήναι 1979.

2. Χρήστου Νεράντζη, «Ο Μακεδονικός Αγώνας» (τόμοι τρεις), Εκδόσεις «Μορφωτικός Κόσμος».

3. Κωνσταντίνου Δουφλιά, «Μακεδονία» - «Μακεδονικός Αγώνας», Εκδόσεις «Αιγαίο», Θεσσαλονίκη.

4. Ημερολόγια Λαογραφικού Συλλόγου Βλάχων Βέροιας.

5. Αφηγήσεις γερόντων.

Φωτ. Ο καπετάν Κώστας Γαρέφης με το σώμα του

Υστερόγραφα

Γιώργος Νικολαΐδης - Ψυχίατρος

Να έχετε όλοι την υγεία σας. Δεν μπορούσα να φανταστώ πόσο σημαντική ήταν αυτή η ευχή, που την άκουγα μικρός από τους γέροντες. Μην μου στεναχωριέστε όμως, κι αν σας το φέρει η καλή σας τύχη να παρουσιάσετε και κανένα φιλοπροβληματάκι υγείας και χρειάζεστε νοσοκομείο, θα δείτε ότι ξαφνικά η ζωή σας θα πάψει να έχει την γνωστή ρουτινιάρικη, μίζερη μορφή της. Τέτοιες εμπειρίες σε «φτιάχνουν». Παλιά γινόσουν άνδρας όταν πήγαινες στο στρατό, τώρα στην «Ελλάς του 2000», άνδρας γίνεσαι όταν περάσεις μέσα από τους διαδρόμους και τα δωμάτια Νοσοκομείου. Νιώθεις, πως να σας το περιγράψω ... νιώθεις άλλοτε να πλησιάζεις στον Θεό κι άλλοτε να πλησιάζεις στην εκπομπή του Τριανταφυλλόπουλου στην TV.

Δεν επιθυμώ να σας κουράσω όμως με δυσάρεστα, τώρα που ήρθε (!) η εκσυγχρονισμένη άνοιξη του '98, γι' αυτό και κλείνω εδώ. Νύχετε την υγείά σας!

**Υ.Γ. - 1 (δηλ. υστερόγραφο ένα).
Προς τα κρεβάτια των νοσοκομείων**

Βλέποντάς σας κατάματα, μπορείς να καταλάβεις δυό πράγματα γι' αυτούς που σας παραγγέλνουν και σας τοποθετούν στα δωμάτια των νοσοκομείων: 1) Οτι είναι απόλυτα υγιείς αυτοί κι οι συγγενείς τους, γιατί αν είχε συμβεί ποτέ το αντίθετο, αποκλείεται αυτού του είδους οι «κλίνες» να υπήρχαν εκεί. 2) Οτι έχουν την ικανότητα να προνοούν για το μέλλον, γιατί όπως εξελίσσονται τα πράγματα γενετικά, στα επόμενα χρόνια όλοι οι Έλληνες, σωματομετρικά, θα ξεπερνούν στο ύψος, κατά μέσο όρο, το 1,97 με 2,04cm (πρακτικά κάτι σαν τον Στογιάνκοβιτς του ΠΑΟΚ στο μπάσκετ).

Για να γίνω πιο σαφής αγαπητά μου κρεβάτια, τα περισσότερα από εσάς είστε τόσο ψηλά για έναν ηλικιωμένο ή έναν χειρουργημένο ασθενή που συνήθως, όταν αυτός εκφράσει την παράλογη επιθυμία να σηκωθεί, να κατέβει, πρέπει να πηδήξει (πρακτικά περίπου όπως κάνει ο Κουκοδήμος ή η Νίκη Ξάνθου αν προτιμάτε) ή αν δεν το τολμήσει (υπάρχουν και δειλοί) ή δεν έχει συγγενή να τον βοηθήσει νιώθει «αποκλεισμένος στην 5η Λεωφόρο»..

Ορισμένες φορές υπάρχουν, από τύχη, δύο ξύλι-

να σκαλοπάτια, για να βοηθούν γι' αυτό τον σκοπό, ίσως ένα σε κάθε θάλαμο και πιθανά μόνο ένα και όχι περισσότερα, για να μην εκφράσουν αιφνιδιαστικά όλοι την τρελή επιθυμία να κατεβούν ταυτόχρονα και δημιουργηθεί κυκλοφοριακή συμφόρηση στο θάλαμο.

Η εναλλακτική λύση αυτού του προβλήματος είναι τα ράντζα, τα γνωρίζετε. Είναι αυτά που τοποθετούνται στους διαδρόμους, έξω από

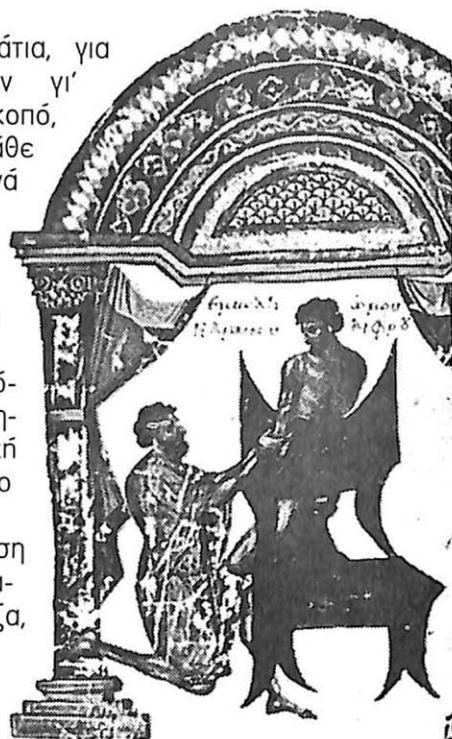
τις τουαλέτες, κάτω από τους νιπτήρες, είναι αυτά τα διαβολικά ράντζα που εμφανίζονται στις εφημερίδες και εξαφανίζονται ως δια μαγείας όταν εμφανίζονται υπουργοί και πρωθυπουργοί.

Τώρα αν έχει τύχει να ακούσετε πως σε πολλά «κακόφημα» ευρωπαϊκά νοσοκομεία, όταν εισάγεσαι για νοσηλεία σου παραχωρούν «σύγχρονα» κρεβάτια αποστειρωμένα, κατ' ευθείαν μέσα από κλιβάνους, τελευταίας τεχνολογίας, μην τα πιστεύετε καθόλου και μην νοιώσετε κανένα αίσθημα κατωτερότητας ή υποβάθμισης καθώς αυτά είναι ιδιοτροπίες, μικροβιοφοβίες και παραξενιές των αλλοδαπών εταίρων μας.

**Υ.Γ. - 2 (Υστερόγραφο 2)
Προς τις φιλοζωικές εταιρείες**

Καλά, ποτέ δεν σας πέρασε από το νου, να τιμήσετε κάποιο από τα Νοσηλευτικά μας ιδρύματα, για την φιλοζωική τους στάση;!! Δηλ. για να καταλάβω, είναι ρατσιστική η συμπεριφορά σας και δεν αποδέχεστε ότι και οι κατσαρίδες (ξανθιές ή μαύρες, δεν έχει σημασία για μένα) ανήκουν στο ζωικό βασίλειο;;

Δεν αξίζουν τα νοσοκομεία μας μιας τέτοιας διάκρισης που με τόση στοργή, φροντίδα και προγραμματισμό (ναι, ναι έχουν εκπονηθεί προγράμματα και αναμένεται η αξιολόγηση και η απορρόφηση των σχετικών κοινοτικών κονδυλίων) τις εκτρέφουν κατά δεκάδες στα κομοδίνα, στους τοίχους, τα πατώματα με απώτερο ψυχοθεραπευτικό στόχο να κρατούν συντροφιά τις νύχτες στους ασθενείς που υποφέρουν από τόσους πόνους αλλά και από μοναξιά... (έχει προσέξει κανείς σας πόσο όμορφα πόδια έχουν οι κατσαρίδες μα και πόσο τρυφερό βλέμμα;).

Υ.Γ. - 3 (υστερόγραφο τρίτα) Προς τα μπάνια

Δεν γνωρίζω αν θα έπρεπε για σας να απευθυνθώ πρώτα στο συνδικαλιστικό σας όργανο. Κατανοώ ότι η εργασία σας είναι δυσχερής αλλά ...βρε παιδιά... Επιτρέψτε μου εδώ να είμαι εμπαθής, πολύ σκληρός και άδικος, το αναγνωρίζω, καθώς αναφέρομαι σε ένα συγκεκριμένο μπάνιο που μου έχει γίνει μια παθολογική έμμονη ιδέα έκτοτε, γιατί επί μήνες είχε μόνο κρύο ή μόνο καυτό νερό και φυσικά ήταν το μοναδικό για έξι θαλάμους των οκτώ ατόμων και για κακή του τύχη (...του μπάνιου) υπήρχαν κακομαθημένοι ασθενείς οι οποίοι, όπως διαπίστωσα, είχαν συνηθίσει να χρησιμοποιούν το μπάνιο του σπιτιού τους και για την σωματική τους καθαριότητα (ντους, λούσιμο κεφαλής κ.τ.λ.) και όχι μόνο για να ξεβγάλει τα νερά το πλυντήριο τους.

Υ.Γ. -4 (υστερόγραφο τέσσερα) Προς νοσηλευτικό προσωπικό

- Κουράγιο! Γνωρίζουμε πολύ καλά πως μια νοσηλεύτρια ή ένας νοσηλευτής αντιστοιχεί σε 50 ασθενείς τουλάχιστον, αλλά έχουμε έγκυρες πληροφορίες για σας, ότι τα επόμενα Χριστούγεννα θα προσληφθεί από μια νοσοκόμα σε κάθε Νοσηλευτικό Ιδρυμα, σε συσκευασία δώρου, για την ποιοτική αναβάθμιση της υγείας. Για το κόστος όμως αυτής της δωρεάς θα γίνει κράτηση ενός χιλιοδραχμίου από της μηνιαίες αποδοχές των συνταξιούχων και των πολυτέκνων αλλά και ταυτόχρονη αύξηση εκατοντάδων χιλιάδων δραχμών (το ύψος της δεν έχει καθοριστεί από την Βουλή ακόμη) στους μισθούς των βουλευτών μας όλων των κομμάτων σαν ποσοστό των πνευματικών τους δικαιωμάτων αυτής της ιδέας και για να αντέξουν τα έξοδα των Χριστουγεννιάτικων εορτών (εδώ πρέπει να τονίσω ότι από πλευράς Χριστουγέννων κρατείται μια επιφύλαξις δια το αν θα έρθουν ή όχι του χρόνου).

Υ.Γ. - 5 (υστερόγραφο 5) Προς τα σεντόνια

Να με συγχωρείτε πολύ αλλά εσείς δεν δικαιούσθε δια να ομιλείτε καθόλου διότι οι προδιαγραφές σας και η συντήρηση που σας γίνεται ξεπερνά και τα ευρωπαϊκά standards. Για όσους δεν γνωρίζουν, τα δικά μας σεντόνια των νοσοκομείων (όχι όλων βέβαια) είναι τα μόνα που επιτρέπουν το σώμα του ασθενούς να αναπνέει, καθώς ανάλογα με την περίπτωση, διαθέτουν για το λόγο αυτόν, πολυάριθμες οπές, τρύπες δηλ. (κάτι σαν το τυρί ροκφόρ για να γίνω πιο σαφής). Ταυτόχρονα, αυτό σε διευκολύνει, όταν επιθυμείς να ξαναστρώσεις το κρεβάτι σου, να μην προβληματίζεσαι π.χ. θυμάσαι

ότι η πλευρά που έχει τις δυό μεγάλες τρύπες είναι προς το μέρος της κεφαλής ενώ οι τέσσερις μικρές είναι προς το μέρος των ποδιών.

Στις μαξιλαροθήκες δεν θα αναφερθώ σήμερα καθώς όταν υπάρχουν είναι μικρές. Θα περιμένω πρώτα να μεγαλώσουν ώστε να καλύπτουν όλο το μαξιλάρι και μετά.

Υ.Γ. - 6 (υστερόγραφο έξι) Προς συναδέλφους ιατρούς

Πιστέψτε με είναι πολύ περίεργο και επώδυνο το συναίσθημα του να βρίσκεσαι από την απέναντι μεριά του γραφείου. Επιγραμματικά οι διαπιστώσεις μου από την θέση αυτή είναι δύο. Η πρώτη είναι, ότι παρ' όλο που είμαι του επαγγέλματος, διαπιστώνεις «ιδίους ὄμμασι» ότι υπάρχουν τόσο υψηλού επιπέδου γιατροί, που κάτω από επιεικώς τραγικές συνθήκες εργασίας, προσφέρουν έργο που δεν δύναται να εκφρασθεί λεκτικά, θα τους αδικούσε και δεν είναι καθόλου υπερβολή αυτό. Η δεύτερη διαπίστωση είναι ότι υπάρχουν συνάδελφοι για τους οποίους αν είχα «παντοδύναμη διοικητική θέση», θα τους υπέβαλλα στη δοκιμασία, του να νοσηλεύονται τουλάχιστον για ένα μήνα κάθε χρόνο «υποθέτοντας ότι πάσχουν» από κάποια ασθένεια χειρουργική, παθολογική κ.τ.λ. υποβάλλοντάς τους σε όλες τις απαραίτητες εξετάσεις, για να μην ξεχνούν ότι ο ασθενής τους είναι άνθρωπος και όχι το «εγκεφαλικό του 5ου θαλάμου» ίσως ...μήπως και νιώσουν, συναισθανθούν επαναπροσδιορίσουν και τελικά απαιτήσουν να τοποθετήσουν το επάγγελμα του ιατρού εκεί που του αρμόζει, εκεί που του αξίζει.

Υ.Γ. - 7 (υστερόγραφο επτά και το λουρί της μάνας) Προς λοιπούς ασθενείς και μη δηλ. σ' εσάς

Όταν κλείνετε τους δρόμους και τις εθνικές οδούς, καθώς αδικείται η ποδοσφαιρική σας ομάδα και «αδιαφορείτε» ή «κάνετε υπομονή» (για να μη χρησιμοποιήσω βαρύτερες εκφράσεις) στα θέματα υγείας και παιδείας, για σας λοιπόν... καληνύχτα σας!!

Υ.Γ. -8 (υστερόγραφο οκτώ)

«Ο καλύτερος τρόπος να γίνουν τα όνειρα πραγματικότητα, είναι να ...Ξυπνήσεις».

«The best way to make your dreams come true is to wake up».

Φ. Ντοστογιέφσκι

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΒΕΡΟΙΑ στο ΦΕΣΤΙΒΑΛ του ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Με μεγάλη επιτυχία, παρουσιάστηκε στο **BYZANTINE FESTIVAL OF LONDON** η Βυζαντινή Βέροια.

Ο Δήμος μας, ήταν ο μόνος Δήμος της Ελλάδας που έλαβε μέρος σ' αυτήν τη διοργάνωση, με σχετική ομιλία του Δημάρχου και έκθεση φωτογραφίας και έντυπου υλικού που επιμελήθηκε η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού. Ήδη, η Βέροια, δέχθηκε νέα πρόταση από το Λονδίνο για συνεργασία. Μετά τη λήξη του Φεστιβάλ, η Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής Λαίδη Μάρκς, έστειλε στο Δήμαρχο Βέροιας ευχαριστήρια επιστολή στην οποία, μεταξύ άλλων, αναφέρει:

«Αγαπητέ Γιάννη,

Σου γράφω για να σε ευχαριστήσω και πάλι για την ωραιότατη παρουσίαση της Βυζαντινής Βάροιας που μας έκανες στα πλαίσια του Βυζαντινού Φεστιβάλ Λονδίνου.

Όπως είδες και μόνος σου, το Βυζαντινό Φεστιβάλ είχε μια άνευ προηγουμένου επιτυχία και κατάφερε να προβάλει ένα πολύ σημαντικό αλλά άγνωστο στην Ευρώπη μέρος της ελληνικής ιστορίας, το Βυζάντιο και την Ορθοδοξία. Η επιτυχία του Φεστιβάλ πιστεύω ότι βασίζεται στο εξαιρετικό πρόγραμμα που δημιούργησαν ο καθηγητής Αθανάσιος Αγγέλου και ο Guy Protheroe καθώς και οι καλλιτέχνες και οι υψηλού κύρους ομιλητές μεταξύ των οποίων και εσύ που παρουσιάσατε άγνωστες πτυχές του Βυζαντίου καθώς και η αμέριστη οικονομική συμπαράσταση προσώπων, επιχειρήσεων και του Ελληνικού Κράτους μας έδωσαν την ευκαιρία να κάνουμε μια εξαιρετική υψηλού επιπέδου παρουσίαση.

Ο βυζαντινές εικόνες της Βέροιας που μας παρουσιάσες και που υπάρχουν και στο βιβλίο του αείμνηστου Παπαζώτου, θα μπορούσαν να γίνουν το αντικείμενο μιας σημαντικής έκθεσης στο επόμενο Βυζαντινό Φεστιβάλ που θα λάβει χώρα το 2000 για τους εορτασμούς των 2000 χρόνων από τη γέννηση του Χριστού. Εάν σ' ενδιαφέρει αυτή η ιδέα, γράψε μου και θα αρχίσουμε μια αλληλογραφία ούτως ώστε να διοργανωθεί η έκθεση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και να προβληθεί τόσο η Ορθοδοξία και η Ελλάδα αλλά και η Βέροια.

Προς το παρόν, διαβίβασε και στο Δημοτικό Συμβούλιο της πόλεως της Βέροιας τις πιο θερμές μου ευχαριστίες για τη συμβολή τους στο Βυζαντινό Φεστιβάλ Λονδίνου 1998. Ελπίζω ότι θα έχουμε την ευκαιρία και την καλή τύχη να ξανασυνεργαστούμε.

Επίσης σε παρακαλώ να διαβιβάσεις τις ευχαριστίες μου και στους συνεργάτες σου της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού της Βέροιας για την εξαιρετικά προσεγμένη εργασία τους. Εδώ θα ήθελα να προσθέσω ότι τα φυλλάδια του Δήμου και η έκθεση βιβλίου που παρουσιάσατε έκαναν εξαιρετική εντύπωση.

Ελλείπει χρημάτων...

Ο θεσμός του Εθνικού Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων, που σχεδιάστηκε επί υπουργίας Θάνου Μικρούτσικου στο υπουργείο Πολιτισμού και λειτούργησε από το 1996, δεν φαίνεται να περνάει τις καλύτερες μέρες του.

Στο εθνικό πολιτιστικό δίκτυο συμμετέχουν σήμερα 19 πόλεις-μέλη απ' όλη τη χώρα, με διαφορετικό αντικείμενο δράσεων. Στη Λάρισα δημιουργήθηκε το Εικαστικό κέντρο Σύγχρονης Τέχνης, στην Αλεξανδρούπολη το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου, στην Πάτρα «Οι Διαδρομές του Τραγουδιού», στη Σκόπελο το Φωτογραφικό Κέντρο, στη Βέροια το Κέντρο Πολιτιστικών Πρωτοβουλιών και Επικοινωνίας ΟΤΑ και πολλά άλλα.

Το υπουργείο Πολιτισμού υπέγραψε προγραμματικές συμβάσεις με τις 19 πόλεις, βάσει των οποίων θα μοιράζονταν υπουργείο και αντίστοιχοι δήμοι το οικονομικό κόστος της λειτουργίας του θεσμού.

Τα πρώτα σύννεφα, όπως η λειτουργία του θεσμού -κυρίως οικονομικά- άρχισαν να εμφανίζονται από το 1997. Μέχρι σήμερα, το υπουργείο Πολιτισμού δεν έχει πληρώσει σημαντικό ποσοστό από τη συμμετοχή του, όπως αυτή προβλέπεται από τις συμβατικές του υποχρεώσεις απέναντι στους εν λόγω Δήμους.

Εν τω μεταξύ, πρωτοβουλία για να συναντηθούν όλοι οι δήμαρχοι των πόλεων που συμμετέχουν στο πολιτιστικό δίκτυο πήρε αυτή την εβδομάδα το Κέντρο Εικαστικών Τεχνών της Λάρισας, η οποία όμως ακυρώθηκε. Παράλληλα, με έγγραφό της ζητά από τη Βέροια να αναλάβει νέα πρωτοβουλία ώστε να πραγματοποιηθεί τελικά η συνάντηση των ενδιαφερομένων.

Ήδη ο δήμαρχος και πρόεδρος του Κέντρου Πολιτιστικών Πρωτοβουλιών της Βέροιας, έστειλε προσωπική επιστολή στον υπουργό Πολιτισμού Ευάγγελο Βενιζέλο, από τον οποίο ζητά να οριστεί μέρα συνάντησης με τους δημάρχους-εκπροσώπους των μελών του εθνικού πολιτιστικού δικτύου πόλεων, ώστε να συζητηθούν τα οξυμένα προβλήματα του θεσμού.

Αποσπάσματα από την εισήγηση του Συμβουλευτικού Κέντρου για Γονείς και Νέους της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού Βέροιας στην Ημερίδα της Γ.Γ.Ν.Ν. για το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων:

«Δημοτική παρέμβαση στον τομέα της πρόληψης»

...«Προβλήματα σχέσεων και χειρισμού στην κρίσιμη ηλικία της εφηβείας, κοινωνικά ζητήματα όπως το AIDS, τα ναρκωτικά, ο αλκοολισμός... όλα αυτά αποτελούν το αντικείμενο δράσης του Συμβουλευτικού Κέντρου, το οποίο υποστηρίζεται από ειδικούς επιστήμονες και συνεργάζεται με κάθε αρμόδιο φορέα, όπως είναι η ΕΛΜΕ, οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων, ο Ιατρικός και Δικηγορικός Σύλλογος, το Νοσοκομείο Θεραπευτικές Κοινότητες, Δήμοι, Υπουργεία, Οργανισμοί κλπ. αλλά, προπάντων με τα ίδια τα παιδιά και το περιβάλλον τους.

Πιο συγκεκριμένα οι κύριες κατευθύνσεις μας είναι οι εξής:

- Η σωστή ενημέρωση των νέων.
- Η σωστή ενημέρωση των γονέων για τα προβλήματα των νέων.
- Η συμβουλευτική αγωγή παιδιών και γονιών, ατομικά και ομαδικά.
- Οι ενημερωτικές συναντήσεις με τη βοήθεια ειδικών επιστημόνων.
- Διάφορες σχετικές εκδηλώσεις που κρίνουμε ότι θα βοηθήσουν με το περιεχόμενό τους στην κάθε περίπτωση και ομαδικές συζητήσεις.

Βέβαια, πολλές φορές ορισμένες περιπτώσεις χρειάστηκαν και χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα και υποστήριξη κι εκεί εργαζόμαστε ακόμη περισσότερο.

Δύο χρόνια πριν άρχισε και η εφαρμογή ενός πιλοτικού προγράμματος παρέμβασης μέσα στα δημοτικά σχολεία. Σε συνεργασία με έμπειρους ηθοποιούς-παιδαγωγούς προσπαθούμε να ενημερώσουμε τα παιδιά πως να αντιμετωπίζουν διάφορα θέματα που τους αφορούν π.χ. η τηλεόραση και το παιδί, οι σχέσεις μου με τους άλλους, οι σχέσεις με τα αδέρφια μου και άλλα. Εδώ χρησιμοποιείται η μέθοδος της δραματοποίησης. Τα παιδιά συμμετέχουν και αυτά στις μικρές παραστάσεις.

Σήμερα ο προγραμματισμός του Συμβουλευτικού μας Κέντρου περιλαμβάνει τακτικό πρόγραμμα, ατομική και ομαδική συμβουλευτική αγωγή, οργάνωση συναντήσεων σε ειδικούς χώρους, σχολεία, συλλόγους και όπου αλλού χρειαστεί, καθώς επίσης και οργάνωση ειδικών συναντήσεων.

Το Κέντρο μας, έχει την τύχη να στεγάζεται σε έναν πολύ όμορφο χώρο, σε ένα παλιό αρχοντικό στην παραδοσιακή συνοικία της Μπαρμπούτας, που πρόσφατα αναπλάστηκε, αναπαλαιώθηκε από το Δήμο Βέροιας και διαμορφώθηκε σ' ένα κέντρο πολλαπλών δραστηριοτήτων για τους νέους της πόλης μας. Το νέο παραδοσιακό κτίριο ονομάζεται ΟΛΓΑΝΟΣ από το όνομα ενός παραποτάμιου Θεού.

Ο τομέας της πρόληψης, για μας, είναι ιδιαίτερα σημαντικός και πρωταρχικής σημασίας.

Όσον αφορά την πρόληψη, οι επιστήμες αλλά και οι ειδικοί ακολούθησαν μια πορεία παρόμοια σε πολλές περιπτώσεις χωρίς να εμφανιστούν τ' αποτελέσματα που ανέμεναν γιατί η τακτική που ακολουθούσαν είχε την ιεράρχηση: πρώτο, θεραπεία - αντιμετώπιση, δεύτερο, έρευνα - ενημέρωση, και τρίτο πρόληψη.

Σήμερα μετά από πειραματισμό και προσπάθειες δεκαετιών οι ίδιες επιστήμες υποστηρίζουν πως η πιο αποτελεσματική μέθοδος αντιμετώπισης, είναι τελικά η ΠΡΟΛΗΨΗ...

Έχουν καταγραφεί πολλά παραδείγματα και στην Αμερική και στην Ευρώπη που αποδεικνύουν περίτρανα ότι, το να προλάβεις κάτι κοστίζει λιγότερο, έχει πιο μόνιμα αποτελέσματα και βεβαίως μεγαλύτερη διάρκεια και ισχύ.

Εμείς, στη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού Βέροιας αποδεχόμενοι πλήρως αυτές τις τελευταίες διαπιστώσεις για τον πρωταρχικό ρόλο της πρόληψης εφαρμόσαμε μια πολιτική στο χώρο των Νέων Ανθρώπων, βασισμένη στο δεδομένο ότι η συμμετοχική διαδικασία του ίδιου του Νέου στην ανάπτυξη του εαυτού του αλλά και της κοινωνίας που ζει, είναι η μόνη διαδικασία ώστε ο Νέος να δημιουργήσει μια ρεαλιστική εικόνα του εαυτού του ενταγμένου - ως ενεργό μέλος - στην κοινωνία.

Ακόνη, κρίναμε πολύ σημαντικό, ότι μια πιο ενεργή συμμετοχή σε δραστηριότητες ανάπτυξης και δημιουργίας θα τους δώσει πολλές ευκαιρίες να καλλιεργήσουν και ν' αποδεχτούν συνειδητά τους απαραίτητους κανόνες φιλίας και συνεργασίας.

Όπως πολλοί Δήμοι, έτσι και ο Δήμος Βέροιας στο παρελθόν οργάνωσε πολλές συζητήσεις - ενημερώσεις και ομιλίες γύρω από τα αιχμιακά ζητήματα της Νεολαίας.

Ήταν φανερό όμως ότι τα συγκεκριμένα προβλήματα παρέμεναν άλυτα. Καταλήξαμε, λοιπόν, μετά από συζητήσεις έντονου προβληματισμού ότι αυτοί οι τρόποι προσέγγισης, άφηναν αδιάφορους

τους νέους, άφηναν κενά στο ζήτημα της αντιμετώπισης των καθημερινών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι νέοι, οι οικογένειες και ποικίλες κοινωνικές ομάδες και ότι χρειάζονταν άλλοι, νέοι τρόποι προσέγγισής τους μέσα και έξω απ' την οικογένεια.

Πρώτος κανόνας εφαρμογής ενός προγράμματος πρόληψης είναι η γνώση των ιδιαιτεροτήτων της «ομάδας στόχου» που είναι οι ΝΕΟΙ.

Με πολλή προσοχή, λοιπόν, καταγράφηκαν αναλυτικά τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας. Στη συνέχεια, μελετήθηκαν τα διάφορα προγράμματα αντιμετώπισης των ειδικών δυσκολιών όπως καταγράφηκαν στις χώρες της Ευρώπης και των Η.Π.Α.

Η βασική φιλοσοφία του Συμβουλευτικού Κέντρου για Γονείς και Νέους, στηρίχθηκε στην επιστημονική κατεύθυνση την βασισμένη στο μοντέλο της ψυχοδυναμικής τόσο στον τομέα της πρόληψης, όσο και στον τομέα της Συμβουλευτικής - Θεραπείας.

Μελετήσαμε τα μοντέλα άλλων χωρών, καταγράψαμε πολύ προσεκτικά τις τοπικές ανάγκες σε επίπεδο Δήμου και ιεραρχήσαμε όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την καλύτερη, σταδιακά, οργάνωση του Κέντρου μας. Συνοπτικά, τα μοντέλα του εξωτερικού τα οποία μελετήσαμε ήταν τα κέντρα που παρέχουν ενημέρωση, υποστήριξη - θεραπεία, προγράμματα δραστηριοτήτων κυρίως για νέους και για τις οικογένειές τους.

Γνωρίσαμε πολύ καλά τις τεράστιες ευθύνες. Γιατί ο πειραματισμός με την συγκεκριμένη ομάδα πολιτών, εγκυμονεί πολλούς κινδύνους.

Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε με ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΠΡΟΣΟΧΗ, γιατί εκτός των άλλων παραμέτρων, όλοι ξέρουμε πόσο δύσκολοι δέκτες είναι οι νέοι, αλλά και πόσο αυστηροί κριτές...

Τα μέχρι τώρα αποτελέσματα, είμαστε στην ευχάριστη θέση, να τα κρίνουμε ενθαρρυντικά. Το Κέντρο καταξιώνεται καθημερινά. Η κοινωνία των νέων το αποδέχεται όπως και οι υπόλοιπες ομάδες.

Η ένταξη του Συμβουλευτικού μας Κέντρου στο αντίστοιχο νεοσύστατο δίκτυο της Γενικής Γραμματείας Ν. Γενιάς είναι καθοριστική για την παραπέρα πορεία του. Εκτός της γνωστής κλασικής

ρήσης: «εν τη ενώσει η ισχύς» θα 'πρεπε να πούμε ότι: Η προσπάθειά μας διέρχεται την πιο κρίσιμη φάση της. Βρίσκεται στο σημείο εκκίνησης πολύ σημαντικών προγραμμάτων, όπως είναι τα εργαστήρια δημιουργίας που πριν ένα χρόνο άρχισαν να λειτουργούν δοκιμαστικά και προσδοκούμε να τ' αναπτύξουμε. Επίσης, φαίνεται έντονα πλέον η ανάγκη υλοποίησης του στόχου μας για συνεργασία με παρόμοια Κέντρα και Προγράμματα. Τόσο σε επίπεδο Δήμων της Ελλάδας όσο και χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένα πιλοτικό δε, πρόγραμμα - όπως αυτό της Βέροιας - είναι σαφές ότι ενισχύεται και δρα δημιουργικά μόνο αν του προσφέρεται υποστήριξη, καθοδήγηση, αποδοχή αλλά και «τροφή» - δηλ. οικονομική υποστήριξη...

Οι «ανθρώπινες σχέσεις» παγκοσμίως αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα. Και είναι γνωστό, ότι οι θεσμοί βελτιώνονται μέσα από τις καθημερινές ανθρώπινες σχέσεις. Γι' αυτό, είναι απολύτως σαφές ότι σήμερα, όσο ίσως ποτέ άλλοτε, επιβάλλεται να ενισχυθούν: η οικογένεια, η φιλία, η συνεργασία, που όχι μόνο δημιουργούν κοινωνίες αλλά και τις διατηρούν υγιείς.

Κυρίες και κύριοι

οι ευθύνες όλων των φορέων που ασχολούνται με το ευαίσθητο και δυναμικότερο κομμάτι της κοινωνίας που λέγεται ΝΕΟΛΑΙΑ είναι πολύ μεγάλες.

Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Πολιτισμού αποδεδειγμένες από την γραφειοκρατία του Δημοσίου, αν το θέλουν, έχουν πολλούς τρόπους παρέμβασης.

Οι Δήμοι, αν προσπαθήσουν να σκύψουν στα προβλήματα, θ' αντιληφθούν πόσο πιο εύκολο είναι να τα προλάβεις από το να τα θεραπεύσεις. Χρειάζεται όμως προσπάθεια ουσιαστική και μακροχρόνια. Χρειάζεται να πασχίσουν ώστε να βρουν τους «δρόμους». Να τους ανοίξουν και να δώσουν τις απαραίτητες διεξόδους δράσης στα νέα παιδιά στα οποία θα στηριχθεί η ελληνική κοινωνία του ΑΥΡΙΟ. Η Βέροια μπορεί ν' αποτελέσει τον ΠΙΛΟΤΟ και τον ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ. Είμαστε στη διάθεση όλων για να συζητήσουμε και να συνεργαστούμε. Να πούμε για την πορεία που ακολουθήσαμε μέχρις εδώ, για τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε για τις δυνατότητες και τις χαρές που ανακαλύψαμε παλεύοντας προς αυτή την κατεύθυνση.

Ευχόμαστε, αυτό που ξεκινάει ουσιαστικά σήμερα να στεφθεί με απόλυτη επιτυχία.

Κότσαλου - Πάπαρη Βούλα

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα της ΔΕΠ-
Δημοτικής Βιβλιοθήκης «Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ»

Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και η Δημοτική Βιβλιοθήκη «Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ» με την συνεργασία του Συμβουλευτικού Κέντρου για γονείς και εφήβους ετοίμασαν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θέμα ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: ΚΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ.

Το θέμα «ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ» αποτελεί ένα βασικό κεφάλαιο στη ζωή όλων μας, πόσο μάλλον στη ζωή των παιδιών που στην τρυφερή ηλικία τους μαθαίνουν την κοινωνία - κοινωνικοποιούνται μέσα από τις σχέσεις τους στο σχολείο, στο δρόμο, στο φροντιστήριο, στο ωδείο, στο γυμναστήριο κ.λ.π. Σκεφτήκατε ποτέ πως αντιλαμβάνεται τον κόσμο ένα μικρό παιδί; Έρχεται στον κόσμο σαν ένα αθώο πλάσμα ή σαν ένα δαιμόνιο διαβολάκι; Είναι ένας μικρός άγιος που θα πρέπει να σχηματιστεί και να καλλωπιστεί για να ταιριάζει στην κοινωνία μας; Είναι ένα πλάσμα που κουβαλά τα χαρακτηριστικά του έτοιμα μέσα στα γονίδια του και δεν χρειάζονται περισσότερη περιποίηση απ' ότι ένα λουλούδι; Αποτελεί τελικά ένα άδειο δοχείο που θα το γεμίσει με όποια καλή ή κακή επίδραση το φτάσει πρώτη; Σίγουρα υπάρχει αλήθεια σ' όλα αυτά αλλά η μεγαλύτερη αλήθεια είναι ότι ο τρόπος που το παιδί αναπτύσσεται κατά την παιδική του ηλικία είναι πιο πολύπλοκος. Καθώς το παιδί αποκτά μια πιο εύρωστη και πλούσια προσωπικότητα - και βέβαια αναπτύσσεται νοητικά μ' εκπληκτικό ρυθμό πολύ γρηγορότερα απ' ότι αναπτύσσεται σωματικά - προσαρμόζεται ταυτόχρονα στη ζωή σαν μέλος της κοινωνίας και μαθαίνει πως να διευθετεί τις σχέσεις του μέσα στην οικογένεια, ή μέσα στο σχολείο με τους δασκάλους και τους συμμαθητές του.

Με την είσοδό τους στο σχολείο όμως τα παιδιά αρχίζουν ν' αποκτούν ένα είδος επαγγελματικού

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ:

ΚΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

ρόλου στην κοινωνία, κάνουν κάτι σοβαρό. Το ξέρουν και είναι περήφανα γι' αυτό. Κι εδώ ακριβώς αρχίζει το βάρος της ευθύνης. Όμως μαζί με την ευθύνη - τη συγκεκριμένη ώρα προσέλευσης, το διάβασμα κ.λ.π. αρχίζει και η κρίση.

Το σχολείο είναι ο τόπος όπου το παιδί συνεχώς δοκιμάζεται, όπου γρήγορα γίνεται ξεκάθαρο, πως το κρίνουν οι άλλοι. Όσο φιλικό και αν είναι το περιβάλλον, το παιδί θα δει με τα μάτια του ότι μερικοί συμμαθητές του έχουν κακό βαθμό, άλλοι είναι μέτριοι αδιάφοροι και άλλοι καλοί μαθητές. Έτσι από τη μια έχουμε την ανάπτυξη της κοινωνικής γνώσης και από την άλλη την επεξεργασία της έννοιας του εαυτού. Ταυτόχρονα αρχίζουν και οι συναγωνισμοί και οι συγκρίσεις. Οι καλοί και οι κακοί μαθητές παίρνουν τους ρόλους τους. Τα κορίτσια ξέρουν ήδη ποια θεωρείται η πιο όμορφη και τα αγόρια ξέρουν ποιος είναι ο πιο δημοφιλής. Στις αυλές αρχίζουν οι συναγωνισμοί, ποιος θα πετάξει την μπάλα πιο μακριά ποιος είναι πιο γρήγορος στο τρέξιμο, ποιος θα βάλει τα πιο πολλά γκολ. Αντιλαμβάνονται τις εθνικές τους ταυτότητες. Οι διαφορές τους με τα μειονεκτικά παιδιά γίνονται τώρα αντιληπτές, ενώ πρωτότερα έτειναν να τις αγνοούν. Διαλέγουν λοιπόν τους φίλους τους τις παρέες τους και ανακαλύπτουν τον γύρω τους κόσμο, με τις εμπειρίες που αποκομίζουν απ' αυτές τις σχέσεις της φιλίας, της ζήλιας, της απόρριψης, ή και του συμφέροντος ακόμα.

Οι φωτισμένοι γονείς και οι δάσκαλοι μπορούν να κάνουν πολλά για να διευθετήσουν τις εμπειρίες και τα αισθήματα των παιδιών, αισθήματα πολλές φορές κατάθλιψης, μίσους του εαυτού τους, αισθήματα κατωτερότητας κ.λ.π. - αλλά πόσοι τελικά είναι σε θέση ν' ασχοληθούν σωστά με το παιδί;

Θα ήταν ωραίο αν μπορούσαμε να βρούμε μια απλή συνταγή για την εξέλιξη του παιδιού στο θέμα των σχέσεών του με τους άλλους, μια προσέγγιση,

μια στάση που θα μπορούσαμε να διατηρήσουμε με πεποίθηση, με εμπιστοσύνη και θα μπορούσαμε έτσι να του γνωρίσουμε τους ανθρώπους. Θα μπορούσαμε να διατηρήσουμε την εμπιστοσύνη τους και την πεποίθησή τους για την κοινωνία. Η κοινωνία μας όμως ζητά πάρα πολλά απ' το παιδί και από τους γονείς του. Αναλογιζόμενοι τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς που πολλές φορές μπορεί να έχουν διάθεση και να μην έχουν χρόνο, ή και το αντίθετο, προσπαθήσαμε να δώσουμε κάποια υποδείγματα σχέσεων που βιώνονται από τους ίδιους τους μικρούς μαθητές μέσα στην τάξη.

Έτσι ξεκίνησε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τα κείμενά του είναι δοσμένα με θεατρικό τρόπο και υλοποιούνται από επαγγελματίες ηθοποιούς-εκπαιδευτικούς τη Μαρία Θεοδωρίδου και την Βιβή Νικολοπούλου.

Τα παιδιά μέσα από τα παραδείγματα που τους δίνονται, μαθαίνουν να συνυπάρχουν αρμονικά με τους συμμαθητές τους, τους φίλους σε χώρους εκτός του σπιτιού. Τους δίνονται ερεθίσματα για το πώς πρέπει να φέρονται. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι το υπόδειγμα θα τα σπρώξει στην μίμηση, όπου οι κανόνες συμπεριφοράς λειτουργούν σαν σήματα για την κοινωνική ζωή.

Τα κείμενα ζωντανεύουν προβλήματα που αντιμετωπίζουν στις καθημερινές τους επαφές και σε χώρους, όπου κινούνται οι μικροί μαθητές. Τα παιδιά, η κοινωνική τους διαπαιδαγώγηση η αμοιβαία επίδραση του λόγου και της σκέψης, η έννοια του καλού και του κακού και οι συνέπειές τους για τον ίδιο τους τον εαυτό. Οι προσωπικές τους κρίσεις και τα πρότυπα που έχουν για να διαμορφώσουν τελικά τον εαυτό τους.

Τα δυο πρόσωπα που υλοποιούν το πρόγραμμα υποδύονται ρόλους και παίζουν ένα παιχνίδι με στόχο να συμπαρασύρουν και τους μαθητές ώστε να εμπλακούν στην δράση, ν' αυτοσχεδιάσουν, να εκφραστούν ελεύθερα, ν' ασκήσουν τη φαντασία τους, να διατυπώσουν τις σκέψεις τους και να διαμορφώσουν και οι ίδιοι ένα πλαίσιο συζήτησης που προκύπτει ζωντανά μέσα από την ατμόσφαιρα της ελευθερίας και δημιουργικότητας του θεατρικού παιχνιδιού.

Πρόκειται στην ουσία για έναν εναλλακτικό τρόπο διδασκαλίας και διαπραγμάτευσης ενός θέματος, που απαγκιστρώνει τους μαθητές από το ρόλο των παθητικών ακροατών.

Εξετάζονται όλοι οι παράμετροι της φιλίας, έρχονται στην επιφάνεια και αναλύονται έννοιες όπως: συνεργασία, επικοινωνία, συντροφικότητα, εμπιστοσύνη, αλληλοεκτίμηση, ειλικρίνεια, αυτοσεβασμός αλλά και οι αρνητικές πλευρές του ζητήματος όπως: εκμετάλλευση, προδοσία, απόρριψη, μοναξιά, κοινωνική απομόνωση, ρατσισμός, κτητικότητα κ.λ.π. Πρόκειται όπως καταλαβαίνουμε για τις θετικές και αρνητικές παραμέτρους των ανθρωπι-

νων σχέσεων και αφορούν την κοινωνικοποίηση του νέου ανθρώπου που ξεκινάει να χτίσει το μελλοντικό του πρόσωπο.

Τα παιδιά κατά την διάρκεια της παρουσίασης, προκαλούνται συνεχώς να καταθέσουν τις απόψεις τους και να μιλήσουν για τις προσωπικές τους εμπειρίες, βάση των οποίων προχωράει και πλουτίζεται το θέμα, έτσι ώστε να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα. Συμμετέχοντας ισότιμα και διαμορφώνοντας το κλίμα συζήτησης-δράσης, τα παιδιά, όχι μόνο αποκομίζουν γνώσεις ουσιαστικές, γιατί πηγάζουν από τα ίδια, αλλά και μαθαίνουν να συμμετέχουν ευχάριστα και εποικοδομητικά σ' ένα πλαίσιο διαλόγου, έκφρασης και ανταλλαγής σκέψεων και απόψεων, που αποτελεί άλλωστε και τον απώτερο στόχο του προγράμματος. Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα δοσμένο με χιούμορ και θεατρικό τρόπο ειδικά γραμμένο για τις ανάγκες της τρυφερής ηλικίας.

Ένα πρόγραμμα πιλοτικό μόνο για τα σχολεία της πόλης μας. Πρέπει να θυμίσουμε ότι η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού με το Συμβουλευτικό Κέντρο είναι η μόνη δημοτική επιχείρηση στην Ελλάδα μαζί με τέσσερα πανεπιστήμια που εντάχθηκε στο Πανελλήνιο Δίκτυο Συμβουλευτικών Κέντρων της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.

Στόχος του Πανελληνίου Δικτύου είναι η συνεργασία μονάδων που λειτουργούν σαν συμβουλευτικοί σταθμοί σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, δήμους κ.λ.π. δίνοντας έμφαση στον συντονισμό και την ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών, δραστηριοτήτων, προγραμμάτων που αφορούν την ειδική πληροφόρηση και πρόληψη σε κρίσιμα θέματα παιδιών και νέων που τα απασχολούν και επηρεάζουν τόσο την συμπεριφορά τους όσο και την ψυχική τους ισορροπία.

Βέβαια να τονίσουμε εδώ και την αμέριστη συμπαράσταση της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού μας που χωρίς την δική τους αρωγή τα εκπαιδευτικά προγράμματα της ΔΕΠ και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν.

Το πρόγραμμα, την ώρα που γράφεται το κείμενο βρίσκεται σε εξέλιξη και έτσι δεν μπορούμε να αναφέρουμε τα τελικά συμπεράσματά του. Θα επανέλθουμε με το τέλος του προγράμματος.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ

«Η συκοφαντία του αίματος»¹Χρήστος Ι. Σκούπρας
Φιλόλογος

του Β. Μπούτου

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ

«Η συκοφαντία του αίματος»

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΝΕΦΕΛΗ

Το μυθιστόρημα «Η συκοφαντία του αίματος», χωρίζεται σε δύο μέρη. Το α' μέρος είναι ένα δραματοποιημένο χρονικό της σύλληψης των εβραίων κατοίκων της Κέρκυρας με σκοπό την προώθησή τους στα στρατόπεδα της Γερμανίας. Η σύλληψη και οι ταλαιπωρίες των Εβραίων εξιστορούνται με βάση τις περιπέτειες μιας οικογένειας Εβραίων, του Αριέ Νεχαμά και ιδίως των γιών του Ισαάκ και Ντάνη. Παράλληλα ο αφηγητής παρακολουθεί από κοντά όλες τις φάσεις της

συγκέντρωσης των Εβραίων, της καταγραφής της περιουσίας τους απ' το επίσημο κράτος, την καταπίεσή τους και γενικά το κλίμα φόβου που είχε ζώσει την εβραϊκή κοινότητα. Εκτός από τα μέλη της οικογένειας Νεχαμά, κεντρικά πρόσωπα του μυθιστορήματος είναι ο κατοχικός δήμαρχος Αντώνης Κάλλας, ο φαρμακοποιός Μαρκέτος, η Αριστέα του Κοσκινά, ένα πρόσωπο που κατηγορείται όχι άδικα για τις ερωτικές σχέσεις που διατηρεί με τους Γερμανούς, η Βενετία Δεπούντη, έφηβη, πλουσιοκόριτσο, ερωτευμένη με έναν Εβραίο φτωχικής καταγωγής που τους ενώνει το κοινό πάθος, η μουσική. Ο αφηγητής δεν παρακολουθεί απλά τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις ενέργειες των καταδιωκόμενων Εβραίων, αλλά αναπαριστά όλη την παραγμένη εποχή και αδρογραφεί όλους τους παράγοντες που συμπλέκονται: Γερμανική εξουσία, επίσημο ελληνικό κράτος, εβραϊκή κοινότητα με την ιεραρχική δομή της, απλοί άνθρωποι του λαού. Το α μέρος καλύπτει τις 231 σελίδες από τις 475 και εκτείνεται σε 40 κεφάλαια. Η αφήγηση ξεκινάει με τη διαταγή των Γερμανών της 7ης Ιουνίου 1944 για τον περιορισμό των Εβραίων και τελειώνει με την επιβίβαση των Εβραίων στο λιμάνι της Κέρκυρας στις 14 Ιουνίου 1944. Διάρκεια χρόνου της ιστορίας 7 μέρες.

Το β' μέρος με τον τίτλο «Λυκαυγές» εκτείνεται σε 45 κεφάλαια που καταλαμβάνουν 243 σελίδες συν δύο σελίδες ο επίλογος.

Σ' αυτό αναπαριστάνεται η ζωή στη μεταπολεμική Κέρκυρα με κύριους πρωταγωνιστές τον Αγγελο Κάλλα γιό του κατοχικού δημάρχου και τη Νένα, κόρη της οικογένειας Λαβράνου, της υψηλής κοινωνίας της Κέρκυρας. Γύρω απ' αυτούς παρελαύνουν άλλα πρόσωπα, όπως η Φιλιά ερωμένη του Αγγελου, ο φίλος του γυναικολόγος Δημοσθένης Ρίζος, η αδελφή της Νένας Λαβράνου, η Μαριλίζα. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της καινούργιας ζωής μετά τον πόλεμο; Αντιγράφω από το οπισθόφυλλο του βιβλίου. Καινούριες ανάγκες άλλες προτεραιότητες αρχίζουν να κυριαρχούν. Η δίψα για χρήμα και κοινωνική ανέλιξη, οι αχαλίνωτες φιλοδοξίες και η ερωτική «απελευθέρωση», είναι τα χαρακτηριστικά των προσώπων που πρωταγωνιστούν στη νέα πραγματικότητα. Πρόσωπα που συνεχίζουν τη δράση και στα δύο μέρη λειτουργούν ενοποιητικά. Ο χώρος αδιάψευστος μάρτυρας της δράσης. Τη λύση όμως στο πρόβλημα, πως πετυχαίνεται η διαπλοκή του α' με το β' μέρος, τη δίνει η εμφάνιση του γιατρού Παύλου Δημαρά που εμφανίζεται προς το τέλος του μυθιστορήματος και σχετίζεται με τη μικρή αδελφή της Νένας Λαβράνου, τη Μαριλίζα.

Οι αρετές του μυθιστορήματος

Είναι σίγουρα, πάντως έτσι συνέβηκε σε μας, ότι ο αναγνώστης δεξιώνεται ευχερέστερα το β' μέρος του μυθιστορήματος.

Η ιστορία έχει μια αυτοτέλεια, η δράση περιπλέκεται γύρω από φιλοδοξίες που είναι τόσο οικείες στην εποχή μας: κοινωνική ανέλιξη, πλουτισμός, ερωτική απελευθέρωση. Ο αναγνώστης σχεδόν ξεχνάει το α' μέρος και την ιστορική αφορμή του μυθιστορήματος. Γοητεύεται απ' την ατμόσφαιρα που ανακαλεί στη μνήμη του, εικόνες επαρχιακής ζωής, αξίες καινούργιες, στην Ελλάδα που προσπαθεί να ξεχάσει τον πόλεμο αλλά και τον εμφύλιο. Ο συγγραφέας μιλάει για τη δεκαετία που γνωρίζει καλά, δε δείχνει να προστρέχει στη φαντασία του. Από μια άποψη το β' κεφάλαιο του μυθιστορήματος είναι ένα άλλο «στοιχείο για τη δεκαετία του «60». Εντυπωσιάζει ακόμα η επιμονή στη λεπτομέρεια, η γνώση της μικροϊστορίας του

χώρου, τα αφηγηματικά σχόλια στις περιγραφές που απηχούν μια δυσδιάκριτη ειρωνεία. Ο παντογνώστης αφηγητής κατευθύνει το μυθιστορηματικό σύμπαν με μαεστρία, μα δε ξεχνάει ότι δάσκαλός του σ' αυτή την προσπάθεια είναι η ίδια η ζωή αλλά και οι πεζογράφοι που αποτέλεσαν λογοτεχνικά παραδείγματα: Καραγάτσης, Κουμανταρέας κ.α.

Μετά το τέλος της ανάγνωσης του μυθιστορήματος κεντρικό ερώτημα παραμένει το ακόλουθο. με ποιες συμβάσεις της μυθοπλασίας διαπλέκεται το α' και το β' μέρος; Που στοχεύει ο συγγραφέας με το μυθιστόρημα;

Απαντώντας ξεκάθαρα στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος ισχυριζόμαστε ότι στόχος του συγγραφέα είναι να εξετάσει πώς και γιατί δεν επιζεί η μνήμη των Εβραίων στο παρόν της μυθιστορηματικής εξέλιξης αλλά και στο σύγχρονο ελληνικό παρόν. Όσον αφορά τώρα τη σύνδεση του α' με το β' μέρος λειτουργικό ρόλο παίζουν ο χώρος και τα πρόσωπα.

Ο χώρος της δράσης παραμένει ενιαίος στο α' και β' μέρος, η πόλη της Κέρκυρας. Ούτε για μια στιγμή ο αφηγητής δεν καταφεύγει στο φωτισμό εξωτερικών σκηνών. Πλήθος τα τοπογραφικά σήματα. Συναυκίες, δρόμοι, κτίρια, αποτελούν αδιάψευστοι μάρτυρες της παρουσίας και της απουσίας. Ο αναγνώστης αισθάνεται να ζει την ιστορία γιατί κάθε φορά ο αφηγητής προσδιορίζει ρητά το χώρο δράσης. Ενοποιητικό στοιχείο του α' με το β' μέρος αποτελεί το παρακάτω επεισόδιο. Στη σελίδα 224 του α' μέρους διαβάζουμε για την επιχείρηση έρευνας απ' τους Γερμανούς της τεκτονικής στοάς «Φοίνιξ» με επικεφαλής έναν εβραίο συνεργάτη των Γερμανών. Επειδή όμως το οίκημα της στοάς έχει καταστραφεί η επιχείρηση καταλήγει σε αποτυχία. Στο β' μέρος στις σελίδες 383-397 διαβάζουμε για την τελετή μύησης του Αγγελου Κάλλα, γιού του κατοχικού δημάρχου, στην ίδια τεκτονική στοά. Σ' αυτήν ανήκουν όλα τα εξέχοντα μέλη της Κερκυραϊκής κοινωνίας. Ο αφηγητής παρακολουθεί τον ήρωά του σε μια τελετή μύησης σε μια οργάνωση που έχει σκοπό την καθοδήγηση της νεολαίας και τη συμμετοχή των μελών της στη διανομή υψηλόβαθμων θέσεων στους θεσμούς της μεταπολεμικής Ελλάδας.

Πέρα από τους φυσικούς απογόνους των οικογενειών, που διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στο α' μέρος, υπάρχουν και κάποια δευτερεύοντα πρόσωπα που ενισχύουν την ενότητα του μυθιστορήματος.

Η Αριστέα Κοσκινά είναι ο δράστης όλων των ενεργειών που στοχεύουν να δείξουν πως η Φιλιώ, η ερωμένη του Αγγελου Κάλλα, θα τον κρατήσει δέσμιό της σχέσης τους. Ο Διονύσης, ο νεωκόρος της εκκλησίας, δεν μένει στη μνήμη του αναγνώστη, μόνο για τη στιγμή του θανάτου του και τις παράξενες σκηνές που εκτυλίσσονται στην ταφή του. Μας θυμίζει και τον νεαρό που σε κάποιες σελίδες του α' μέρους φλερτάρει με την Αριστέα και τη διδυμη αδελφή της. Η Αλέγγρα Νεγρίν αποτελεί μετωπικό δείγμα των Εβραίων που σώθηκαν από την κόλαση των στρατοπέδων και επιστρέφοντας ζούσαν μια άδεια ζωή, χωρίς νόημα. Η Βενετία Δεπούνη ανύπαντρη μεγαλοκοπέλα πλέον εξασκεί την αγάπη της για τη μουσική, οργανώνοντας συναυλίες κλασσικής μουσικής. Δεν είναι τυχαία καθόλου η συμπάθεια που δείχνει προς τον Παύλο Δημαρά. Ο τελευταίος εμφανίζεται προς το τέλος μυθιστορήματος αποτελεί όμως τον συνδετικό κρίκο της ιστορίας. Μέσα από τις πιο ενδιαφέρουσες σελίδες του τέλους ανακαλύπτει ότι είναι ο μικρός γιός του εβραίου Ντάνη Νεχαμά.

Εκεί λοιπόν που ο αναγνώστης έχει ξεχάσει τη δραματικότητα του α' μέρους, με μια κλασική σύμβαση ο αφηγητής ενοποιεί το μυθιστορηματικό του σύμπαν ως μια πράξη απονομής της δικαιοσύνης και ως αντίστιξη για τη λήθη που σκιάζει την Ιστορία του χώρου.

Ένα άλλο ερώτημα που μας απασχόλησε μετά την ανάγνωση μυθιστορήματος, είναι ποιος είναι ο χαρακτήρας του συγκεκριμένου μυθιστορήματος. Η απάντηση έρχεται εύκολα και αβίαστα: Είναι ένα ρεαλιστικό μυθιστόρημα, ντοκουμέντο για την εξαφάνιση των εβραίων κατοίκων της Κέρκυρας. Ο όρος ντοκουμέντο επικυρώνεται από τα ιστορικά στοιχεία που αξιοποιεί ο συγγραφέας στη σύνθεση του α' μέρους, όπως η διαταγή των Γερμανών για τον περιορισμό των εβραίων, οι ιστορικές πληροφορίες για το παρελθόν των ελληνοεβραίων της Κέρκυρας. Ο ρεαλιστικός χαρακτήρας επικυρώνεται πρώτα απ' την αφηγηματική δομή του μυθιστορήματος και έπειτα από τη ρεαλιστική γλώσσα του αφηγητή. Ξεχωριστό στοιχείο της αφηγηματικής σύνθεσης αποτελεί ο επίλογος του μυθιστορήματος. Σ' αυτόν ο αφηγητής μας δίνει πληροφορίες για την τύχη των προσώπων που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη συνέχεια της ζωής τους και τελειώνει με ένα αφηγηματικό σχόλιο που αφορά στη γειτονιά των εβραίων. Ο επίλογος τονίζει τη συνάφεια μυθιστορήματος - ζωής και δίνει καταφατική απάντηση στο ερώτημα, πόσο αληθινά είναι αυτά που διάβασα;

Ο τρίτοπρόσωπος αφηγητής παρακολουθεί από κοντά τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων του. Ειδικά στο α' μέρος μας κάνει εντύπωση η αναπαράσταση της εσωτερικής ζωής της κοινότητας των Εβραίων.

Ο Έλληνας χριστιανός ορθόδοξος αναγνώστης οικειώνεται μια πραγματικότητα ξένη προς αυτόν. Ο αφηγητής της ιστορίας μας διαθέτει αρκετές ικανότητες. Γνωρίζει να επιμένει στη λεπτομέρεια των περιγραφών, να δημιουργεί ατμόσφαιρα και να στήνει αφηγηματικά επεισόδια που πλουτίζουν την πλοκή και

το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Η περιγραφή της δεξίωσης του γάμου της Νένας Λαβράνου με τον Αγγελό Κάλλα συνιστά ένα από τα ωραιότερα δείγματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η αναπαράσταση των συμβάντων φωτίζεται από διαφορετικά πρόσωπα, πράγμα που συνθέτει ένα καμβά με διακυμάνσεις από το τραγικό, έως το κωμικό ύφος.

Η ρεαλιστική γλώσσα της αφήγησης υπηρετεί επίσης τους στόχους του συγγραφέα. Αποκάλυψη των σκέψεων και των προθέσεων των προσώπων, σύντομα αφηγηματικά σχόλια ανάμεσα στα επεισόδια, συμπάθεια αλλά και λεπτή ειρωνεία για τα κίνητρα των προσώπων και την τύχη που τους επιφυλάσσει η Ιστορία.

«Η συκοφαντία του αίματος» είναι πρώτα και κύρια ένα ρεαλιστικό μυθιστόρημα και μετά ένα μυθιστόρημα για τους Έλληνες Εβραίους της Κέρκυρας.

Η Λογοτεχνία ως φορέας μνήμης

Η τραγική τύχη των Εβραίων με τον φυλετικό διωγμό και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης αποτέλεσε ένα από τα τραγικότερα γεγονότα της ευρωπαϊκής ιστορίας κατά τον 20ο αιώνα.

Συγχρόνως όμως στη Γερμανία, σε μια προσπάθεια αποενοχοποίησης του Γερμανικού λαού απ' τα εγκλήματα των Ναζί, ορισμένοι ιστορικοί, με κορυφαίο τον Ernst Nolte, αρνήθηκαν τη καταδίκη του Γερμανού λαού εξαιτίας της γενοκτονίας των Εβραίων. Η τάση αυτή προκάλεσε αντίδραση και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της χώρας.

Η γενοκτονία των Εβραίων, όπως ήταν φυσικό, ήταν πρόκληση για την αναπαράστασή της στη Λογοτεχνία. Πολύτιμα εργαλεία για τις αιτίες της γενοκτονίας και την παρουσίασή της μέσα από τη Λογοτεχνία είναι τα βιβλία της Φρ.λ Αμπατζοπούλου «Το ολοκαύτωμα στις μαρτυρίες των Ελλήνων Εβραίων» και το «Η Λογοτεχνία ως Μαρτυρία, έλληνες πεζογράφοι για τη γενοκτονία των Εβραίων» απ' τις εκδόσεις «Παρατηρητής».

Οι Εβραίοι αντιμετωπίζονται από τους Γερμανούς με όρους αποδιοπόμησης και αποκλεισμού απ' την οικουμενική ιστορία. Όταν ένας λογοτέχνης, μεταφέρω το νόημα των σκέψεων της κ. Αμπατζοπούλου, γράφει για την τύχη των Εβραίων, σκοπός του είναι να οικειώσει τον Άλλο με τον Εαυτό. Οπου Άλλος είναι η μειονότητα και Εαυτός είναι το ευρύτερο εθνικό σύνολο. Ενας συγγραφέας που θα γράψει για τα ναζιστικά στρατόπεδα, κατά την Charlotte Wardi, έχει να αντιμετωπίσει τρία προβλήματα: να φανταστεί μια εξωφρενική πραγματικότητα, να δημιουργήσει πρόσωπα να τη ζουν και ν' αναπαράγει τη γλώσσα τους. Αντιμετωπίζει μικρότερα προβλήματα εάν διαλέξει ν' αναπαραστήσει το διωγμό των Εβραίων στις πόλεις της ναζιστικής Ευρώπης και την εξαθλίωση των γκέτο και μεγαλύτερα εάν το θέμα του είναι η θηριωδία των στρατοπέδων. Τα προβλήματα μεγαλώνουν όσο απομακρύνεται από το γνώριμο και προσιτό στη φαντασία, όσο η ελευθερία των θεμάτων σταδιακά καταργείται ενώ οι δήμιοι γίνονται πιο αχαλίνωτοι.

Στη νεοελληνική λογοτεχνία έχουμε μάρτυρες επιζώντων Ελληνοεβραίων και Ελλήνων απ' τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ωστόσο τον λογοτεχνικό κανόνα συνιστούν το πεζογραφικό έργο του Γ. Ιωάννου και το διήγημα του Δ. Χατζή «Σαμπεθαΐ Καμπιλής». Το έργο του Γ. Ιωάννου, όπως είναι γνωστό, αναφέρεται στους Εβραίους της Θεσσαλονίκης ενώ το διήγημα του Δ. Χατζή, μέσα απ' την αντιπαράθεση του ηγέτη της Εβραϊκής κοινότητας, του Σαμπεθαΐ Καμπιλή με τον επαναστάτη ποιητή Γιόζεφ Ελιγιά, μας πληροφορεί για τη σύλληψη της εβραϊκής κοινότητας των Ιωαννίνων.

Ο Β. Μπούτος επιλέγει να γράψει για την εβραϊκή κοινότητα της Κέρκυρας πλουτίζοντας έτσι το λογοτεχνικό παράδειγμα. Το λογοτεχνικό είδος που υπηρετεί, το μυθιστόρημα, διαφέρει απ' το διήγημα και τα αφηγήματα του Ιωάννου. Το μυθιστόρημα του παρέχει την ευχέρεια να πλάσει το υλικό του και να χρησιμοποιήσει μ' όποιο τρόπο θέλει τις συμβάσεις της μυθοπλασίας. Ο στόχος του όμως είναι κοινός με τους προηγούμενους συγγραφείς: να μιλήσει για τον Άλλο, να οικειώσει τον Άλλο και ν' ανατρέψει τα στερεότυπα για τον τύπο των Εβραίων παρουσιάζοντας μια κοινότητα «εν διωγμώ».

Ο παντογνώστης αφηγητής του μυθιστορήματος καταφέρνει στο α' μέρος να καταστήσει τον αναγνώστη, μέτοχο της αγωνίας των Εβραίων. Τα αποτελέσματα της δράσης των ηρώων εντείνουν τα αισθήματα συμπάθειας για την εβραϊκή κοινότητα. Παρόλο που το α' μέρος έχει μια καθαυτό οργανωτική αυτοτέλεια ο στόχος του αφηγητή θα παρέμενε ανολοκλήρωτος αν επέμενε στις συνθήκες διωγμού και συγκέντρωσης των Εβραίων κατοίκων της Κέρκυρας. Συνεχίζοντας με το β' μέρος και τοποθετώντας τη δράση κατά τη β' μεταπολεμική δεκαετία, αφενός διερευνά ο συγγραφέας τις αξίες που γεννιούνται τότε, αφετέρου επιθυμεί να αποκαταστήσει την αδικία, την απουσία μνήμης για την ύπαρξη μιας ολόκληρης κοινότητας. Αψευδής μάρτυρας οι γειτονιές των Εβραίων, ο χώρος. Το μυθιστόρημα λοιπόν συνηγορεί στην οικείωση του παρελθόντος όχι μόνο από τους σημερινούς αναγνώστες αλλά και από τους τότε πρωταγωνιστές. Η Λογοτεχνία υποστηρίζει η Φρ. Αμπατζοπούλου μπορεί να θεωρηθεί ένας διαφορετικός συμβολικός τρόπος διάσωσης του δυσφημισμένου, διωκόμενου Άλλου.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι στο σύγχρονο νεοελληνικό παρόν υπάρχει μια τάση αποκατάστασης της παρουσίας και της προσφοράς των Ελληνοεβραίων στην ιστορία μας. Κρατικοί φορείς, πολι-

τιστικοί φορείς και η τοπική αυτοδιοίκηση, αναδεικνύουν την αρμονική συνύπαρξη Ελλήνων και Εβραίων στην πριν από τη γενοκτονία ιστορική περίοδο. Η πολιτιστική πρωτεύουσα Θεσσαλονίκη 1997 διοργάνωσε αρκετές εκδηλώσεις μνήμης της γενοκτονίας των Εβραίων και τη παρουσία τους. Στη Βέροια, το καλοκαίρι που μας πέρασε παρουσιάστηκαν στη Μπαρμπούτα, γεωγραφικό σήμα ιδιαίτερα φορτισμένο σημασιολογικά για την πόλη, ανάλογες εκδηλώσεις.

Η Λογοτεχνία, αρωγός στην κατάδειξη στερεοτύπων, κοινωνός της ιστορικής μνήμης, επιτελεί καλύτερα την παρηγορητική της λειτουργία όταν δεν δεσμεύεται από στόχους. Όταν απελευθερωμένη και υποταγμένη στην ίδια της την αλήθεια - την τέχνη της δηλαδή - οδηγεί τον αναγνώστη στον στοχασμό του πρόσφατου παρελθόντος ως απαραίτητο βήμα να καθορίσει ο ίδιος ο αναγνώστης το δικό του πρόσωπο.

Το μυθιστόρημα «Η συκοφαντία του αίματος» λειτουργεί προς αυτήν την κατεύθυνση, όπως το βιβλίο του Σωτήρη Δημητρίου «Ν» ακούω καλά τ' όνομά σου» αποτελεί μαρτυρία για την τύχη των Ελλήνων στη Νότια Αλβανία ή Βόρειο Ηπειρο αν προτιμάτε και βοήθησε στην κατανόηση της ανάγκης των Βορειοηπειρωτών και των Αλβανών γενικότερα. Ετσι και «Η συκοφαντία του αίματος» βοηθάει να ανατραπούν στερεότυπα και διδάσκει ιστορική μνήμη.

Το συγγραφικό έργο του Β. Μπούτου

Ο Βασίλης Μπούτος γεννήθηκε στο Μακρυχώρι Λάρισας το 1959. Στα ελληνικά γράμματα εμφανίστηκε το 1986 με τη συλλογή διηγημάτων «Χειρονομίες ντροπής» από τις εκδόσεις Σιγαρέτα. Συμμετέχει στην Ανθολογία «Νέοι Έλληνες Λογοτέχνες» από τις εκδόσεις Ιανός, Θεσσαλονίκη, 1986. Το 1988 κυκλοφορεί τη νουβέλα «Νυχτερινή Αποστασία» από τις εκδόσεις Καστανιώτη. Διηγήματα και ποιήματά του έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς στα περιοδικά: «Οδός Πανός», «Ανακύκληση», «Ευθύνη», «Γραφή». Διετέλεσε υπεύθυνος έκδοσης του λογοτεχνικού περιοδικού «Γραφή» που εκδίδει ο Δήμος Λάρισας. Το 1990 κυκλοφορεί το πρώτο μυθιστόρημα, με τίτλο, «Ο Ιωάννης Μαρία του Φθινοπώρου». Υπόθεση αρχαιοκαπηλίας στην ευρύτερη περιοχή της Βέροιας, ένας νέος με το παράξενο όνομα Ιωάννης Μαρία, μια κοπέλα, οι τάφοι της Βεργίνας, συνθέτουν το ανθρωπογεωγραφικό στίγμα του μυθιστορήματος. Μ' αυτό το βιβλίο ο συγγραφέας έχει αφομοιώσει τα επιτεύγματα των καταξιωμένων πεζογράφων της μεταπολεμικής περιόδου και θητεύει στην τέχνη του μυθιστορήματος. Τα επόμενα βιβλία του «Γυναίκες στα πάρκα» (1993) και το «Χρίσμα», (1994) είναι διηγήματα.

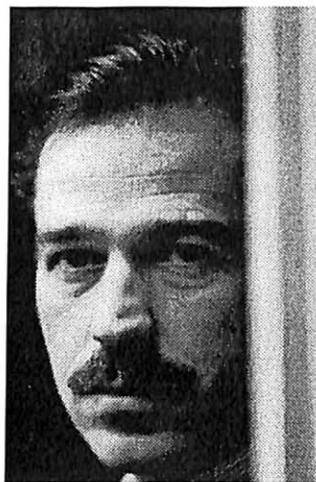
Με το μυθιστόρημα «Η συκοφαντία του αίματος», ο Β. Μπούτος περνάει σ' ένα άλλο στάδιο συγγραφικής ωριμότητας. Κατέχει καλά την τέχνη της μυθοπλασίας, χρησιμοποιεί έντεχνα τις συμβάσεις του μυθιστορήματος και ταυτόχρονα εξασκείται ως αφηγητής, σε εκλεπτυσμένου ύφους παρατηρήσεις.

Εχει ανακαλύψει, λοιπόν, ο συγγραφέας τις τεράστιες δυνατότητες του μυθιστορήματος, μ' αυτό το βιβλίο και πιστεύουμε ότι και η επόμενη συγγραφική απόπειρα θα είναι άξια του ενδιαφέροντος και του σχολιασμού μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το κείμενο διαβάστηκε παρουσία του συγγραφέα, σε εκδήλωση που συνδιοργάνωσαν ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Ν. Ημαθίας, η ΔΕΤΟΠΟΚΑ του Δήμου Βέροιας και η Δημοτική Βιβλιοθήκη στις 10 Νοεμβρίου 1997 στο πολιτιστικό αίθριο «ΟΛΓΑΝΟΣ» στην Μπαρμπούτα.

2. Εκτός από τα βιβλία που αναφέρονται στο κείμενο, χρήσιμες πληροφορίες αντλήθηκαν από τις μελέτες: α) Δ. Τζιόβα, Μετά την αισθητική, Γνώση, β) Γ. Παγανός, Η Νεοελληνική πεζογραφία, εκδ. Κώδικας.

ΒΕΡΟΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΟΛΗ

**Α' τόμος: Μνημειακή ζωγραφική
Συντακτική Επιτροπή**

Τον περασμένο Σεπτέμβριο κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος της έκδοσης «Βέροια Βυζαντινή πόλη» με θέμα τη Μνημειακή ζωγραφική. Το βιβλίο αυτό αποτελεί έκδοση της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού Βέροιας στα πλαίσια των εκδοτικών της δραστηριοτήτων.

Στη συγκεκριμένη έκδοση παρουσιάζεται η πορεία της Βέροιας κατά τους βυζαντινούς χρόνους όπως εκφράζεται μέσα από την τέχνη των μνημείων της που αποτελούν τους ζωντανούς

μάρτυρες της ιστορικής πραγματικότητας στο σήμερα. Αποτελεί το πρώτο μέρος ενός τρίτομου έργου και επιλέχθηκε ο πρώτος τόμος να αναφέρεται στη μνημειακή ζωγραφική ως πρώτο σημείο επαφής με τον αναγνώστη.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου παρουσιάζεται αρχικά ιστορικό διάγραμμα όπου ο αναγνώστης κατατοπίζεται για την ιστορία της πόλης κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Στη συνέχεια ακολουθούν δύο άρθρα που αναφέρονται σε τοιχογραφίες τάφων που έχουν ανασκαφεί στην πόλη. Ακολουθεί εκτενής παρουσίαση των τοιχογραφιών των ναών της Παλιάς Μητρόπολης, της Παναγίας της Κυριώτισσας, του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, της εκκλησίας του Χριστού, της πρόθεσης της Παλιάς Μητρόπολης, της Αγίας Φωτεινής, της Παναγίας της Γοργοεπηκούου. Υπάρχουν επίσης γενικότερα άρθρα για την Παλαολογική και μεταβυζαντινή τέχνη στη Βέροια. Τα κείμενα ολοκληρώνονται με την παράθεση άρθρου που αφορά τις «αιχμές» βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες της Βέροιας που έχουν καταστραφεί από τους ρυθμούς της σύγχρονης εποχής.

Τα κείμενα συνοδεύονται από περιλήψεις αγγλικών και Γερμανικών ώστε να δαθεί η δυνατότητα και σε ξενόγλωσσους αναγνώστες να προσεγγίσουν τα μνημεία της πόλης.

Η σειρά που επιλέχθηκε για την παρουσίαση των άρθρων έχει χρονολογική βάση αναφοράς και αυτό έγινε για να υπάρξει βαθύτερη και πληρέστερη κατανόηση της ιστορικής πραγματικότητας. Επίσης τα συγκεκριμένα άρθρα που παρουσιάζονται δημοσιεύτηκαν ή αποτέλεσαν εισηγήσεις σε συνέδρια και σεμινάρια κατά καιρούς με θέμα τη μνημειακή ζωγραφική κατά τη βυζαντινή περίοδο στη Βέροια. Η παράθεση των άρθρων με την υπογραφή των ειδικών επιστημόνων δίνει εγκυρότητα στην ενημέρωση του αναγνώστη με πληροφορίες και στοιχεία ελεγμένα, με την μέχρι σήμερα επιστημονική γνώση.

Την ευθύνη της έκδοσης και την γενική επιμέλεια είχαν οι φιλόλογοι κ. Χ. Λάμπρη και Ε. Τυροζύλου και την επιστημονική επιμέλεια η αρχαιολόγος κ. Ν. Τσιλιπάκου. Το υλικό στο οποίο στηρίχθηκε η έκδοση προσφέρθηκε από την 11η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Η έκδοση αυτή, παράλληλα με τις ήδη υπάρχουσες μονογραφίες του κ. Χιονίδη και κ. Παπαζώτου, έρχεται να συμβάλλει στην ανάδειξη και προβολή της Βέροιας ως μια από τις σημαντικότερες πόλεις του Βυζαντίου.

Κατσουλάκος Θεόδωρος - Τσαντίνης Κώστας Προβλήματα ιστοριογραφίας στα σχολικά εγχειρίδια των Βαλκανικών κρατών

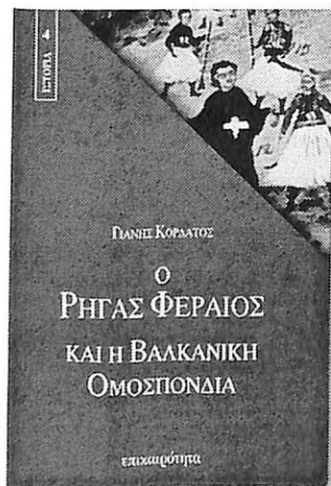
(εκδόσεις Εκκρεμές)

Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι τα ισχυρότερα κίνητρα που οδηγούν τους λαούς στην μεταξύ τους αντιπαράθεση, την έριδα, τη σύγκρουση και την αλληλοκαταστροφή είναι ο εθνικισμός και η μισαλλοδοξία. Δημιουργούν εξάλλους φανατισμούς, παράλογες εξάρσεις του κακώς εννοούμενου «πατριωτισμού» και της εθνικής υπεροψίας που τροφοδοτούνται εύκολα απ' την ολέθρια δημαγωγία.

Η ευκολία με την οποία η δημαγωγία πυρακτώνει την κοινή γνώμη έχει κυρίως την ρίζα της στον τρόπο διδασκαλίας της ιστορίας σ' όλες τις βαθμίδες της Παιδείας. Το έργο που παρουσιάζεται δεν έχει προηγουμένο στην Ελλάδα. Ο τίτλος μιλάει μόνος του για το περιεχόμενό του: Πως παρουσιάζουν τα σχολικά βιβλία των γειτονικών μας κρατών δύο κορυφαία γεγονότα της ιστορίας των Βαλκανίων την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και τους Βαλκανικούς πολέμους 1912-13, ώστε ν' αντιληφθεί ο Έλληνας αναγνώστης πώς το καθένα απ' τα γειτονικά μας κράτη επιδιώκει να επηρεάσει τους μαθητές και σπουδαστές στον τομέα της ιστορίας.

Πολύ σημαντικός ο σχολιασμός των κειμένων των εγχειριδίων από τους δύο συντάκτες, σχολιασμός που τοποθετεί τα γεγονότα στο γενικότερο ιστορικό τους πλαίσιο, ώστε να γίνονται σαφέστερα κατανοητά τα ολισθήματα των ξένων σχολικών εγχειριδίων ιστορίας.

Να πούμε ότι απ' τα κείμενα των εγχειριδίων ανθολογούνται τα πιο αντιπροσωπευτικά. Εξάλλου πρόκειται γι' απόψεις που απηχούν την πάγια εξωτερική πολιτική κάθε χώρας και είναι βέβαια πως λίγο ή και καθόλου δεν διαφέρουν τα σχετικά κεφάλαια από βιβλίο σε βιβλίο.

ΚΟΡΔΑΤΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ ΚΑΙ Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ

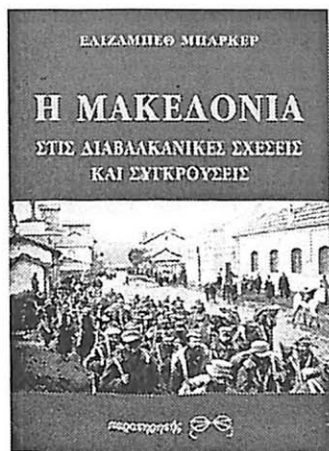
(εκδόσεις Επικαιρότητα)

Η μελέτη του Κορδάτου δεν είναι βέβαια μια βιβλιογραφία του Ρήγα Βελεστινλή. Ο ίδιος δεν βλέπει την ιστορία σαν δημιουργήμα «μεγάλων ανδρών» όχι πως δεν παραδέχεται πως οι ιστορικές προσωπικότητες δεν πρέπει να εξετάζονται σ' όλες τους τις πράξεις αλλά ταυτόχρονα πιστεύει ότι θα πρέπει να εξετάσουμε και τον κοινωνικοοικονομικό τους περίγυρο και να τις δούμε ενταγμένες μέσα σ' αυτόν.

Βασιζόμενος στην παραπάνω αρχή ο συγγραφέας προσπαθεί να δώσει μια προεισαγωγική ανάλυση και έρευνα της εποχής του Ρήγα. Παρουσιάζει το Βελεστινλή όπως πραγματικά ήτανε, δίνοντάς μας μια εικόνα πιστή του ρωμέικου και του βαλκανικού εθνικισμού στην πρώτη

περίοδο της γέννησης και ανάπτυξής του.

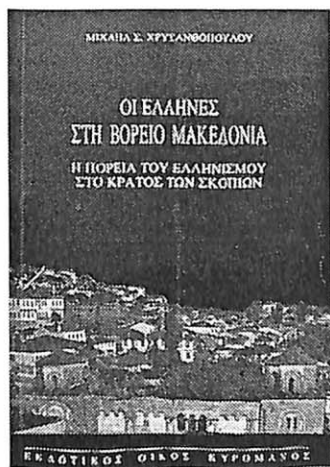
Για μια ακόμα φορά θα πρέπει να ανοίξουμε το βιβλίο της νεοελληνικής ιστορίας και να μελετήσουμε τα περασμένα. Θα κατατοπιστούμε πάνω στα σχέδια του μεγάλου Θεσσαλού. Ας μην ξεχνάμε ότι ήταν ο πρώτος που έριξε το σύνθημα της Βαλκανικής Ομοσπονδίας και ο πρώτος που βάλθηκε να ξεσηκώσει όλους τους λαούς της Βαλκανικής ενάντια στον Τούρκικο δεσποτισμό. Να ιδρύσει ένα νέο κράτος, θεμελιωμένο στη συναδέλφωση των βαλκανικών λαών και οργανωμένο πάνω στις δημοκρατικές αρχές της Γαλλικής Επανάστασης. Φανερό λοιπόν πως ο Ρήγας στάθηκε η μεγαλύτερη βαλκανική φυσιογνωμία του 18ου και 19ου αιώνα. Ο πολιτικός καθοδηγητής και αρχηγός των σκλαβωμένων λαϊκών μαζών, ο εμπνευσμένος απόστολος της ελευθερίας, ο μεγάλος αναγεννητής που με τη δράση του πέρασε στην αθανασία.

ΜΠΑΡΚΕΡ ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ
Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΣΤΙΣ ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ
ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ
 (Παρατηρητής)

Το κλασικό πλέον έργο της Ελιζαμπεθ Μπάρκερ απ' το οποίο αντλούν στοιχεία ή απόψεις για να στηρίξουν κάποια θέση ή υπόθεση πολλοί απ αυτούς που ασχολούνται με το Μακεδονικό ζήτημα, περιέχει αποκρυσταλλωμένες τις κυριότερες θέσεις των δυτικών μεγάλων δυνάμεων της εποχής επί του ζητήματος. Οι θέσεις αυτές διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου που ακολούθησε και είναι επηρεασμένες από δύο ανάγκες της δυτικής διπλωματίας: α) τη στήριξη της Ελληνικής κυβερνήσεως από το 1944 ως το 1949, εναντίον της κομμουνιστικής επανάστασης και β) τη στήριξη της γιουγκοσλάβικης κυβέρνησης εναντίον της σοβιετικής κυβέρνησης και της Κομινφόρμ απ' το 1948 και εξής.

Από την εποχή που εκπονήθηκε αυτή η μελέτη έχουν δημοσιευτεί πολλά νέα στοιχεία και μελέτες για το Μακεδονικό ζήτημα. Δεν έχει αχρηστευθεί όμως ως βοήθημα για τον γενικό αναγνώστη και ως έργο που περιέχει τις κρατούσες θέσεις - απόψεις για το Μακεδονικό στη Δύση επί μισό και πλέον αιώνα.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

*Η πορεία του Ελληνισμού
 στο κράτος των Σκοπίων*
 (Εκδόσεις Κυρομάνος)

Ανυποψίαστη για τις μελλοντικές εξελίξεις μια μεγάλη κοινότητα αδιαμφισβήτητης Ελληνικότητας έζησε και άνθισε στο παρελθόν στη Βόρειο Μακεδονία. Ζει ακόμη κάτω από απερίγραπτες δυσχερείς συνθήκες σ' εκείνη την Ελληνική γη, η οποία τις τελευταίες δεκαετίες ατύχησε να θεωρείται από άλλους μεν περιοχή ξένη προς την ιστορία της και το ιστορικό της όνομα, απ' άλλους δε τμήμα μιας ευρύτερης ομώνυμης σλαβικής χώρας.

Ο αληθινός Ελληνικός βορράς, το Μοναστήρι και το Μεγάροβο, το Κρούσοβο και η Γευγελή, η Αχρίδα και η Στρώμνιτσα. Η πορεία του Ελληνισμού της γειτονικής Δημοκρατίας των Σκοπίων, ο οποίος υφίσταται τις συνέπειες της Γ' φάσης του Μακεδονικού ζητήματος. Η έρευνα και τα στοιχεία που συνεχώς εμπλουτίζονται για να αποκαλυφθεί το πραγματικό πρόσωπο του σλαβισμού και των σχεδίων του για τον Ελληνισμό, γιατί ακράδαντη πίστη του συγγραφέα είναι ότι Έλληνες και Σλάβοι, όντας ορθόδοξοι, μπορούν να ζήσουν αρμονικά μεταξύ τους, χωρίς ψεγάδια στις σχέσεις τους, οικοδομώντας μια αξιοζήλευτη ειρήνη στην Ελληνική χερσόνησο.

Πρόγραμμα Εκδηλώσεων Δ.Ε.Π.

Α π ρ ί λ ι ο ς ' 9 8

3

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ώρα 9.00 μ.μ.

Η Παιδική Χορωδία της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού Βέροιας τραγουδάει Σύγχρονους Έλληνες Συνθέτες

Είσοδος Ελεύθερη

4

ΣΑΒΒΑΤΟ ώρα 8.30 μ.μ.

Ρεσιτάλ Πιάνου εις μνήμην Πόπης Χατζηδήμου
Στο πιάνο Πόπη Φιρτινίδου-Κατερίνα Κοκοζίδου

Είσοδος: 1.500 δρχ.

5

ΚΥΡΙΑΚΗ ώρα 11.30 π.μ.

Η Παιδική Χορωδία της Δ.Ε.Π. Βέροιας τραγουδάει για τα παιδιά

Είσοδος Ελεύθερη

5

ΚΥΡΙΑΚΗ ώρα 8.30 μ.μ.

Ρεσιτάλ Κιθάρας με τον Gerhard Reichenbach
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος: 1.000 δρχ.

6

ΔΕΥΤΕΡΑ ώρα 8.00 μ.μ.

Υμνοι για τις Αγίες Ημέρες του Πάσχα
Διοργάνωση: Σύλλογος Ιεροψαλτών Ιεράς Μητρόπολης Βεροίας Καμπανίας και Ναούσης

Είσοδος Ελεύθερη

8

ΤΕΤΑΡΤΗ ώρα 8.30 μ.μ.

Συναυλία με έργα για
Βιολί, Βιολοντσέλο και Πιάνο
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

10

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ώρα 8.30 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία τμήματος Κιθάρας τάξης Λ. Μπέκιου

Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

11

ΣΑΒΒΑΤΟ ώρα 8.30 μ.μ.

Παραδοσιακό έθιμο «Λαζαρίνες»
Πρωτότυπη εκδήλωση για την Κυριακή των Βαΐων

Διοργάνωση: Τμήμα Λαογραφίας της Δ.Ε.Π. Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

12

ΚΥΡΙΑΚΗ ώρα 8.30 μ.μ.

Συναυλία Κουαρτέτου Φλάουτων

Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

22

ΤΕΤΑΡΤΗ ώρα 8.30 μ.μ.

«Ιωνίας Ηχοι»

Μουσική Βραδιά με τραγούδια της Μ. Ασίας

Διοργάνωση: Δ.Ε.Π. Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

24

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ώρα 8.30 μ.μ.

Βραδιά χορού με την Δημοτική Σχολή Χορού Λάρισας

Διοργάνωση: Δ.Ε.Π. Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

25

ΣΑΒΒΑΤΟ ώρα 8.30 μ.μ.

Βραδιά χορού με την Ανώτερη Επαγγελματική Σχολή Χορού της Δημοτικής Κοινωνικοπολιτιστικής Επιχείρησης Σταυρούπολης και την Σχολή Σύγχρονου Χορού Δήμου Θεσ/νίκης.

Διοργάνωση: Δ.Ε.Π. Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

26

ΚΥΡΙΑΚΗ έως

30

ΠΕΜΠΤΗ

ώρα 8.30

Εβδομάδα Παράδοσης

Διοργάνωση: Δ.Ε.Π. Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

Πρόγραμμα Εκδηλώσεων Δ.Ε.Π.

Μάιος '98

2 ΣΑΒΒΑΤΟ ώρα 8.30 μ.μ.

Παραδοσιακοί Χοροί & Τραγούδια του τόπου μας
Διοργάνωση: Τμήμα Λαογραφίας της Δ.Ε.Π.
Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

3 ΚΥΡΙΑΚΗ ώρα 7.30 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία Τμήματος Πιάνου
τάξης Αικ. Κοκοζίδου
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

4 ΔΕΥΤΕΡΑ ώρα 8.30 μ.μ.

Ρεσιτάλ Πιάνου με την Αλακιοζίδου Ερατώ
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

5 ΤΡΙΤΗ ώρα 7.30 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία
τμήματος Βιολοντσέλου τάξης Δ. Καϊλόγλου
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

10 ΚΥΡΙΑΚΗ ώρα 8.30 μ.μ.

«Σήμερα Γάμος Γίνεται»
Διαβατήριες τελετές, έθιμα, χοροί και τραγούδια
από τις τελετουργίες του γάμου.
Διοργάνωση: Τμήμα Λαογραφίας της Δ.Ε.Π.
Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

11 ΔΕΥΤΕΡΑ ώρα 8.30 μ.μ.

Συναυλία με την Ορχήστρα Κιθαριστών
«Veri Artisti»
της Δ.Ε.Π. Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

14 ΠΕΜΠΤΗ ώρα 7.30 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία Τμήματος Ακκορντεόν &
Μπουζούκι
τάξης Π. Αποστολίδη

Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

16 ΣΑΒΒΑΤΟ ώρα 8.30 μ.μ.

Ρεσιτάλ Κιθάρας με τον Χάρη Κανελλίδη
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

17 ΚΥΡΙΑΚΗ ώρα 8.30 μ.μ.

«Περιήγηση στους πολιτισμούς της υφηγίου»
Εκδήλωση λόγου και μουσικής
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας, Σύνδεσμος
Φιλολόγων Ν. Ημαθίας

Είσοδος Ελεύθερη

18 ΔΕΥΤΕΡΑ ώρα 7.30 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία Τμήματος Πιάνου τάξης
Β. Φωκά

Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

20 ΤΕΤΑΡΤΗ ώρα 8.30 μ.μ.

Συναυλία με την Μεικτή Χορωδία και την
Ορχήστρα

Ελληνικής Μουσικής της Δ.Ε.Π. Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

21 ΠΕΜΠΤΗ ώρα 7.30 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία τμήματος Πιάνου
τάξης Θ. Ρεπάνη

Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

Πρόγραμμα Εκδηλώσεων Δ.Ε.Π.

Μάιος '98

22

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ώρα 7.30 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία τμήματος Πιάνου
τάξεων Ε. Βλασιάδου και Ν. Τζήμα
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

23

ΣΑΒΒΑΤΟ ώρα 7.00 μ.μ.

Μαθητική Συναυλία τμήματος Πιάνου
τάξης Ε. Ιωαννίδου
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

23

ΣΑΒΒΑΤΟ ώρα 9.00

«Τραγούδια του 20ου αιώνα»
Ρεσιτάλ τραγουδιού με την Σοφράνο
Ελένη Αναγνώστου
Στο πιάνο η Πόπη Φιρτινίδου
Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος 1.000 δρχ.

24

ΚΥΡΙΑΚΗ ώρα 8.30 μ.μ.

Ρεσιτάλ με έργα για Πιάνο, Κιθάρα
και η Μικρή Ορχήστρα Κλασικής Μουσικής
του Δημοτικού Ωδείου Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

25

ΔΕΥΤΕΡΑ ώρα 7.30 μ.μ.

Μαθητική συναυλία τμήματος Κιθάρας τάξης
Π. Ρίστα

Διοργάνωση: Δημοτικό Ωδείο Βέροιας

Είσοδος Ελεύθερη

28

ΠΕΜΠΤΗ έως 31 ΚΥΡΙΑΚΗ

Διεθνές Συνέδριο

«Το έργο και η συμβολή του Μ. Αλεξάνδρου
στην Παγκόσμια Ιστορία»

Διοργάνωση: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας

Εκθέσεις

ΣΑΒΒΑΤΟ 28 ΜΑΡΤΙΟΥ έως ΚΥΡΙΑΚΗ 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
Εκθεση ζωγραφικής σε Κεραμικές Επιφάνειες της Ολυμπίας Ανέστη

ΔΕΥΤΕΡΑ 13 έως ΠΕΜΠΤΗ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
Εκθεση Αγιογραφίας και Ξυλογλυπτικής
του Δ. Κατσαβού και της Δ. Περηφανοπούλου (Μακεδονικό Εργαστήρι)

ΣΑΒΒΑΤΟ 2 έως ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΜΑΙΟΥ
Εκθεση Ζωγραφικής με έργα Σύγχρονων
Ελλήνων Ζωγράφων

ΔΕΥΤΕΡΑ 18 έως ΔΕΥΤΕΡΑ 25 ΜΑΙΟΥ
Εκθεση Ζωγραφικής του Τμήματος Ενηλίκων της Δημ. Επιχείρησης Πολιτισμού Βέροιας

50 Χρόνια Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

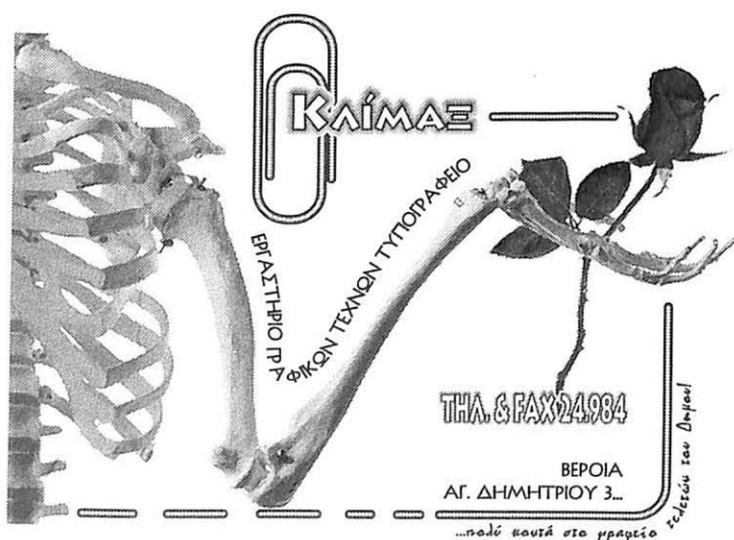
ανθρώπινα
δικαιώματα

Εγώ υπογράφω!

διεθνής αμνηστία

Επικοινωνείτε με τη Διεθνή Αμνηστία

• Αθήνα,
Σίνα 30, 10672
Τηλ.: (01) 36.00.628, 36.31.532,
Fax: 36.38.016

• Θεσσαλονίκη,
Δελμούζου 7, 54635
Τηλ.: (031) 257.276, Fax: 286.583

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ OFFSET ΚΕΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟ ΑΣ Κ.Ε.Π.Α. Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Τοπικής Ιστορίας

TYPE PRESS

Νίκος
Καραμαλίδης

Ν.ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ ΤΗΛ. 0331 - 90234 - 90339

ΑΙΘΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ «ΟΛΓΑΝΟΣ»

Ενας όμορφος χώρος για
Μουσικές
Βραδιές και Εκδηλώσεις
Πολιτιστικού Χαρακτήρα

Ολγάνου 19 Τηλ. 28.277
ΒΕΡΟΙΑ